

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

**Proměna afrických zemí na základě indexů
společenského vývoje a ekonomických indexů
v období let 2000-2020**

**Transformation of African countries based on
social indices and economic indices in the period
2000-2020**

František Melichar

Plzeň 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Proměna afrických zemí na základě indexů společenského vývoje a ekonomických indexů v období let 2000-2020“

vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 22.4.2023

v. r. *František Melichar*

Zásady pro vypracování práce

1. Stanovte cíle práce a metody jejího zpracování.
2. Charakterizujte klíčové události sledovaného období, které ovlivnily africký kontinent.
3. Uveďte kategorizaci indexů, které budou klíčové pro strukturu práce.
4. Analyzujte vývoj afrických zemí na základě zvolených indexů ve sledovaném období a výsledky zpracujte do tabulkových a kartografických výstupů.
5. Diskutujte výsledky práce a proveďte shrnutí výsledků.

Poděkování

Touto cestou bych chtěl poděkovat mému vedoucímu práce RNDr. Jiřímu Preisovi, PhD. za ochotu, vstřícnost, cenné rady a připomínky a vůbec možnost věnovat se v kvalifikační práci tak pozoruhodnému tématu. Vřelé díky patří i mé rodině a nejbližším, kteří mě bezmezně podporovali nejen při psaní této práce, nýbrž i v průběhu celého studia.

Obsah

Úvod	6
1 Cíle	8
2 Metodika	9
3 Rešerše literatury	11
4 Vymezení regionu	13
5 Výzvy pro africký kontinent	15
5.1 Válečné konflikty	15
5.2 Problematika hladu v Africe	16
5.3 Malárie	17
5.4 Cholera	18
5.5 Epidemie HIV	18
5.6 Ebola.....	19
5.7 Regionalismus v Africe	20
5.7.1 Panafricanismus	20
5.7.2 Cesta k Africké unii	21
6 Ekonomické indexy	22
6.1 Index lidského rozvoje	22
6.2 Index ekonomické svobody	28
7 Sociální indexy	34
7.1 Index štěstí.....	34
7.2 Index hladu	39
8 Bezpečnostní indexy	45
8.1 Index terorismu	45
8.2 Index míru	51

9	Politické indexy	58
9.1	Index demokracie	58
9.2	Index vnímání korupce	64
	Závěr	69
	Seznam použitých zdrojů	72
	Seznam tabulek	77
	Seznam obrázků	78
	Seznam použitých zkratek	79
	Seznam příloh.....	80
	Přílohy	
	Abstrakt	
	Abstract	

Úvod

Afrika je sice se svou rozlohou zhruba třikrát větší než Evropa druhým největším kontinentem, svou velikost ovšem stále v současném světě zastihuje množstvím negativních aspektů, skrze něž je v globálním měřítku chápána. Přitom právě zásluhou své rozlohy disponuje četným nerostným bohatstvím a díky své expanzivně narůstající populaci obrovským ekonomickým potenciálem.

Tato pozitivní hlediska nebyla Afrika prozatím schopna řádně uplatnit zejména kvůli své koloniální minulosti, kdy evropské mocnosti rozdělily množství různorodých národů do uměle vykonstruovaných státních zřízení. Grosz-Ngaté a kol. (2014) zmiňují, že jediné dvě země, které dokázaly odolat evropskému kolonialismu a které byly zároveň suverénními státy již před touto érou, byla Etiopie, jež zůstala rezistentní vůči nátlaku italských vojsk a také Libérie, která se v oné době stále nacházela pod ochranou USA jakožto její bývalá kolonie. Doslova narýsované hranice nově vzniklých států (přirozeným vymezením hranic disponuje jen několik málo zemí), popírající etnické, kulturní či například lingvistické rozdíly obyvatel daných území, se významně podepsaly na vývoji samotných států a zažehly tím četné množství problémů různého rázu, kdy se s následky mnohých z nich potýkají některé země dodnes. Piknerová (2013) uvádí, že výjimkami této problematiky byly pouze Lesotho, Svazijsko, Somálsko a Botswana. Lesotho a Svazijsko zejména zásluhou své menší rozlohy, Botswana poté díky velmi nízké hustotě obyvatel na vytyčeném území a Somálsko tím, že se do něj poněkud překvapivě koncentrovali opravdu jen etničtí Somálci. To ovšem Somálsko nečiní bezproblémovou zemí, jak následně ukáží vybrané indexy.

Ačkoli valná většina kolonizovaných zemí získala v druhé polovině 20. století nezávislost, jejich řádnému vývoji bránila i existence studené války, která svým bipolárním rozdělením světa Afriku stavěla před rozhodnutí, zda se přiklonit k Západu či Východu a zažehla tím množství vnitrostátních i mezinárodních konfliktů. Některé spory většího i menšího rázu již ustaly, v mnoha případech se ale nacházejí v latentní fázi či vypukly v nové, často s mnohem fatálnějšími důsledky. Jak podotýkají Jelen & Kabrda (2011), původ četných konfliktních situací na africkém kontinentu lze datovat do éry již skloňovaného kolonialismu, v němž docházelo k častým střetům znesvářených etnik kvůli neakceptaci uměle vymezených hranic.

Africe na její cestě ke kýženému vývoji nepřidává ani generalizovaný mediální obraz, který ji jako jeden celistvý objekt s ignorací četných diferenciací mezi jednotlivými státy vnímá jen jako dějiště všech možných globálních problémů, jmenovitě nejen válek, ale i terorismu, hladomoru, chudoby, závažných nemocí či například nevzdělanosti. Pham (2021) uvádí, že časopis *The Economist* označil v roce 2000 Afriku za beznadějný kontinent se slovy, že nové milénium pro ni přinese více katastrof než nadějí. Ovšem již v roce 2010 byl na titulku samotného časopisu použit termín „Afrika povstává“ a o dalších deset let později se začal používat termín „The New Scramble for Africa“, tedy ve volném překladu jakýsi Nový závod o Afriku, v němž se světové mocnosti předhánějí o působení na africkém kontinentu vzhledem ke zjištění jeho silného ekonomického potenciálu. To dokládá i fakt, že se mezi lety 2010-2020 7 z 20 nejrychleji rostoucích ekonomik na světě nacházelo právě na africkém kontinentu, jmenovitě: Džibutsko, Etiopie, Ghana, Guinea, Pobřeží slonoviny, Rwanda a Tanzanie (Pham, 2021).

Všechny tyto turbulentní změny, ke kterým po celém kontinentu Afriky neustále dochází, je důležité vnímat a bude pozoruhodné zkoumat jejich příčiny a důsledky, už jen proto bylo pro kvalifikační práci zvoleno právě toto téma. Skrze proměnu vybraných indexů, jejichž zvolení bude dále důkladně komentováno, si nejen sám autor, ale i následní čtenáři této práce budou moci ucelit osobní názory o dění v Africe, smazat ne jeden předsudek o nejdynamičtějším kontinentu světa a dozvědět se mnoho doposud nepoznaných informací.

1 Cíle

Cílem této bakalářské práce je sledování proměn všech suverénních afrických zemí na základě vybraných indexů společenského a ekonomického vývoje ve zvoleném období let 2000-2020. Hlavním úkolem je tedy srovnání států afrického kontinentu za pomoci dat, která zobrazují pozitivní či negativní vývoj jednotlivých oblastí.

Mezi dílčí cíle bude spadat zaměření na klíčové události dění nejen v Africe, ale případně i ve světě, které primárně ovlivnily a nadále ovlivňují vývoj jednotlivých indexů u afrických zemí. Budou popsány politické, společenské, ekonomické, bezpečnostní či kupříkladu přírodní faktory, na jejichž základě se v průběhu sledovaných let africký kontinent změnil. Pozornost nebude věnována jen vlivům většího charakteru, které postihly či nadále postihují africký kontinent jako celek či jeho jednotlivé části (země Guinejského zálivu, oblast Sahelu či Afrického rohu, státy regionu MENA¹...), cílem práce je zaměřit se mimo jiné na lokální dění, která mohla mít na jednotlivé africké státy silný dopad a mohla se tak promítnout do sledovaných indexů.

¹ MENA představuje zkratku anglického spojení Middle East and North Africa, které propojuje arabský sever Afriky s vybranými státy jihozápadní Asie, tzv. Blízkým východem.

2 Metodika

Práce je rozdělena do dvou hlavních, provázaných částí. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, primárním cílem práce je analyzovat ve zvoleném čase všechny státy afrického kontinentu. Menší kapitola, předcházející hlavním úsekům práce, tedy eliminuje nejasnosti ve vymezení území, jež bude sledováno.

První stěžejní část představí teoretický základ obsahující podrobný rozbor dění na africkém kontinentu, jak již bylo podotknuto v cílech práce. Nejrůznější události, které ve sledovaném období africké země ve velké míře směřovaly do stavu, v němž se dnes nachází, doplní i podstatné informace z dob kolonialismu a následného postkolonialismu, z jehož pozitivního či negativního dědictví těží mnoho zemí Afriky dodnes. Teoretická část práce neopomene ani myšlenku panafricanismu, která sehrává podstatný význam pro vývoj Afriky již od počátku dekolonizace.

Druhá část poté sestává již ze samotných indexů, kterých se v současné době měří v globálním měřítku celá řada, pro mnoho z nich se ovšem velmi obtížně získávají data právě za africký kontinent. Proto bylo vybráno 8 indexů, jež jsou pro větší přehled a následnou demonstraci mnohých provázaností rozděleny do příslušných kategorií, jak uvádí přiložená tabulka. Tabelární výstup obsahuje český název, s nímž bude nadále pracováno, oficiální název a příslušný zdroj, v němž jsou data zveřejňována.

Tab. 1: Kategorizace indexů

Kategorie	Rozdělení indexů	Mezinárodní název	Zdroj indexu
ekonomické	index lidského rozvoje	Human Development Index	United Nations Development Programme (2002); (2020)
	index ekonomické svobody	Economic Freedom Index	The Heritage Foundation (2023)
sociální	index štěstí	Gross National Happiness Index	Helliwell a kol. (2013); (2021)
	index hladu	Global Hunger Index	Grebmer a kol. (2020)
bezpečnostní	index terorismu	Global Terrorism Index	Institute for Economics and Peace (2011); (2020a)
	index míru	Global Peace Index	Institute for Economics and Peace (2011); (2020b)
politické	index demokracie	Democracy Index	Kekic (2007); Economist Intelligence Unit (2021)
	index vnímání korupce	Corruption Perception Index	Transparency International (2023)

Časový rámec práce byl vymezen pro období let 2000-2020, aby bylo možné zkoumat proměnu všech suverénních afrických zemí na počátku 21. století, ovšem ani veškeré indexy z daného výběru nevycházejí v oficiálních datech již od roku 2000, proto některé pokrývají užší časové období, viz kupříkladu index terorismu, který vychází pod záštitou organizace Institute for Economics & Peace až od roku 2011. Jelikož se hrozba terorismu objevuje na území Afriky až od tohoto období, chybějící data za předchozí roky nejsou přílišnou překážkou. Naopak například index hladu, který mapuje jednu z největších výzev pro Afriku – problematiku hladu – je příhodné sledovat již od roku 2000, jelikož za sledovaných 20 let došlo k velmi významným změnám.

Jednotlivé kapitoly o indexech jsou koncipovány tak, aby na základě převzatých informací o související situaci v dané zemi vyobrazily příčiny pozitivních i negativních proměn daných indexů. Následně jsou přiloženy dva mapové výstupy, vždy jeden pro sledovaný rok, a kapitola je uzavřena tabulkovým výstupem, v němž je poukázáno na pětici zemí s nejvíce signifikantní proměnou, a to v pozitivním i negativním směru. Tyto nejvýraznější změny jsou demonstrovány skrze procentuální vyjádření změny indexu mezi sledovanými roky. Získaná data za sledované indexy na území všech afrických zemí jsou formou tabulek doložena v přílohách na konci práce.

Jak již bylo zmíněno výše, indexů věnujících se různým socioekonomickým sférám existuje nepřehledné množství, ne jeden z dalších zmíněných indexů by bylo pozoruhodné sledovat právě v oblasti dynamicky se měnící Afriky. Velmi aktuální téma řeší zajisté tzv. index šťastné planety, v němž je zohledňována spokojenost civilního obyvatelstva s ekologickou stopou, kterou daný stát produkuje. Ožehavou historií kontinentu, úzce spjatou s obdobím otrokářství, mapuje i tzv. global slavery index, tedy index globálního otroctví, který měří organizace Walk Free (2023). Mnoho obdobných organizací, často zaštitěných samotnou Organizací spojených národů, se zabývá i výzkumem indexů v oblasti víry (index religiozity vs. index ateismu) či například indexu genderové vyváženosti. I tyto sféry by bylo příhodné zkoumat v této práci, jak již bylo ovšem řečeno, za valnou většinu afrických zemí vzhledem k složité sociální, politické či hlavně korupční situaci nelze získat potřebné množství validních dat.

3 Rešerše literatury

Základní pilíř pro tvorbu této práce tvoří důkladná rešerše odborné literatury z oblasti socioekonomických sfér afrického kontinentu. Páteřní zdroje představují zejména díla afrikanisty Jana Záhoříka, který se ve své knize *Africké století* (2022) věnuje v současnosti velmi skloňované myšlence, zda se 21. století opravdu může stát érou, již bude dominovat právě africký kontinent. Záhořík tento potenciál Afriky rozkrývá spolu s dalšími autory na základě rozborů koloniálního dědictví afrického světadílu, které má dodnes na mnoho tammích zemí silný vliv. Autoři se věnují i tématům z oblastí politiky, demografie, národního hospodářství, mezinárodní spolupráce, bezpečnostních rizik či výzev životního prostředí.

Za neméně důležitý zdroj lze považovat i další dílo Jana Záhoříka s názvem *Ohniska napětí v postkoloniální Africe* (2012). V té se autor zaměřuje na problematiku vývoje afrických zemí, zapříčiněnou nestabilitou vládnoucích autorit. Pro mnoho afrických států je toto téma i v současné době stále aktuální, nelze jej tedy v rámci studia Afriky v 21. století jakkoli podceňovat.

Klíčovou publikaci pro informace o socioekonomickém vývoji afrického kontinentu reprezentuje dílo afrikanistky Lindy Piknerové s názvem *Africký (mikro)regionalismus – Jihoafrická zkušenost* (2013), v němž autorka popisuje evoluci integračních uskupení v rámci celého sledovaného světadílu, od konsolidace Organizace africké jednoty v roce 1963 až po mnoho mikroregionálních projektů v rámci Republiky Jižní Afrika. Pro účely této práce poslouží především zaměření na panregionální a regionální snahy o integraci, které ve valné většině případů zapříčinily plánovaný rozvoj. Jmenovitě lze zmínit příklad regionalismu v západní Africe s názvem ECOWAS², jehož snaha tkví v ekonomické spolupráci mezi menšími (Libérie) i většími (Nigérie) státními útvary v tomto regionu (Piknerová, 2013).

Mezi knižními publikacemi je třeba rovněž uvést knihu s prostým názvem *Africa*, kterou v roce 2014 publikovala americká profesorka Maria Grosz-Ngaté (společně s dalšími autory) ve svém již čtvrtém vydání. Kniha kromě základních informací o

² ECOWAS = Economic Community of West African States, v českém překladu Hospodářské společenství západoafrických států

africkém kontinentu, mezi nimiž nechybí ani fyzicko-geografické charakteristiky, obsahuje detailní rozbory politického, sociálního či ekonomického dění v Africe.

Z dalších zahraničních publikací poslouží pro účely práce kupříkladu kniha autorů Konadu-Agyemang & Panford (2006) s názvem *Africa's Development in the Twenty-first Century: Pertinent Socio-Economic and Development Issues*, v níž jsou zdůrazněny hlavní pozitivní i negativní vlivy v socioekonomickém vývoji Afriky na počátku 21. století. Obdobnou publikaci představuje i knižní titul *Africa's Lions: Growth Traps and Opportunities for Six African Economies*, jehož autory jsou Borat & Tarp (2016). Kniha se zaměřuje na vliv 6 nejsilnějších afrických států, které disponují potenciálem utvářet budoucnost kontinentu. Jmenovitě jde opět o Etiopii a Mosambik, doplněny jsou o Ghanu, Keňu, Nigérii a Republiku Jižní Afrika. Na příkladu proměn sledovaných indexů bude příhodné sledovat, zda právě tyto silné ekonomiky mohou určovat hospodářský směr celé Afriky.

Ve výčtu dalších zdrojů nebudou chybět kapitoly z publikací na konkrétní dílčí témata, ať už z dalších knižních děl či z vědeckých časopisů. Vybrané indexy budou čerpány z výročních zpráv organizací, které se věnují dané oblasti. Jaká organizace či pouze jaké webové stránky zveřejňují a zpřístupňují potřebné indexy, bude uvedeno vždy v úvodu příslušné kapitoly.

Pro výzkum dynamických změn na africkém kontinentu nepostačí pouze knižní publikace, bude tudíž nadále čerpáno z vědeckých článků, nejčastěji z databáze JSTOR, v níž jsou publikovány mnohé studie z vědeckých žurnálů, věnujících se přímo oblasti Afriky, jmenovitě například *Africa: Journal of the International African Institute*, *Africa Today* či *Africa Development*. Databáze JSTOR umožňuje prohledávat mezi tisíci publikací napříč všemi formami, kromě článků obsahuje i mnohé výzkumné zprávy, jež budou rovněž použity v této práci.

Čerpání dat o vazbách indexů na socioekonomické a politické změny na africkém kontinentu proběhne mimo jiné i z webových stránek organizací jako je Světová zdravotní organizace (WHO – World Health Organization), Organizace spojených národů (OSN, případně v anglické zkratce UN – United Nations) či Světová banka (World Bank), z níž budou čerpána především data pro populační změny, v mnoha případech provázané s problematikou výskytu chorob, úzce spjatých právě s africkým kontinentem.

4 Vymezení regionu

Ačkoli by mohlo být vymezení regionu v rámci této práce očividné, jelikož předmětem studia daných indexů byl zvolen celý africký kontinent, je patřičné eliminovat jisté nejasnosti.

Afrika je sice vnímána v obecném pojetí jako jeden celistvý kontinent, zásluhou mnoha určujících faktorů je v odborné literatuře dělena na severní a subsaharskou, jak uvádí například Záhořík a kol. (2022) v knize *Africké století*. Zde je pětice severoafrických států, jmenovitě Alžírsko, Egypt, Libye, Maroko a Tunisko, zahrnuta do regionu MENA, jelikož se tyto země odlišují od subsaharské Afriky rozdílnou historií, kulturou či náboženstvím. Především právě víra dělí Afriku na dva makroregiony, jelikož arabizovaný sever inklinuje k muslimskému náboženství, na valné většině území Afriky na jih od Sahary se lze setkat zejména s různými formami křesťanství.

V rámci této práce bude pracováno se všemi 54 zeměmi afrického kontinentu, tedy nejen se subsaharskými státy, ale i africkými příslušníky regionu MENA. Zejména v mapových výstupech v rámci práce bude zobrazováno i území Západní Sahary, které ovšem není suverénním státem a dle Záhoříka a kol. (2022) je v současné době pod okupací sousedního Maroka. Vzhledem ke svému postavení ve světě jako „de facto“ stát je ovšem Západní Sahara na mnoha mapách vyobrazena jako samostatné území a kupříkladu dle Piknerové (2013) je i součástí Africké unie. Bohužel se vzhledem k jejímu neurčitému postavení ve světovém dění za Západní Saharu neuvádí žádná data, nebude tudíž možné s tímto územím pracovat v rámci časového i prostorového výzkumu sledovaných indexů.

Aby byly zpřehledněny regiony Afriky, jejichž mnohdy společné znaky budou reflektovány ve sledovaných indexech, je třeba zmínit regionalizaci Afriky dle OSN. Ta africký kontinent dělí, stejně jako Záhořík a kol. (2022), na severní a subsaharskou, která je dále členěna do menších celků. Regionem s nejpočetnějším zastoupením jednotlivých území je východní Afrika. Do druhého nejpočetnějšího regionu lze řadit zejména přímořské státy v oblasti Guinejského zálivu a k nim přilehlé země, jež jsou státy vnitrozemskými či leží již v severozápadní části regionu a vody Guinejského zálivu je neomývají. (United Nations, 2022).

Třetí region, jehož příslušné státy budou rovněž v této práci dále zkoumány, se rozprostírá v samotném středu afrického kontinentu, byť některé z níže uvedených států zasahují k jihovýchodnímu pobřeží Guinejského zálivu či přímo lemují pobřežní vody Atlantského oceánu. Samotný jih afrického kontinentu tvoří celkem 5 státních útvarů, země příslušící do severní Afriky byly již zmíněny výše při identifikaci regionu MENA. Jedinou výjimku, která dle OSN spadá do regionu severní Afriky, ale není považována za součást regionu MENA, tvoří Súdán (United Nations, 2022). Všechny uvedené makroregiony jsou vizualizovány na níže uvedeném mapovém výstupu.

Obr. 1: Vymezení makroregionů Afriky

Zdroj: United Nations (2022)

5 Výzvy pro africký kontinent

Cílem této kapitoly je detailním způsobem přiblížit významné vlivy různorodého charakteru, který je dále specifikován. V následujících podkapitolách jsou postupně rozklíčovány nejvýznamnější válečné střety, ať již vnitrostátního či mezinárodního charakteru, dále je kladen důraz na jeden ze stále nejzávažnějších globálních problémů, kterým je problematika hladu a její fatální důsledky. Na tuto podkapitolu naváže rozbor četných epidemií, které měly v průběhu sledovaného období na africké země rovněž silný impakt a závěrem bude přiblížena snaha o konsolidaci různorodých integrací v rámci Afriky.

5.1 Válečné konflikty

Africký kontinent je z mnoha různorodých důvodů dějištěm četného množství válečných sporů, nejčastěji občanských válek. K těm dochází zejména z důvodu rozkolů mezi různými etniky, která mezi sebou vedou boje o nárok na určitá území. Příčiny těchto konfliktů jsou zmíněny již v úvodu práce ve zmínce o období kolonialismu v Africe.

Častým důvodem lokálních sporů, které mohou nabýt silné intenzity i za hranice vymezených regionů, bývají rovněž náboženské a kulturní rozdíly, zejména v oblastech, kde se mísí křesťanská víra a islám. Budiž toho příkladem vyhlášení samostatnosti Jižního Súdánu na Súdánu v roce 2011 v důsledku letitého sporu mezi křesťany v jižní části země a muslimským obyvatelstvem na severu, jak uvádí Záhořík a kol. (2022). Této problematice, úzce spjaté s fenoménem terorismu, se bude blíže věnovat kapitola o indexu terorismu. Jelikož, jak uvádí Institute for Economics & Peace (2012), od počátku 90. let 20. století se až 88 % všech teroristických útoků odehrálo právě uvnitř zemí, které sužoval či byly alespoň součástí nějakého válečného konfliktu.

Jak uvádí Bah a kol. (2011), různorodé formy ozbrojených konfliktů se na africkém kontinentu neshlukují pouze na jedno místo, téměř každý z regionů, které byly blíže specifikovány v kapitole o vymezení regionu, byl v nedávné minulosti či je stále sužován konfliktní situací menšího či většího rázu. Konkrétním zemím, v nichž přetrvávají ty nejdiskutovanější spory, se dále věnují dané kapitoly o indexech, v nichž je impakt situací zobrazen.

Jelen & Kabrda (2011) doplňují další původů konfliktů, mezi nimiž lze zmínit příčiny ekonomického charakteru, kdy dochází k častým sporům o významné přírodní bohatství, nejčastěji o naleziště ropy jako tomu je například ve státě Súdán v oblasti Sahelu. Velmi diskutované téma demokratizace Afriky, jemuž je věnována patřičná pozornost v kapitole o indexu demokracie, je rovněž jedním z nejčastějších důvodů pro zažehnutí válečného konfliktu, který zmiňují Jelen & Kabrda (2011). Ti rozebírají perzistenci autoritářství a s ní spjaté nesváry ve společnosti na příkladu Alžírsko, Demokratické republiky Kongo (dále jen DRK) či Súdánu, jak ovšem ukáží data ve výše avizované kapitole, výčet afrických zemí, které tato problematika sužuje, je mnohem větší.

5.2 Problematika hladu v Africe

Hlad je již po několik desetiletí řazen mezi globální problémy lidstva, Food and Agriculture Organization of the United Nations [FAO] (2023) jej definuje jako nepříjemný a bolestivý pocit způsobený nedostatečnou spotřebou energie z potravy. Tento pocit se stává chronickým v případě, kdy se osobě nedostává dostatečného množství kalorií, které bezprostředně potřebuje k normálnímu, aktivnímu a zdravému životu.

Horším stupněm hladu je poté již hladomor, pojem, který se v obecném ponětí váže spíše do období středověku, sužuje ovšem i současný svět. Zejména ve vazbě s chudobou, jež je již několik desetiletí úzce spjatá s regionem Sahelu. V této oblasti žije dle World Health Organization [WHO] (2022) na 50 milionů obyvatel, z něhož valná většina spadala v roce 2020 do celkového globálního počtu 728 milionů lidí, kteří trpí chronickým hladem. Sahel v současnosti trápí silná desertifikace, kterou doprovází četná sucha a rapidní úbytek úrody, která v regionu představuje klíčový příjem potravy, jak již bylo zmíněno v kapitole o příčinách válečných konfliktů. Tomu nenapomáhá ani velký nárůst počtu obyvatel, například v Čadu vzrostla populace jen během první dekády 21. století o 3 miliony (Lifland, 2012). Konadu-Agyemang & Panford (2006) uvádějí, že se populace Afriky od 70. let minulého století zvýšila o 30 %, o více než 30 % se ale bohužel snížila potravinová produkce. Značnou měrou se na tomto drastickém faktu podílí klimatická změna, v jejímž důsledku ubývají srážky v regionech, ve kterých je zemědělská produkce závislá na pravidelných deštích vzhledem k pěstování plodin na velmi suchých, degradovaných půdách.

Nedílný faktor, který posiluje problematiku hladu, ztělesňuje bezesporu konfliktní situace v nejzranitelnějších oblastech, jak podotýkají Záhořík a kol. (2022). Již v 80. letech minulého století docházelo k provázanosti hladomoru a válečného konfliktu na území Etiopie, kdy měla na hladovění obyvatel podíl sama vláda, jež odmítala zásobovat potravinami oblasti, v nichž působil odboj proti tehdejšímu režimu. Zásluhou toho trpěl každý, komu se nepodařilo emigrovat do klidnější oblasti. A vzhledem k častým občanským nepokojům v nejedné africké zemi dochází k obdobné situaci i v současnosti. Bližší problematice hladu na území dalších konkrétních afrických zemí se dále věnuje kapitola o indexu hladu.

5.3 Malárie

Jedním ze signifikantních onemocnění, sužujícím státy Afriky již po několik desetiletí, je výskyt malárie. Malárie je dle WHO (2022) život ohrožující choroba přenášená na člověka kousnutím komára rodu *Anopheles*, který je znám celosvětově jako přenašeč právě tohoto onemocnění. WHO dále uvádí, že samotnou malárii komár člověku přenáší skrze parazity rodu *Plasmodium*, z nějž ten nejvíce smrtící žije právě na africkém kontinentu. Od roku 2000 lze konstatovat u malárie sestupný charakter, tendence výskytu tohoto onemocnění na území Afriky ovšem neeliminuje skutečnost, že ve čtyřech afrických zemích došlo v roce 2020 k polovině všech světových úmrtí způsobených malárií, jmenovitě v Nigérii 31,9 %, DRK 13,2 %, Tanzanii 4,1 % a v Mosambiku 3,8 % (WHO, 2022).

Ačkoli se dále uvedené příčiny šíření nemoci dají vztahovat i k dalším závažným epidemiím na africkém kontinentu, zejména malárie je šířena zásluhou stále přetrvávajících válečných konfliktů či například sílící urbanizace, kdy obě uvedené záležitosti zapříčiňují masivní pohyb obyvatel napříč volnou krajinou, v nichž jsou snadnou obětí pro komáry rodu *Anopheles*, coby přenašeče diskutované nemoci (Webb, 2013). V rámci stálých obydlí je již mnoho obyvatel zasažených oblastí schopno budovat si ochranu skrze různé formy moskytiér, ty jsou ale v případě migrace nepřenositelné. Webb (2013) dále zmiňuje drastický fakt ohledně situace, kdy rapidní nárůst počtu obyvatel měst sice v průběhu zmínil výskyt malárie v důsledku znečištění vod, kdy komáři rodu *Anopheles* potřebují k množení vodu čistou, v lidské populaci se ale kontaminací městských vodních zdrojů rozšířilo další závažné onemocnění – cholera.

5.4 Cholera

Cholera je dalším z naléhavých onemocnění, které intenzivně sužovalo lidstvo již v období středověku vzhledem k jeho šíření skrze znečištěné či přímo odpadní vody (WHO, 2016). Ze západního světa byla cholera již téměř vymýcena, v rámci subsaharské Afriky jde ale dlouhodobě o jednu z nejčastějších příčin úmrtí, už jen kvůli nezměrnému nedostatku základní hygieny ve valné většině zemí sledovaného regionu. Cholera se projevuje jako akutní průjemové onemocnění zapříčiněné infekcí tlustého střeva, které může být ve velmi krátkém čase následováno zvracením, silnými křečemi v těle, rapidní ztrátou tělesných tekutin, a dokonce i intenzivním snížením množství krve, takzvanou hypovolemií. Bez akutní lékařské pomoci mohou tyto faktory zapříčinit smrt během několika hodin (WHO, 2016).

Bhattacharya & kol. (2009), zmiňují, že v roce 2009 vypukla nákaza cholery v Zimbabwe a její šíření do okolních zemí (například do Angoly, Mosambiku a Zambie) zasáhlo nemalou měrou i výše uvedenou Republiku Jižní Afrika. Autoři podotýkají, že během jediného roku si toto onemocnění vyžádalo 3467 obětí. Jako bylo poznamenáno již v případě výše studované malárie, i k šíření cholery přispívají nestabilní politické situace v zemi, více než 250 000 obyvatel DRK se na počátku tisíciletí ocitlo v důsledku druhé války v Kongu bez přístupu k čisté pitné vodě a základní hygieně, což vedlo ke snadné nákaze právě cholerou.

5.5 Epidemie HIV

Asi vůbec nejdiskutovanější infekcí, která zužuje zejména subsaharskou Afriku, je epidemie onemocnění AIDS, kterou způsobuje virus HIV. Jeho závažnost tkví v tom, že je stále jednou z nevléčitelných nemocí, bez existence funkčního léku či vakcíny. Epidemie AIDS dlouhodobě přetrvává především v regionu jižní Afriky, dle Sekery (2018) nejvyšší prevalencí tohoto onemocnění dlouhodobě trpí Svazijsko (více než 27 % obyvatel postiženo nákazou), Lesotho, Botswana a JAR. AIDS lze rovněž považovat za hlavní příčinu úmrtí ve většině afrických zemí, výjimku tvoří pouze Tunisko a Togo, kde přetrvávají infekce dýchacích cest a Maroko, Alžírsko, Libye a Egypt, v nichž si nejčastější podíl na úmrtnosti připisují srdeční onemocnění. V 11 státech (z východní Afriky například v Somálsku či na Madagaskaru, ve střední v DRK a v západní v Mali nebo v Sierra Leone) převládá jako hlavní příčina úmrtí tuberkulóza (Sekera, 2018).

Epidemii HIV v Africe doprovází velmi alarmující data, Iqbal & Zorn (2010) podotýkají, že v roce 2007 se na území regionu subsaharské Afriky nacházelo více než 67 % všech světových případů nákazy, ačkoli je oblast domovem pouhé desetiny celosvětové populace. Autoři rovněž zmiňují důležitost odlišností šíření HIV v Africe oproti prevalenci onemocnění v západním světě, zejména například v USA. V této zemi se infekce šíří převážně mezi homosexuálními jedinci, případně skrze nitrožilní užívání drog. Navzdory tomu v Africe není šíření nákazy spjato s žádnou minoritou, virus je přenášen především z matky na dítě, tedy primárně klasickým heterosexuálním stykem mezi mužem a ženou, jak doplňují Meade & Emch (2010). A vzhledem k vysoké úhrnné plodnosti v zemích střední Afriky či Afrického rohu je prevalence HIV v populaci bohužel velmi výrazná.

5.6 Ebola

Další chorobu, jejíž rozšíření zapříčinilo epidemii ve vybraných zemích afrického kontinentu, představuje ebola. Toto onemocnění virového charakteru WHO (2021) definuje jako jednu z nejzávažnějších hemoragických (krvácivých) horeček, jejíž první rozšíření se datuje již do roku 1976 do oblasti Nzara v dnešním Jižním Súdánu a regionu Yambuku ležícím v DRK, konkrétně ve vesnici v bezprostřední blízkosti řeky Ebola, dle níž onemocnění dostalo své jméno. Feldman a kol. (2020) zmiňují, že významné druhy eboly, které byly klasifikovány jako patogenní, byly objeveny i v roce 1994 na území Pobřeží slonoviny a v roce 2007 v Ugandě.

Výskyt tohoto viru v populaci zemí, které sužuje i problematika nedostatku potravy, má v mnoha případech velmi fatální následky. Jmenovitě jde například o státy Sierra Leone a Libérie, v nichž dle WHO (2021) došlo k největší incidenci eboly, konkrétně jejího subtypu Zaire. Mezi lety 2014-2016 bylo v Sierra Leone zaznamenáno 14 124 případů nákazy, v Libérii poté 10 675. Toto období je na základě takto kritického rozšíření nákazy považováno za doposud nejzávažnější epidemii eboly, mimo zmíněné státy nemoc zasáhla celý hustě osídlený region na pobřeží Guinejského zálivu, kupříkladu i Nigérii, coby nejlidnatější africkou zemi. Z té se subtyp eboly Zaire dostal i do více jak 2000 kilometrů vzdáleného Senegalu, třebaže šlo jen o lokální případy nákazy (Feldman a kol., 2020).

Uvedení autoři se ve své publikaci zabírají rovněž problematikou prevence eboly na africkém kontinentu, kde se dá například v politicky nestabilním DRK velmi těžko

docílit důvěry obyvatelstva ve vládní nařízení. To je zapříčiněno zejména silným výskytem korupce, které přiblíží kapitola o indexu vnímání korupce a na příkladu DRK zohlední i souvislosti s epidemií eboly.

5.7 Regionalismus v Africe

Jak již bylo zmíněno v úvodu kapitoly, pro sledování změn afrických zemí na přelomu tisíciletí je důležité se věnovat nejen negativním faktorům, které je sužují, ale i způsobům, jež se již diskutovaným překážkám snaží předcházet. Ten nejdůležitější způsob lze spatřit v existenci různorodých společenství shlukující jednotlivé africké státy do větších celků s cílem vzájemné pomoci a spolupráce.

Snaha o konsolidaci regionálních uskupení na africkém kontinentu za účelem užší součinnosti se datuje již do pozdního období evropského kolonialismu, kdy se tehdejší francouzský prezident Charles de Gaulle pokoušel ze všech tehdejších francouzských kolonií stvořit tzv. Francouzskou unii, resp. Francouzské společenství, jak uvádí Piknerová (2013). Gauellovým hlavním cílem bylo propojit Francií okupovanou západní Afriku s východem kontinentu, na něm ovšem působila v roli kolonizátora Velká Británie, tudíž nebylo možné myšlenku zrealizovat. Než přišel s jiným řešením uskutečnění svého plánu, nadešlo období dekolonizace, které nezměnilo jen Afriku samotnou, ale i snahy o nejrůznější uskupení na jejím území jednou provždy.

5.7.1 Panafrikanismus

Teorii panafrikanismu lze chápat jako myšlenkový směr, jehož cílem bylo již v období konce 19. století sjednotit osoby afrického původu nejen na africkém kontinentu samotném, ale hlavně mimo něj, zejména ve Spojených státech amerických, kde jeden ze zakladatelů myšlenky panafrikanismu William Edward Burghardt De Bois bojoval proti všudypřítomnému rasismu a žádal emancipaci černošského obyvatelstva (Piknerová, 2013). V průběhu let přerostl panafrikanismus v politický koncept, z něhož vzešla i potřeba sjednotit africké státy do větších i menších integrací, jejichž činnost může eliminovat mnoho negativních vlivů, které jednotlivé země sužují, od bojů proti kolonialismu, přes vnitřní konflikty až po rozšířené epidemie či samotnou chudobu.

5.7.2 Cesta k Africké unii

Zprvu se nedalo mluvit o jakékoli formě systematického regionalismu v rámci Afriky, docházelo pouze k četnému množství mnohdy zcela nahodilých obchodních dohod, jejichž nedostatečná organizace tkvěla v tom, že mnoho nově vzniklých států vzešlo z nefunkčních uskupení, v nichž chyběla dostatečná autorita a řád. Jak podotýká Piknerová (2013), v době expanze dekolonizace v 50., 60. a posléze i 70. letech 20. století, kdy došlo k osamostatnění zemí pod nadvládou Portugalska, stačilo, aby státní útvar, požadující samostatnost, disponoval statutem kolonie a žádal vznik nového státu. Autorka rovněž dodává, že výše rozebraný fenomén špatné organizace uvnitř snahy o regionální uskupení na území Afriky se hojně označuje termínem „špagetová mísa“, čímž odkazuje na situaci, kdy se rodilo mnoho snah o užší spolupráci, jejich cíle a aktivity se ovšem mnohdy zbytečně mísily a ve výsledku bránily vzniku jednoho řádného, fungujícího celku.

K ustanovení první kontinentální instituce za účelem integrace afrických zemí došlo 25. května 1963, kdy byla v etiopském hlavním městě Addis Abbeba podepsána tzv. Charta 63, jejímž odsouhlasením panovníky 32 již tehdy nezávislých afrických zemí vznikla samotná Organizace africké jednoty (African Union, 2022). Cíli této integrace byly především snaha o zintenzivnění spolupráce mezi jednotlivými členskými státy za účelem zlepšení života jejich obyvatel, bránit svou čerstvě získanou suverenitu a zároveň odstranit zbývající formy kolonialismu na africkém kontinentu. Organizace fungovala až do roku 1999, kdy došlo v libyjském městě Sirta k rezoluci o založení nového, stabilnějšího uskupení s prostým názvem Africká unie (African Union, 2022). Tato nová organizace nabyla oficiální působnosti v červenci roku 2002 v jihoafrickém městě Durban. Důvodem pro tuto zásadní změnu byla potřeba koncentrace na potřebný ekonomický rozvoj, cílem předchůdce byla spíše snaha o plošnou dekolonizaci a boj proti politice apartheidu. Důležitým projektem, v němž AU spatřuje své hlavní vize, je tzv. Agenda 2063, komplexní plán aktivit, jehož cílem je do roku 2063, přesně 100 let po založení Organizace africké jednoty, učinit Afriku kontinentem budoucnosti. Regionem, který vymýtl co nejvíce problémů, jež jej sužují a umožní mu konkurovat západnímu světu (African Union, 2022).

6 Ekonomické indexy

První kapitolou samotného rozboru indexů je ekonomická kategorie, která je v této práci zastoupena jedním z hlavních ukazatelů vyspělosti zemí ve světě, tj. indexem lidského rozvoje (z anglického Human Development Index, dále jen HDI). Ten na poli ryze ekonomické sféry doplní index ekonomické svobody, který v průběhu sledovaných let sehrává ve snaze o rozvoj Afriky velmi zásadní roli.

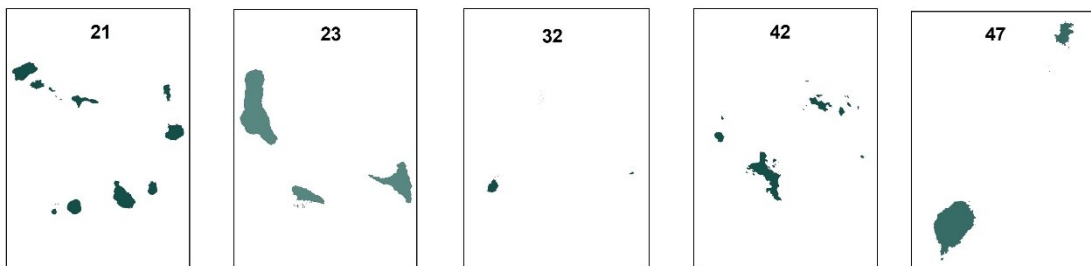
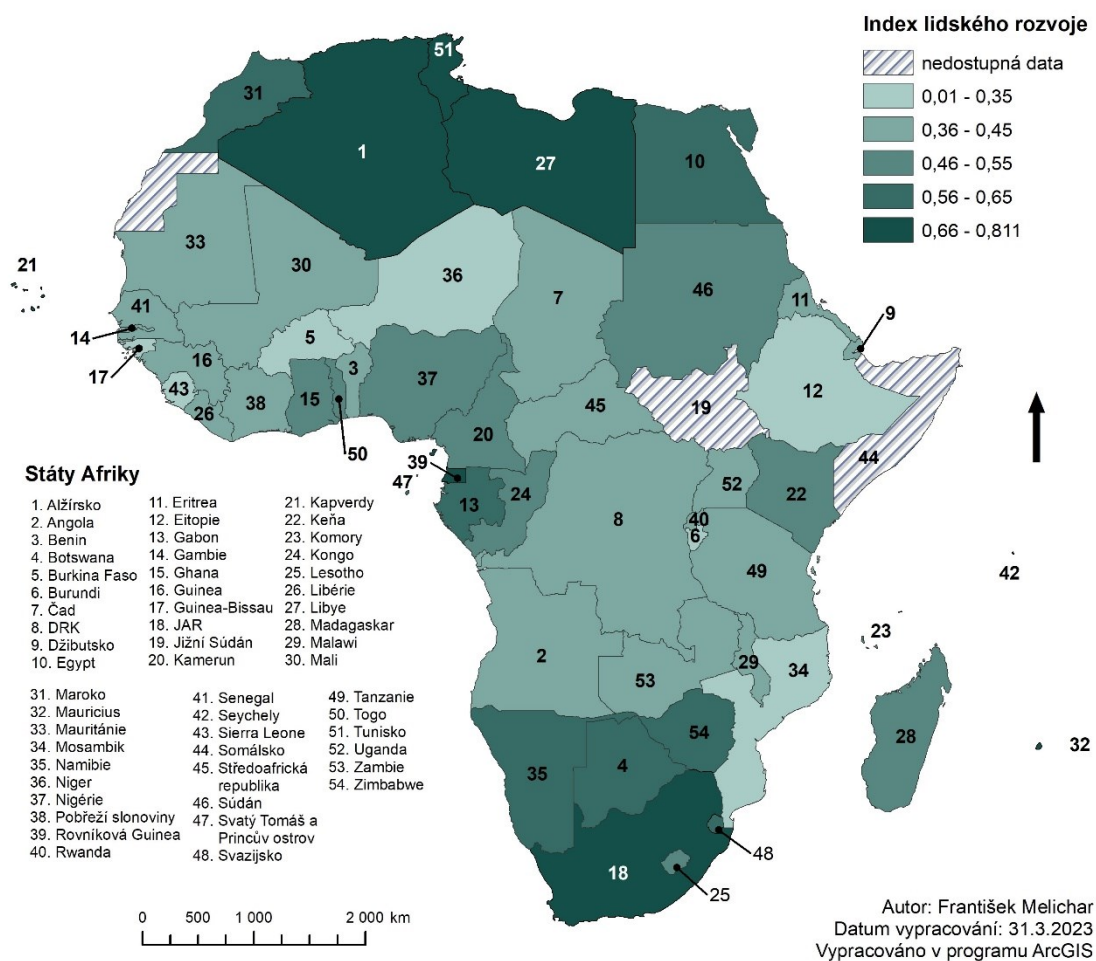
6.1 Index lidského rozvoje

HDI představuje zdaleka nejvíce komplexní ukazatel nejdůležitějších socioekonomických faktorů, na jejichž základě lze určit postavení sledovaných zemí v globálním měřítku. HDI se v obecné literatuře, médiích i webových zprávách užívá jako hlavní ukazatel vyspělosti sledovaného státu, obsahuje komplexní data v oblasti demografických otázek, jako je celková úhrnná plodnost, naděje dožití či kojenecká a dětská mortalita, v sociální oblasti se zaměřuje na procentuální vyjádření populace žijící pod hranicí chudoby. Výzkum se v rámci této problematiky zaměřuje i na zjištění, jaké procento populace státu má přístup k pitné vodě a sanitačnímu zařízení. Nechybí vliv četných epidemiologických katastrof, jež Afriku dlouhodobě sužují. Ekonomické faktory výpočtu indexu jsou zastoupeny mírou nezaměstnanosti v daném státě či procentuálním vyjádřením toho, jaké finanční prostředky vydává stát na vzdělávací systém. Ten představuje velmi stěžejní část výpočtu HDI, proto v něm nechybí ani míra gramotnosti (United Nations Development Programme, 2002).

Ačkoli HDI dle výše uvedeného výčtu faktorů obsahuje mnoho podobností s ostatními studovanými indexy a mohl by je zbytečně překrývat či opakovat jejich tvrzení, index lidského rozvoje se zaměřuje především na lidi samotné a jejich nejzákladnější potřeby k přežití v současné společnosti, jak definuje United Nations Development Programme (2002). Proto se na následujících řádcích, kde budou podrobně zanalyzovány nejvíce výrazné změny v lidském rozvoji na africkém kontinentu v letech 2000-2019, práce zaměří zejména na ty faktory a proměnné, které zbylé indexy neobsahují, ale pro africké země představují zcela klíčové ukazatele a mnohdy ty nejdůležitější determinanty jejich budoucího vývoje.

Konadu-Agyemang & Panford (2006) uvádějí, že v roce 2000 se na území Afriky nacházelo 33 ze 48 nejméně rozvinutých zemí světa. Důkazem toho nejsou pouze rapidně nízká naděje dožití u zemí jako Angola či Zambie s průměrnou hodnotou 37,9 a 39,9 let, ale obzvláště extrémně nedostatečná míra vzdělanosti a následné gramotnosti v zemích, jež se na níže přiloženém kartogramu nacházejí na nejnižší škále HDI. United Nations Development Programme (2002) informuje, že Niger vykazoval gramotnost u pouhých 15,9 % populace nad 15 let, obdobně alarmující čísla se ve stejném období dala pozorovat

Obr. 2: Index lidského rozvoje na území Afriky v roce 2000

Zdroj: United Nations Development Programme (2002)

i u Burkina Faso s gramotností u 23,9 % obyvatel nad 15 let věku. Jiné problémy svíjely například Etiopii, která představovala další africkou zemi s akutně nízkým HDI, tu ovšem místo nevzdělanosti obyvatelstva trápila dlouhodobá sucha, jež znemožnila u více než 76 % populace přístup ke zdrojům pitné vody. Obdobnými nesnázemi si ve stejné době procházeli i obyvatelé Čadu, v němž pitnou vodu postrádalo 73 % obyvatelstva.

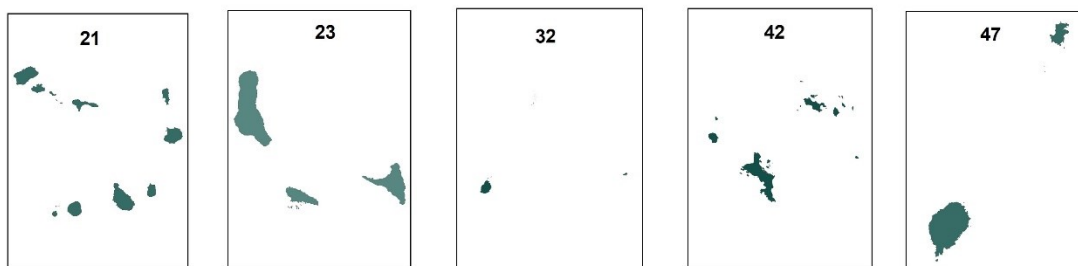
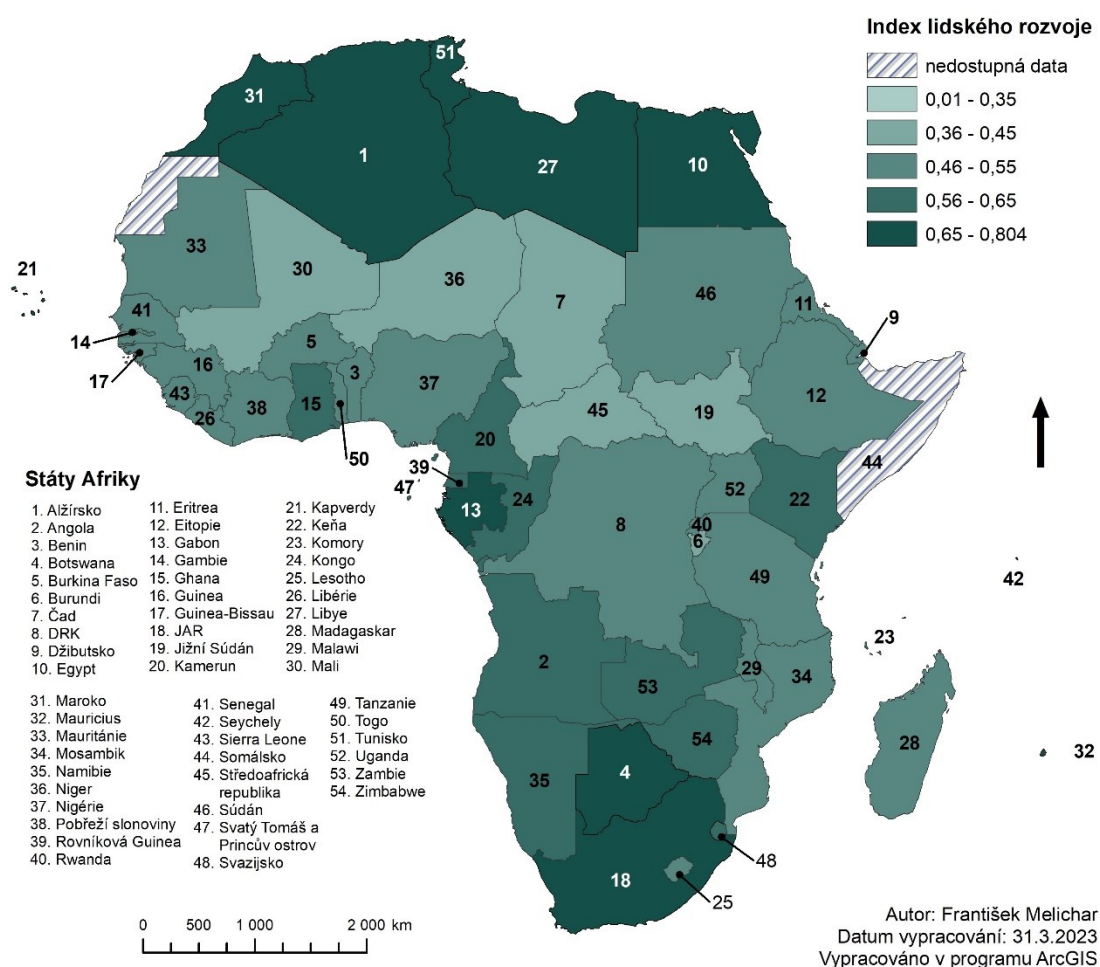
V mapovém výstupu za rok 2000 nelze opomenout velmi nízkou hodnotu HDI i u zemí, jež sužovaly vzniklé konfliktní situace, které následně ovlivnily mnoho faktorů lidského rozvoje. Lze mezi nimi zmínit občanskou válkou sužované Burundi, velmi nízký HDI rovněž vykazovaly na přelomu tisíciletí státy jako Sierra Leone, Guinea-Bissau či Mosambik. Tyto tři země ve sledované době spojovala především vysoká incidence malárie, jež byla v oné době rovněž jednou z nejčastějších příčin úmrtí na území subsaharské Afriky (United Nations Development Programme, 2002).

V kontrastu nejvíce strádajících zemí je potřebné zmínit i africké země, které si vedly zcela nejlépe a byly již v roce 2000 řazeny v žebříčku HDI po boku vyspělých či alespoň rozvinutých evropských a asijských ekonomik. Řeč je například o Gabonu, zemi, která si již na přelomu tisíciletí vedla v mnoha otázkách socioekonomické sféry více než zdatně. Nejen že Gabon vykazoval dle United Nations Development Programme (2002) zcela opačné dílčí faktory HDI oproti nejméně rozvinutým zemím (přístup k pitné vodě více než 70 % populace), článek od Graye (1994) o vyspělosti vzdělávacího systému dokazuje, že důležitost vzdělanosti obyvatelstva nabývala v Gabonu významu již koncem 20. století. Autor ve své publikaci popisuje podstatu dobrých vztahů afrických zemí se svými bývalými kolonizátory, kdy spolupráce Gabonu s Francií velmi přispěla k prosperitě zejména vysokého školství na území Gabonu.

Za vhodnější rok k potřebné komparaci, tj. za rok 2020, vyšla data dohromady s rokem 2021 vzhledem k událostem pandemie Covid-19, proto byl pro tuto práci jako druhý sledovaný rok v rámci HDI zvolen rok 2019. Jak lze vyčíst z výše přiloženého kartogramu, v průběhu zkoumaných 19 let došlo na africkém kontinentu k mnoha rapidním změnám, především ve směru pozitivního vývoje jednotlivých zemí.

Velkou proměnou prošel Mosambik. Stát, který se koloniální nadvlády Portugalska zbavil až v roce 1975, tedy mnoho let poté, co získala samostatnost většina ostatních afrických zemí, se v průběhu let zmítal v občanských nepokojích, potýkal se s nástrahami chudoby i hrozbami terorismu, se i tak dokázal vzchopit a Bhorat & Tarp (2016) jej řadí mezi tzv. Africké lvy, tedy šestici nejrychleji rostoucích ekonomik černého kontinentu. Dle autorů se na tomto statutu podílí především funkční vláda, která si uvědomuje ekonomický potenciál své země a skrze řádně nastavenou hospodářskou

Obr. 3: Index lidského rozvoje na území Afriky v roce 2019

Zdroj: United Nations Development Programme (2020)

politiku se jí daří udržovat správnou úroveň makroekonomických ukazatelů jako je míra inflace, míra nezaměstnanosti či samotný hrubý domácí produkt (dále jen HDP). Oproti mnoha dalším africkým zemím se Mosambiku dlouhodobě daří restrukturalizovat ekonomiku a k roku 2014 se více než 50 % na celkovém HDP země podílel sektor služeb (Bhorat & Tarp, 2016).

Nelze opomenout ani stát Zimbabwe, který si prošel velmi drtivou ekonomickou krizí, z níž se zemi daří krok po kroku dostávat až po skončení nadvlády diktátorského režimu Roberta Mugabeho. Ačkoli lze v Zimbabwe konečně mluvit o mnohem stabilnějším a přívětivějším politickém režimu, země by se nadále zmítala v chaosu nebýt četných zahraničních intervencí. Zimbabwe se v průběhu let dostalo do hledáčku vícero světových hegemonů, Gruzd & Lalbahadur (2020) podotýkají, že třeba USA byly jednou ze zemí vnějšího světa, která vlivem Mugabeho striktního režimu uvalila na Zimbabwe již v roce 2001 tvrdé sankce formou programu ZDERA³. Po ukončení jeho nadvlády jsou USA ochotny pakt upravit, a dokonce zemi pomoci, záleží ovšem na její snaze implementovat mnoho náležitostí, které program na obnovení zimbabwské ekonomiky skýtá. Nejen tyto sankce, ale i snaha o odvrácení závislosti na Číně, jejíž vláda naopak sympatizovala s Mugabeho zřízením, jsou hlavní motivací současného prezidenta Emmersona Mnangagwy zlepšit v zemi ekonomické a sociální podmínky.

K obecnému vývoji v rámci HDI došlo na území Afriky od roku 2000 především v ohledu očekávané délky života. Nejlépe se v této proměnné zlepšila středoafriická Rwanda, jejíž očekávaná délka života vystoupala ze 47 let v roce 2000 na 67 let v roce 2020 dle dat World Bank (2023a). Obdobně tomu bylo i u státu Malawi, kde došlo ke zlepšení o 19 let. Naopak nejmenší změnu vykazují ve sledovaných letech stabilní severoafrické ekonomiky jako Egypt, Maroko či Tunisko, poté rovněž naopak dlouhodobě strádající země jako Somálsko či ostrovní stát Komory, který v průběhu sledovaných let nezaznamenal téměř žádný vývoj. Svědčí o tom dle United Nations Development Programme (2020) srovnání HDI za rok 2000 (0,465) a za rok 2019 (0,554).

V rámci indexu lidského rozvoje sehrává důležitý aspekt i dostupnost lékařské péče, ta je zejména na území Afriky velmi ožehavým tématem již řadu let a i k roku 2019 mnoho afrických států strádalo dostatečné množství lékařů v poměru k populaci.

³ ZDERA = Zimbabwe Democracy and Economic Recovery Act byl programem, kterým kongres USA uvalil na Zimbabwe ekonomické sankce s cílem popudit zemi k demokratizaci a pozitivní transformaci ekonomiky.

V zemích jako Čad, Libérie, Malawi či Niger byli dle United Nations Development Programme (2020) k dispozici pouze 4 lékaři na 100 000 obyvatel.

Tab. 2: Index změny v rámci HDI ve sledovaném období

Největší zlepšení				Největší propad			
Země	2000	2019	Změna (v %)	Země	2000	2019	Změna (v %)
Sierra Leone	0,275	0,452	64	Rovníková Guinea	0,679	0,592	13
Niger	0,262	0,394	50	Kapverdy	0,715	0,665	7
Etiopie	0,327	0,485	48	Libye	0,773	0,724	6
Angola	0,403	0,581	44	Seychely	0,811	0,796	1,8
Mosambik	0,322	0,456	42	Lesotho	0,535	0,527	1,5

Zdroj: United Nations Development Programme (2002); (2020); vlastní zpracování

Příložená tabulka znázorňuje 5 zemí s největším zlepšením v rámci HDI mezi roky 2000 a 2019 a v kontrastu i státy s největším propadem. Nejlepšího vývoje dosáhl stát Sierra Leone, který vděčí za tuto změnu útlumu občanské války, v níž se nacházel na přelomu tisíciletí. Naopak k propadu ve sledovaném indexu došlo jen v menší míře, nejvýraznější propad zaznamenala Rovníková Guinea, kde by se nejvíce faktorů dalo shledat v silných intervencích Číny do ekonomiky a následně i politiky této malé africké země. Což odráží souvislost lidského rozvoje s přítomností korupce, která v Rovníkové Africe sehrává důležitou roli, jak podotýká Esteban (2009).

6.2 Index ekonomické svobody

Jestli v současné době existuje ryze diskutabilní faktor, kterému by měla být primárně věnována pozornost, je jím zajisté otázka svobody. A pokud není řeč pouze o té občanské, jde zejména o ekonomickou svobodu, od níž se neodvíjí pouze individuální rozvoj každého jednotlivého člověka, ale posléze celé společnosti, jíž je součástí. A právě proto byl pro výzkum zemí afrického kontinentu vybrán index ekonomické svobody (dále jen EFI, z anglického Economic Freedom Index).

Jeho výzkum a následné reporty jsou prováděny a publikovány americkou organizací The Heritage Foundation, která zveřejňuje získané hodnoty každoročně již od roku 1995. Jelikož je index vydáván pravidelně každým rokem (oproti jiným zkoumaným indexům), pro následující komparaci byly zvoleny roky 2000 a 2020, aby názorně pokryly období, jež bylo stanoveno pro tuto práci.

Samotnou ekonomickou svobodu popisuje The Heritage Foundation (2023) jako „základní právo každého občana svévolně nakládat se svou pracovní silou a majetkem“. Z toho vyplývá, že každý občan dané země za předpokladu, že je ekonomicky svobodná, má umožněno si volit zaměstnání, zakládat podnikání, nakupovat a jakkoli jinak investovat dle vlastního úsudku. To vše je možné v případě svobodného trhu a řádné hospodářské politiky daného státu⁴, což, jak demonstrují následující řádky, je ve většině zemí Afriky prozatím pouhou vyhlídkou do budoucna.

V rámci EFI je nadále kladen důraz i na dostupnost elektřiny, a především internetu na území Afriky, který v současném světě tvoří klíčový prostředek k hospodářskému vývoji nejen individuálních osob, ale celé společnosti. A jak je dále poukázáno, vlády některých afrických zemí popírají ekonomickou svobodu svých občanů i skrze omezování přístupu k internetu či záměrně nedostatečné investice do budování potřebné infrastruktury.

Jak se projeví na přiložených kartogramech týkajících se EFI, samotná ekonomická svoboda je provázána s mnoha jinými faktory, které jsou řešeny v ostatních kapitolách, viz závislost svobody trhu na vládním režimu, míře korupce či samotné bezpečnosti v dané zemi. Příkladem toho jsou zajisté země regionu MENA, které si

⁴ Index je počítán na základě 4 hlavních determinantů: právního státu (účinnost soudního systému), ekonomické činnosti vlády (vládní výdaje, daňová politika), státních regulací pracovního trhu a otevřenosti investičního trhu.

v průběhu sledovaných 20 let prošly velmi turbulentními změnami a proměna EFI se projeví velmi výrazně. Záhořík a kol. (2022) zmiňují, že v případě Alžírsko, Maroka či Tuniska bránily tamní autoritářské vlády svobodnému působení občanů na trhu a přísně regulovaly všechny sféry hospodářství, kdy kromě několika málo odvětví, v nichž státy prosperovaly (těžba ropy, cestovní ruch), neumožnily vstupu na trh novým firmám z různorodých odvětví. Což by jedině dopomohlo k ekonomickému růstu.

Velkou roli v ekonomické prosperitě jednotlivých zemí, která se následně promítne i do sledovaného EFI, ztělesňuje snaha o různorodé nadnárodní spolupráce za účelem ekonomického (i společenského) rozvoje. Je to patrné na příkladu regionu jižní Afriky, kde mezi pěticí zemí (Botswana, JAR, Lesotho, Namibie a Svazijsko) funguje již do roku 1996 integrační uskupení JACU, tj. Jihoafrická celní unie (Alden & Soko, 2005). Odpovídají tomu i konkrétní data jednotlivých svobod, z nichž je agregován EFI, kdy všechny členské země vykazovaly v roce hodnotu indikátoru peněžní svobody přes 70 ze 100 (The Heritage Foundation, 2023). Lze to doplnit i na příkladě státu Mali, jež rovněž vykazuje na níže uvedené mapě vysoký EFI a indikátor peněžní svobody zde byl v roce 2000 83,7. V občanskou válkou tehdy zmítaných státech jako Angola či DRK byla tato hodnota naopak téměř minimální, v Angole 0 a v DRK pouhých 17,9.

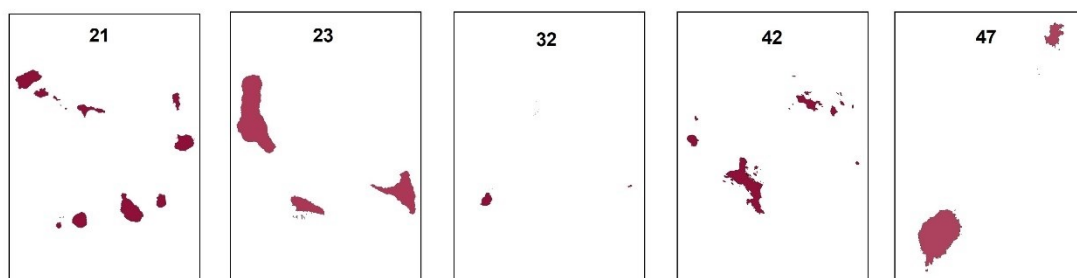
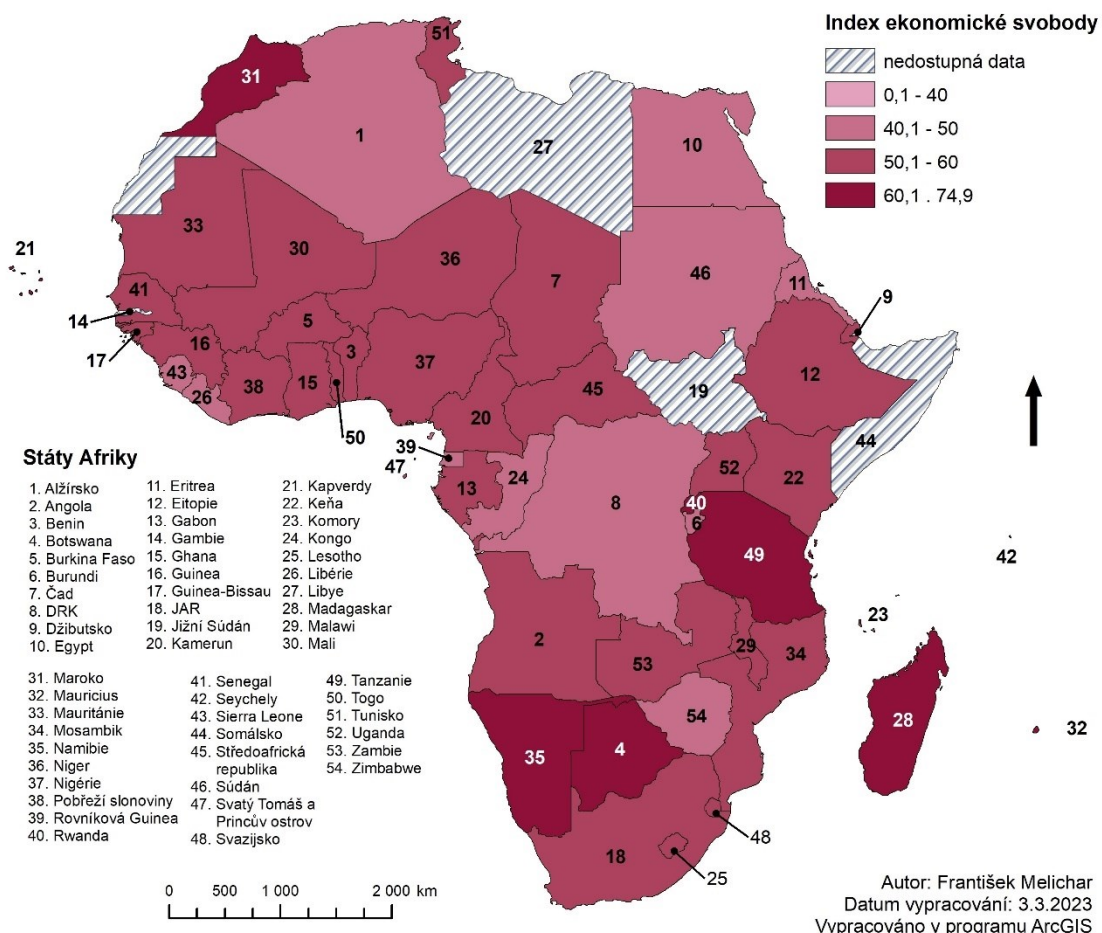
Otázka důležitých seskupení, které na území Afriky dopomáhají ekonomickému růstu, je spatřována od roku 2001 i skrze hospodářský program NEPAD⁵, v němž se cílí na zlepšení podmínek v mnoha otázkách socioekonomické sféry, mimo to ale také na příliv zahraničních investic (ve zkratce FDI z anglického Foreign Direct Investment), jež sehrávají pro rozvoj Afriky velmi klíčovou roli („United Nations“, n.d.). Ačkoli na kartogramu za rok 2000 nevykazuje tamní EFI nejvyšší hodnoty, FDI začaly sehrávat od počátku 21. století výraznou roli v hospodářství Etiopie, do níž začala ve velké míře investovat Čína. Situace je patrná zejména na faktoru ekonomické činnosti vlády, kdy vládní činitelé umožňují svobodu trhu a vstup zahraničních investorů na etiopský trh.

Ve výčtu zemí s velmi nízkým EFI za rok 2000 se jeví i několik států, v nichž přísný vládní režim a striktní zákony znemožňují vlastnické právo, kdy občané nemohou disponovat vlastním majetkem či pouze malou měrou pod drobnohledem státních složek. Zasluhou (nejen) toho velmi nízký EFI lze zpozorovat u Guiney-Bissau, Rwandy či

⁵ NEPAD = Nové partnerství pro rozvoj Afriky (z anglického New Partnership for Africa's Development)

Rovníkové Guineji, kde indikátor vlastnického práva osciloval kolem hodnoty 10 (z možných 100) v roce 2000 (The Heritage Foundation, 2023).

Obr. 4: Index ekonomické svobody na území Afriky v roce 2000

Zdroj: The Heritage Foundation (2023)

Ač se v průběhu let EFI v této zemi značně měnil, k roku 2020 pozitivních hodnot nabylo Maroko. Sice The Heritage Foundation (2023) ukazuje, že ve sledovaném roce stále strádal faktor justičního systému či svobody na pracovním trhu, důležitým pozitivním aspektem je ovšem dle Záhoříka a kol. (2022) pozice Maroka coby silného hráče na poli ekonomické spolupráce s ostatními státy Afriky, což potvrdila i jeho účast

mezi 22 zeměmi, jež v roce 2019 podepsaly Dohodu o zřízení africké zóny volného obchodu. Eliminace cel a dalších těžkostí představuje při vzájemném obchodování klíč k ekonomické svobodě.

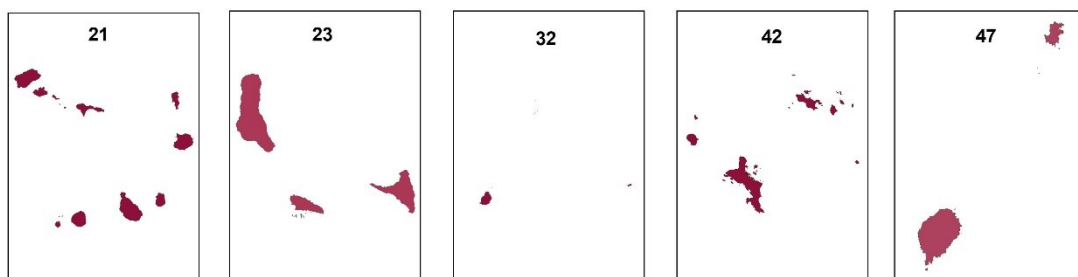
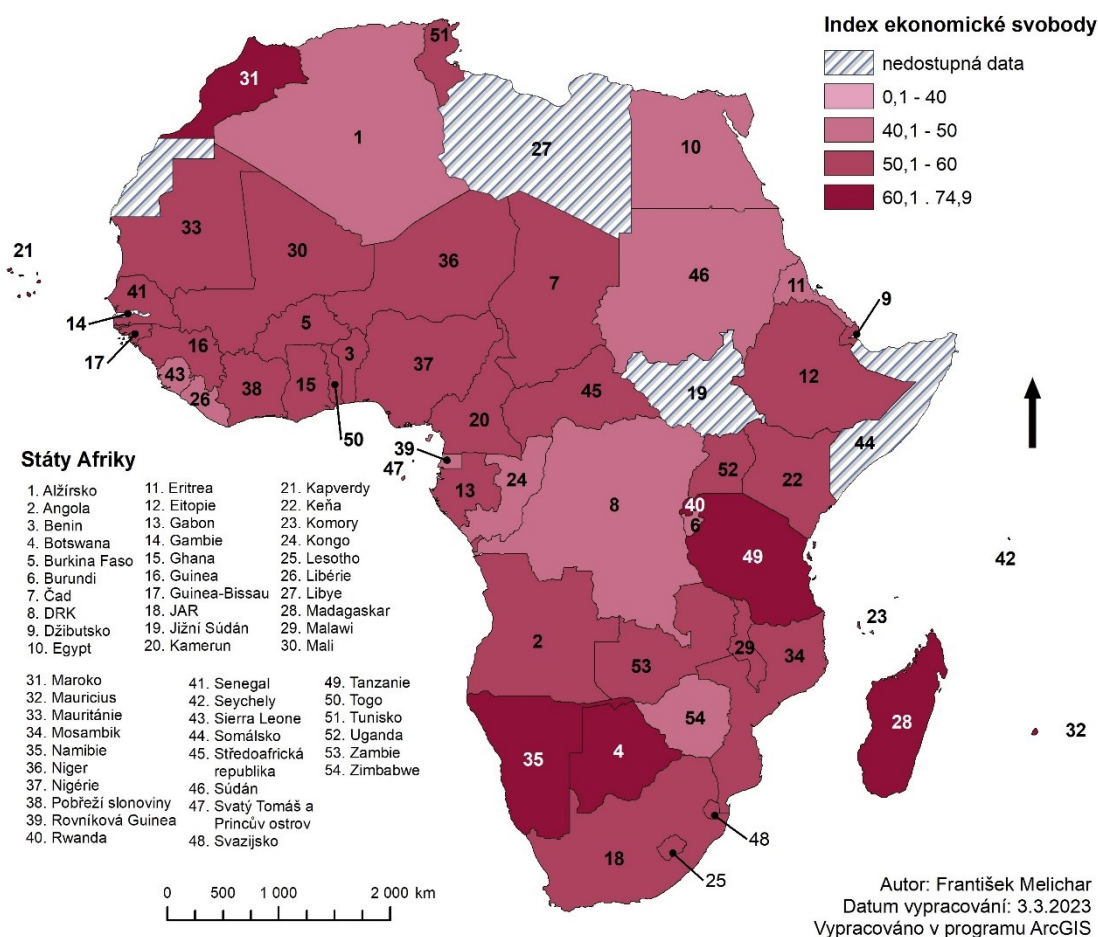
Velký krok vpřed v rámci ekonomického vývoje na území Afriky lze spatřit v rozmachu mobilních telefonů, jejichž rozšíření mimo jiné dopomohlo i k vývoji událostí Arabského jara (viz kapitola o indexu demokracie), kdy se především v Tunisku šířila osvěta o masivních demonstracích i prostřednictvím sociálních sítí, jak uvádějí Manacorda & Tesei (2020). V Tunisku šlo konkrétně o událost, kdy se v prosinci 2010 na protest proti vysoké nezaměstnanosti a silné vládní korupci zapálil pouliční prodejce Mohammed Bouazizi. Tento akt byl natočen na mobilní telefon, začal obíhat internet a spustil tím vlnu nevolí, která v lednu 2011 vedla k dobrovolné abdikaci tuniského prezidenta Zína Abidína bin Alího, jehož autokratická vláda sužovala Tunisko již od roku 1987 (Manacorda & Tesei, 2020).

Nejdůležitější roli sehrává dostupnost mobilních telefonů (a s tím spojené internetové sítě) v Keni a Tanzanii, kde 6. března 2007 spustila mobilní společnost Safaricom ve spolupráci s celosvětovým mobilním operátorem Vodafone mobilní službu s názvem M-Pesa. Tento prostředek umožňuje svým uživatelům provádět finanční transakce přímo skrze mobilní telefon, a to dokonce bez potřeby vlastnit bankovní účet (Vodafone Group, 2023). Ekonomická svoboda tím nabyla zcela nové úrovně a činnost aplikace M-Pesa se v průběhu let přenesla i do DRK, Egypta, Ghany, Lesotha a Mosambiku. Zejména v DRK je rozmach tohoto prostředku klíčový v bezhotovostních transakcích, aby se předešlo častým napadením těch, kteří disponují větším objemem hotovosti. V samotné Tanzanii poté služba M-Pesa obsahuje i možnost dodatku M-Koba, díky níž mohou uživatelé spořit a spravovat finance v rámci skupin, čímž dochází k větší motivaci ve správném nakládání s penězi ve společnosti (Vodafone Group, 2023).

Naopak k propadu EFI k roku 2020 došlo v JAR. Rapidní šíření mobilních technologií a snadného přístupu k internetu začalo po celém světě podněcovat rizika kyberzločinu, čehož se obávala vláda nejedné africké země. Především v případě těch stále silně autokratických, kde by se mohlo svobodného přístupu k internetu zneužít podobně jako v případě diskutovaného Tuniska během Arabského jara v roce 2011 (Turianskyi, 2018). Vlivem nastíněných obav se v průběhu let mnoho afrických států rozhodlo svobodu internetu omezovat, vláda JAR k této problematice přistoupila razantněji v roce 2017, kdy se chtěla inspirovat Ruskem a jeho návrhem kontrolovat data

poskytovatelů internetových služeb a stanovit zákon, kdy bude mít po dobu 6 měsíců přístup k téměř veškerému obsahu internetových uživatelů, jak dodává Turianskyi (2018). V zemi, jejíž ekonomika profituje oproti většině ostatních států Afriky již z terciárního, nikoli agrárního sektoru, tím došlo k velkému poklesu faktorů ekonomické svobody.

Obr. 5: Index ekonomické svobody na území Afriky v roce 2020

Zdroj: The Heritage Foundation (2023)

Největšího zlepšení dosáhla ve sledovaném dvacetiletém horizontu Angola, dokonce více než dvojnásobného. Lze to z dat The Heritage Foundation (2023) vyčíst především na základě faktoru peněžní svobody, která vlivem chaosu, v němž se Angola zmítala na přelomu tisíciletí, nabývala v roce 2000 nulových hodnot, k roku 2020 ovšem již hodnoty 59,6 z možných 100. Na razantním zlepšení EFI lze demonstrovat pozitivní ekonomický vývoj Rwandy, kterou lze ve vícero ohledech, jak ostatně zobrazují další indexy, považovat za jednu ze zemí s největším progresem na území Afriky během sledovaných 20 let.

Největší, byť stále mírný propad lze pozorovat u Alžírsko, u něhož zásluhou přetrvávající autoritářské vlády dokonce poklesly některé faktory EFI, kupříkladu svoboda v investování. U většiny ostatních států s negativní proměnou EFI sehrávala roli přítomnost korupce, zejména u Svazijska, které se ještě počátkem roku 2000 s touto problematikou nepotýkalo tak významně jako v roce 2020, jak lze vypožorovat z dat The Heritage Foundation (2023).

Tab. 3: Index změny v rámci EFI ve sledovaném období

Největší zlepšení				Největší propad			
Země	2000	2020	Změna (v %)	Země	2000	2020	Změna (v %)
Angola	24,3	52,2	115	Alžírsko	56,8	46,9	17
Rwanda	42,3	70,9	68	Zambie	62,8	53,5	15
Guinea-Bissau	34,7	53,3	54	Svazijsko	62,6	55,3	12
DRK	34,8	49,5	42	Zimbabwe	48,7	43,1	12
Kapverdy	51,9	63,6	23	Benin	61,5	55,2	10

Zdroj: The Heritage Foundation (2023)

7 Sociální indexy

Z kategorie indexů, které lze řadit mezi sociální, bylo vybíráno především na základě dostupných dat a relevance vůči zkoumanému tématu a regionu. Proto byl vybrán index hladu, na jehož datech bude rozklíčována jedna z výzev, kterým Afrika dlouhodobě čelí a v kontrastu s tím index štěstí, který se v posledních letech začíná používat jako nejvhodnější ukazatel kvality lidského života po celém světě.

7.1 Index štěstí

Index štěstí (dále jen GNHI, z anglického Gross National Happiness Index) vzešel dle Helliwella a kol. (2013) z expanzivně narůstajícího počtu studií o tom, jak dynamicky se mění svět, v němž lidstvo žije a který každá lidská bytost může vnímat zcela odlišně, ovlivňuje celkovou atmosféru ve společnosti. Ta se poté velmi snadno reflektuje do dalších důležitých sociálních faktorů, jež jsou zkoumány v dalších indexech v této práci, ať jde jmenovitě o mír, svobodu či korupci. Autoři podotýkají, že je velmi náročné stanovit jakoukoli definici samotného štěstí, přeci jen je tento termín vnímán ve dvou různých rovinách. Může být chápán jako aktuální emoce, tj. jak se člověk momentálně cítí, protipól k tomu poté tvoří celková spokojenost se svým životem, ať s ohledem na minulost či s vyhlídkami do budoucnosti. Z tohoto důvodu je GNHI měřen na základě vícero faktorů, kdy se mnoho z nich zrcadlí v dalších sledovaných indexech (Helliwell a kol., 2013).

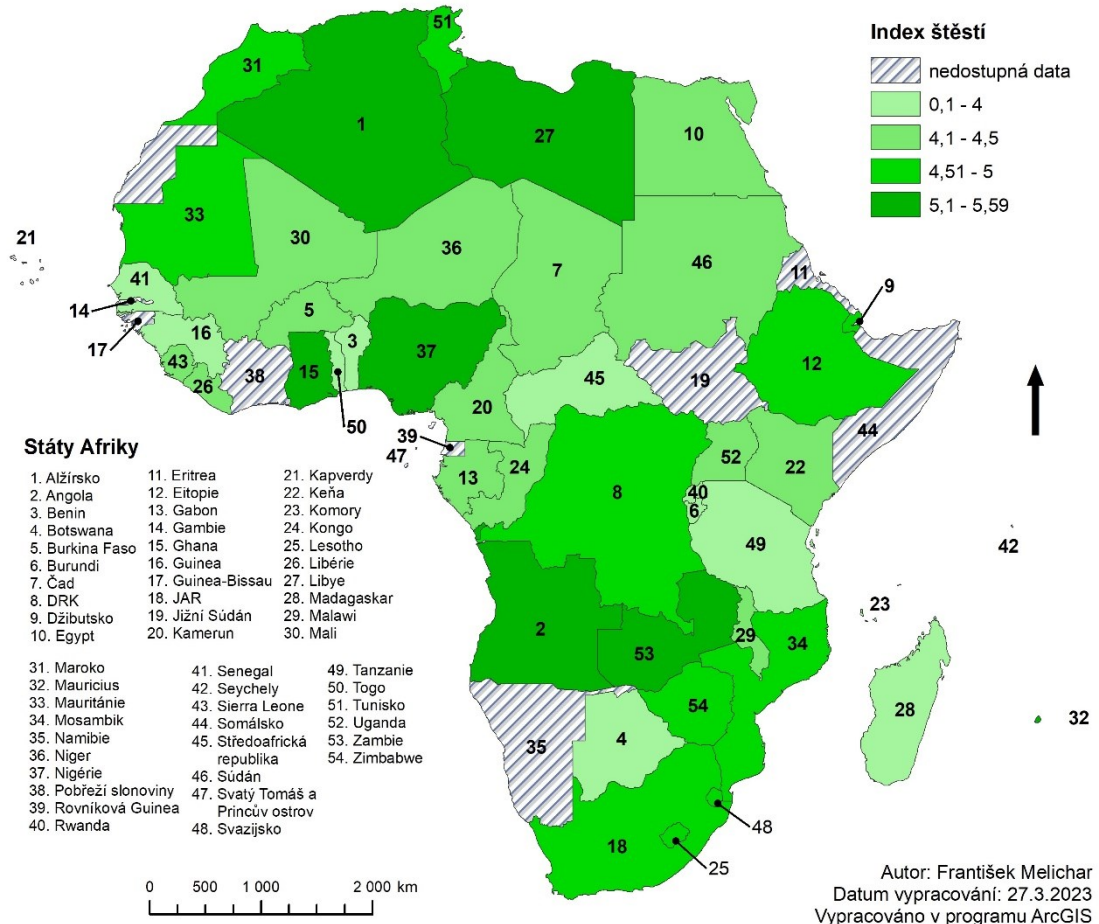
Faktory představují: logaritmické vyjádření HDP na hlavu, míra sociální podpory, očekávání zdravého života při narození, míra svobody rozhodování v životě, míra štedrosti v zemi a vnímání korupce. Poslední faktor je podrobněji analyzován v kapitole o indexu vnímání korupce, nebude na něj tedy v této kapitole brán jakýkoli zřetel.

Index je oficiálně měřen a publikován skrze World Happiness Report až od roku 2012 vždy v tříletém intervalu, pro první zkoumané období byl tedy zvolen interval mezi lety 2010–2012, jenž rozebírají autoři Helliwell a kol. (2013) ve World Happiness Report 2013.

Přestože je GNHI oficiálně vydáván za jednotlivé země až od roku 2012, jak již bylo zmíněno výše, Helliwell a kol. (2013) ve svém reportu zmiňují významné změny na příkladu afrických zemí mezi intervalem let 2005-2007 a 2010-2012. Dle autorů se

v probíraném období zcela nejvíce zlepšilo vnímání štěstí na území Angoly (o 1,438) a Zimbabwe (o 1,273). Tím není míněno prvenství v razantní změně těchto zemí jen v Africe, ale na celém světě. Ott (2011) uvádí za důsledek změn u Angoly důležitost korelace mezi vnímáním štěstí a stabilní vládou v zemi, která je konkrétně v Angole stále

Obr. 6: Index štěstí na území Afriky mezi lety 2010-2012

Zdroj: Helliwell a kol. (2013)

sužována silnou korupcí (viz index vnímání korupce), ovšem právě v roce 2012 se podařilo v Angole vyhrát v parlamentních volbách politické straně Lidové hnutí za osvobození Angoly, jež sehrávala důležitou roli v aspektu svobody v drtivé občanské

válce mezi lety 1975 a 2002. Na příkladu Zimbabwe lze poté na takto významném nárůstu indexu štěstí upozorovat ukončení dlouholeté nadvlády autoritářského vůdce Roberta Mugabeho, o němž je dále diskutováno v kapitole o indexu demokracie.

Ač jde vysoký GNHI na příkladu severoafrické Libye v rozporu s tamní politickou situací, lze na tomto příkladu zmínit, jak se index štěstí neodráží pouze na vnímání negativních faktorů ve společnosti, ale zaobírá se ve značné míře i těmi pozitivními. Tento fakt jde vyzorovat kupříkladu na HDP na hlavu Libye, který se sice dle Záhoříka a kol. (2022) propadl mezi lety 2010 a 2013 vlivem událostí Arabského jara, stále ale setrval na nejvyšších hodnotách z celého regionu MENA⁶. Nutno ovšem zmínit, že Libye se po drtivých událostech Arabského jara proměnila v důsledku občanské války ve zhroutený stát se silně rozšířenou korupcí, jak dodávají Záhořík a kol. (2022), a lze jen velmi těžko polemizovat nad tím, jak relevantní data jsou různým výzkumným organizacím poskytována.

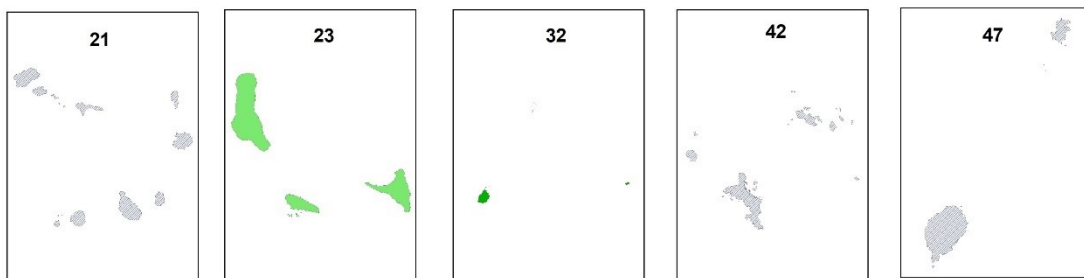
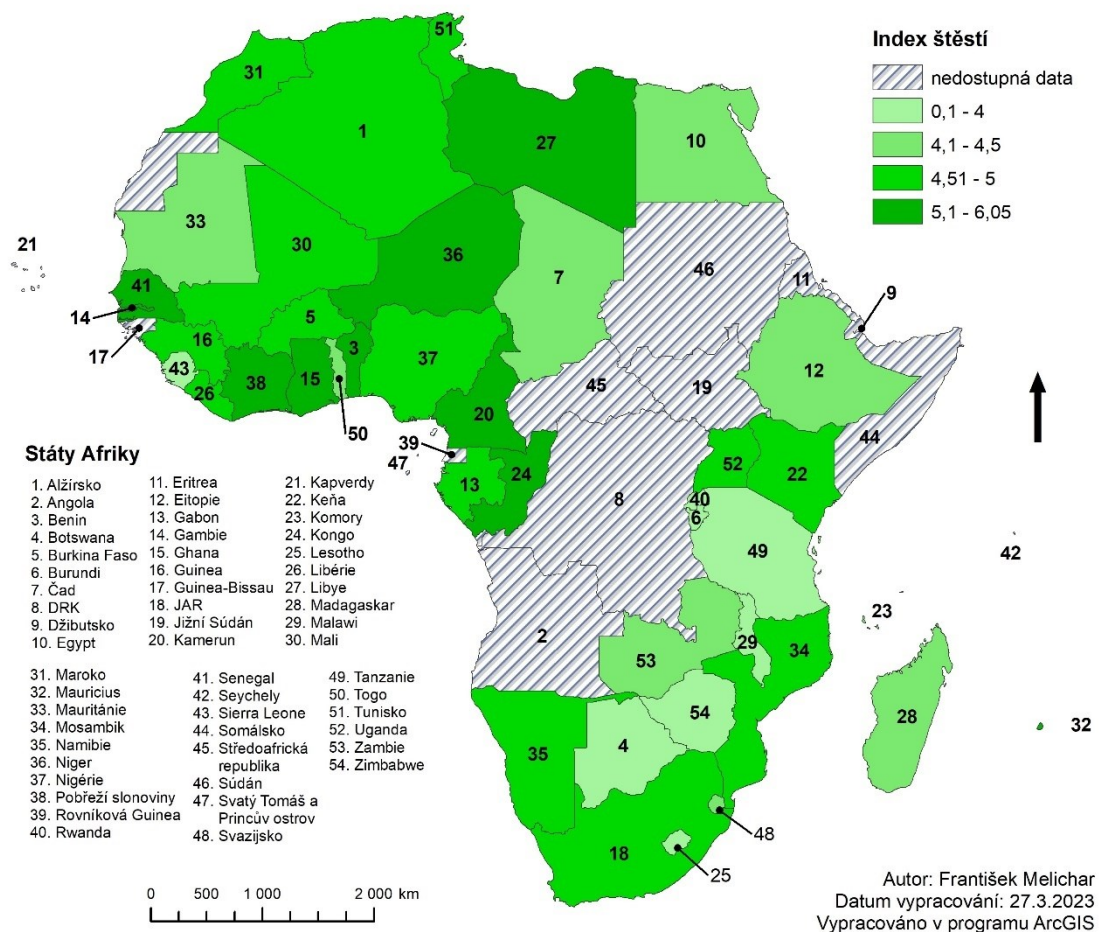
Pozoruhodným případem tohoto výzkumu je jinak politicky stabilní a ekonomicky prosperující jihoafrická Botswana, jež prozatím ve většině sledovaných indexů vykazovala spíše pozitivní čísla. Botswana je dlouhodobě klasifikována jako jedna z nejspělejších zemí Afriky, dlouhé roky je ovšem sužována problematikou epidemie AIDS. Ještě v roce 2000 čítala prevalence AIDS mezi ženami ve věku 15-24 let na území Botswany 16,5 %, po menších státech Lesothu (13,3 % v roce 2010) a Svazijsku (13,4 % v roce 2020) vůbec největší na území celé Afriky (World Bank, 2023b). A třebaže se v průběhu času razantně snížila, stále ovlivňuje faktor očekávání zdravého života při narození, který je jedním z komponentů GNHI.

Obdobná negativní okolnost ovlivnila ve sledovaném intervalu let 2010-2012 GNHI i Benin, Guineu a Togo, státy, které čelí jiné, ovšem rovněž závažné epidemiologické katastrofě v podobě malárie. V případě Guiney a Toga incidence této nemoci vykazovala mezi sledovanými roky mírný nárůst, především v Togu, kde bylo v roce 2010 hlášeno 302 případů na 1000 obyvatel, v roce 2012 dokonce 332 dle World Bank (2023c). Rapidní výskyt této závažné nemoci ovlivňuje ve značné míře vnímání štěstí ve zmíněných zemích.

⁶ HDP na hlavu Libye v roce 2013: 8 650 USD, Alžírsko: 4 623 USD a kupříkladu Egypta: 2 632 USD.

Ve výroční zprávě World Happiness Report 2021 se autoři Helliwell a kol. (2021) zabývají především hlavním tématem, které ovlivnilo vnímání štěstí (a jeho podružných faktorů) ve světě zdaleka nejvíce – pandemii Covid-19. Přestože rapidní globální šíření tohoto onemocnění zasáhlo především jiné makroregiony (Evropa, Severní Amerika, východní Asie), s ním spojené důsledky a vedlejší účinky zřetelně poznamenaly i africký kontinent. Jak zmiňuje Devermont (2020), vláda nejdříve africké země zneužila v období propuknutí krize vyvolané šířením onemocnění Covid-19 nejistotu ve společnosti, kdy

Obr. 7: Index štěstí na území Afriky mezi lety 2018-2020

Zdroj: Helliwell a kol. (2021)

valná většina populace začala z nejistoty spoléhat i na vládní činitele, s jejichž kroky do té doby nesouhlasila a autoritářská vláda toho náležitě využila. Učinila tak například vláda v Malawi, ale třeba i v Guineji, kde nečestného referenda zneužil politik Alpha Condé a byl již potřetí zvolen prezidentem země (Devermont, 2020).

Ve spojitosti s pandemií Covid-19 je nutno dodat, že toto onemocnění neovlivnilo na většině území Afriky nejen GNHI, ale i další aspekty společenského života, a to především proto, že virus SARS-Cov-2, jenž nemoc rozšířil, napadá zejména jedince starší populace, přičemž mnoho afrických zemí je populačně velmi mladých, například obyvatelstvo Gambie tvoří z 50 % děti do 15 let věku, jak zmiňuje Oyugi (2022). Autor rovněž dodává, že nejeden stát Afriky dokázal pandemii čelit i přes své vnitřní problémy či nedostatečnou infrastrukturu. V Libérii byl například vyvinut komunikační prostředek mHero na okamžité zavolání lékařské péče, v jinak velmi chudém Nigeru se podařilo vyvinout aplikaci Alerte COVID-19. I vlivem těchto kroků pandemie neovlivnila na africkém kontinentu vnímání štěstí natolik, jako třeba ve zbytku světa.

Tab. 4: Index změny v rámci GNHI ve sledovaném období

Největší zlepšení				Největší propad			
Země	2010–2012	2018–2020	Změna (v %)	Země	2010–2012	2018–2020	Změna (v %)
Benin	3,528	5,045	43	Zimbabwe	4,827	3,145	35
Togo	2,936	4,107	40	Lesotho	4,898	3,512	28
Senegal	3,959	5,132	30	Zambie	5,006	4,073	18
Guinea	3,847	4,984	30	Botswana	3,97	3,467	13
Kongo	4,297	5,342	24	Malawi	4,113	3,6	12

Zdroj: Helliwell a kol. (2013); (2021)

Uvedená tabulka přibližuje pěti zemí s nejlepší změnou GNHI mezi sledovanými roky, z čehož je patrné, že největší proměny dosáhl Benin. Na případě této země se nejvíce promítl dodatkový ukazatel tzv. dystopie, faktoru, který znázorňuje výši předpokladů daného státu propadnout se do stavu země se zcela nefunkčním politickým a sociálním systémem (Helliwell a kol., 2021). Jak je z tabulky i výše uvedených informací patrné, právě Benin nebo i sousední Togo představovaly ještě v období let 2010-2012 země s největším předpokladem dystopie, k roku 2020 je na území Afriky vystřídalo Zimbabwe s vůbec nejhorším propadem GNHI, což lze přisoudit silné ekonomické recesi v zemi, kterou přiblíží kapitola o indexu demokracie.

Jak již bylo uvedeno výše, na území Afriky je vnímání štěstí dlouhodobě nejvíce ovlivňováno přetrvávající přítomností četných nemocí, mezi nimiž ty nejvíce problémové

jako malárie sužují rozsáhlé africké regiony. S malárií se ovšem v posledních letech daří po malých krocích bojovat, i proto se GNHI nejvíce proměnil u zemí jako Benin, Togo či Guinea. Oproti tomu lze největší propad GNHI směřovat do zemí, jejichž obyvatelstvo zápolí s dalším závažným onemocněním – epidemií AIDS. Bylo již nastíněno, že její největší prevalenci lze pozorovat v regionu jižní Afriky, proto došlo mezi sledovanými obdobími k největšímu poklesu indexu ve velmi zasažených zemích jako je Lesotho či Botswana.

7.2 Index hladu

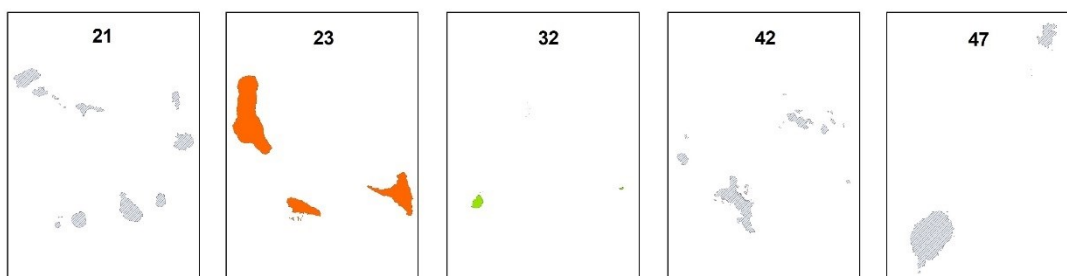
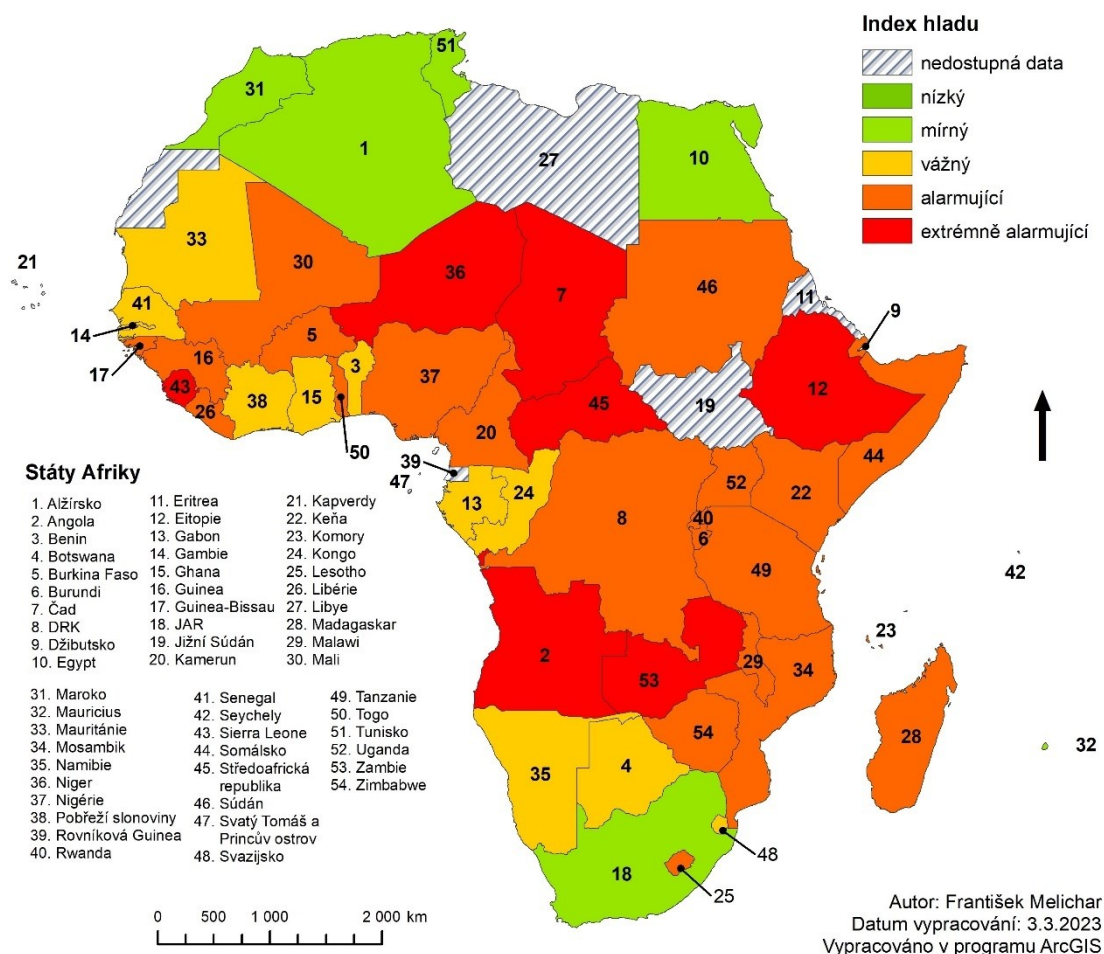
Jelikož byla problematika hladu definována v samostatné kapitole, tato kapitola se rovnou zaměří na proměnu indexu hladu (dále jen GHI, z anglického Global Hunger Index) v průběhu sledovaných 20 let na území celého kontinentu. Je ovšem příhodné zmínit faktory, na jejichž základě je index měřen. Hodnoty GHI se sestavují ze čtyř indikátorů, které tvoří: podvýživa (podíl populace, která strádá potřebným kalorickým příjmem), nedostatečná výška dětí pod 5 let věku, ve které se odráží chronická podvýživa, nedostatečná váha u dětí pod 5 let věku, v níž se reflektuje akutní podvýživa a dětská úmrtnost do 5 let věku, která sumarizuje důsledky nedostatečné výživy a špatného prostředí, v němž žijí (Grebmer a kol., 2020).

Index hladu se měří v 5 kategoriích, kdy ta nejméně riziková představuje škálu od 0,1-9,9 a představuje země, v nichž se s hladem potýká jen minimální procento populace. Toto rozmezí je na níže přiložených kartogramech popsáno jako „nízký“ index hladu. Dalším intervalem je rozmezí od 10-19,9 indexových bodů, označený jako „mírný“. Interval od 20-34,9 je uváděn jako „vážný“, zcela největšího zastoupení mělo k roku 2000 v rámci Afriky rozmezí od 35 do 50 bodů, jež je již klasifikováno jako „alarmující“. Nejzávažnějších hodnot nad 50 bodů bohužel ve sledovaném roce dosahovalo několik afrických zemí, proto je zohledněn i interval „extrémně alarmující“. A jak bude patrné i na tabulce indexu změn, u nejedné africké země bylo těžké v průběhu let určit přesná data za index hladu, v případě Nigeru i dalších byla zprůměrována na základě dostupných hodnot, proto jsou uváděná čísla označena symbolem *.

Na přelomu tisíciletí trpělo především vlivem občanských válek extrémně alarmujícím hladem několik afrických zemí. Zcela nejhůře na tom byla východoafrická Angola, která se v drtivém občanském konfliktu nacházela od vyhlášení nezávislosti na Portugalsku v roce 1975 až do konečného příměří mezi znesvářenými stranami v roce

2002. Tento dlouholetý svár mezi hnutími MPLA a UNITA⁷ uvrhl zemi do absolutního chaosu, kdy v důsledku kolapsu jakéhokoli potravinového zabezpečení muselo více než 330 000 obyvatel Angoly emigrovat do okolních zemí, jak zmiňují Paul a kol. (2014). Dle Grebmera a kol. (2020) v letech 2000-2002 trpělo podvýživou více než 67 %

Obr. 8: Index hladu na území Afriky v roce 2000

Zdroj: Grebmer a kol. (2020)

⁷ MPLA (Movimento Popular de Libertação de Angola) = Angolské lidové hnutí za osvobození Angoly; UNITA (União Nacional para a Independência Total de Angola) = Národní svaz za úplnou nezávislost Angoly

angolské populace a dětská úmrtnost vykazovala alarmující hodnotu 20,6 % v roce 2000. Vlivem občanského konfliktu se na území Angoly ve sledovaném roce nedožilo každé čtvrté dítě 5. roku života.

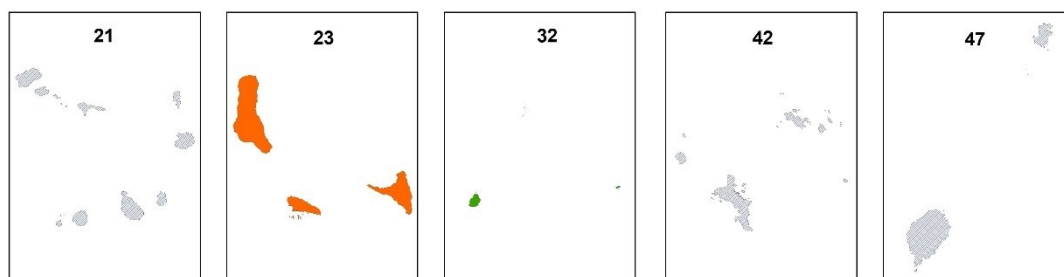
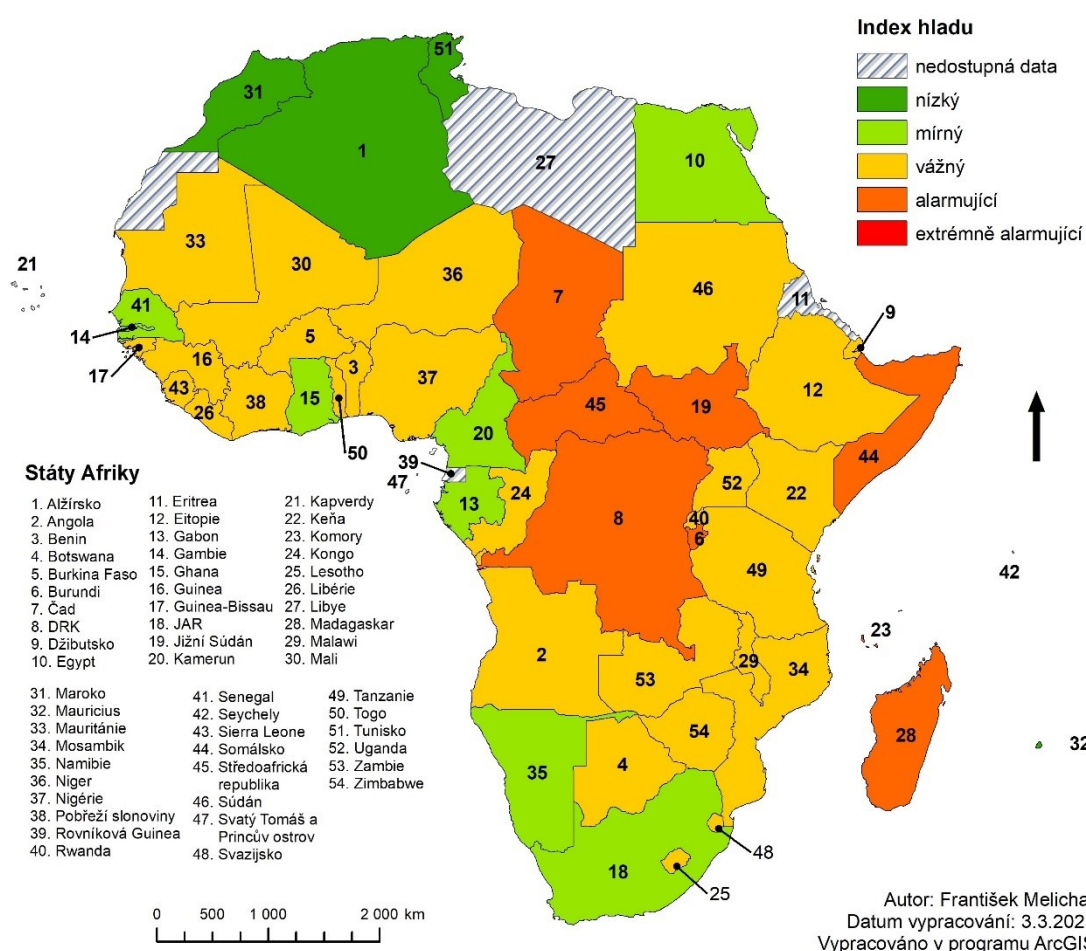
Válečná situace, která podnítila šíření hladu, se odehrála na přelomu tisíciletí i v západoafrickém státě Sierra Leone, jenž se v občanském konfliktu ocitl v letech 1991-2002 kvůli sporům o nerostné bohatství. To na území Sierra Leone představuje výskyt nezměrného množství tzv. aluviálních diamantů, jež se v povodí řeky Kono dají získat velmi snadno za pomoci nejjednodušších nástrojů jako je lopata či síto, nikoli za potřeby těžké techniky, jak uvádí Konadu-Agyemang & Panford (2006). Válka protichůdných skupin rebelů bojujících o území, v němž byly první diamanty nalezeny již počátkem 20. století, uvrhla zemi do situace, kdy ti, kteří četné nájezdy na vesnice a osady přežili, museli opustit svá obydlí a v důsledku nechtěné a nečekané migrace začali strádat na výživě. Podtrhují to i data o GHI z roku 2000, kdy Grebmer a kol. (2020) popisují, že mezi lety 1998-2002 trpělo více 35,5 % dětí do 5 let věku nedostatečnou výškou způsobenou právě nepostačujícím příjmem potravy.

Jak již nastínila kapitola Problematika hladu v Africe, nejen konfliktní situace, ale i nekontrolovatelné přírodní faktory znázorňují jednu z příčin hladu na území Afriky. Etiopie se v průběhu let potýkala s mnoha vnitřními konflikty, ale primárním zážehem strádání značné části populace a následného rozšíření hladu bylo ve sledovaném roce 2000 zejména nedostatečné množství srážek, s tím spojené sucho a degradace půdy, jejíž využívání znamenalo pro většinovou část populace primární zdroj obživy (Konadu-Agyemang & Panford, 2006). K těmto alarmujícím faktorům přispěl fakt, že Etiopie je jednou z populačně nejrychleji rostoucích zemí na celém světě, k roku 1990 čítala kolem 47 milionů obyvatel, k roku 2000 již přes 67 milionů a k roku 2020 vykazovalo obyvatelstvo Etiopie dle World Bank (2023d) 117 milionů. Již jen nárůst populace k roku 2000 ve spojení s negativními přírodními vlivy způsobil, že k roku 2000 trpělo podvýživou 47,1 % všech Etiopanů (Grebmer a kol., 2020).

Naopak nejnižší hodnoty GHI uvedená mapa odráží na vyspělosti jednotlivých severoafrických zemí jako je Tunisko či Egypt, velmi mírná problematika hladu sužovala k roku 2000 i JAR či Mauricius.

Jak je patrné z níže uvedeného mapového výstupu za rok 2020, žádná africká země v tomto období již nevykazovala index hladu nad hodnotu 50, tedy extrémně alarmující. Pozitivního vývoje nedosáhly jen výše probírané státy jako Angola, Etiopie či Sierra Leone, ale kupříkladu i Niger, který byl již v kapitole o HDI popsán jako jedna z nejvíce strádajících zemí nejen Afriky, ale celého světa. Pozitivního vývoje Niger dosáhl v průběhu let především v indikátoru dětské úmrtnosti, která se z 22,6 % v roce 2000 snížila na 8,4 % v roce 2018 (Grebmer a kol., 2020).

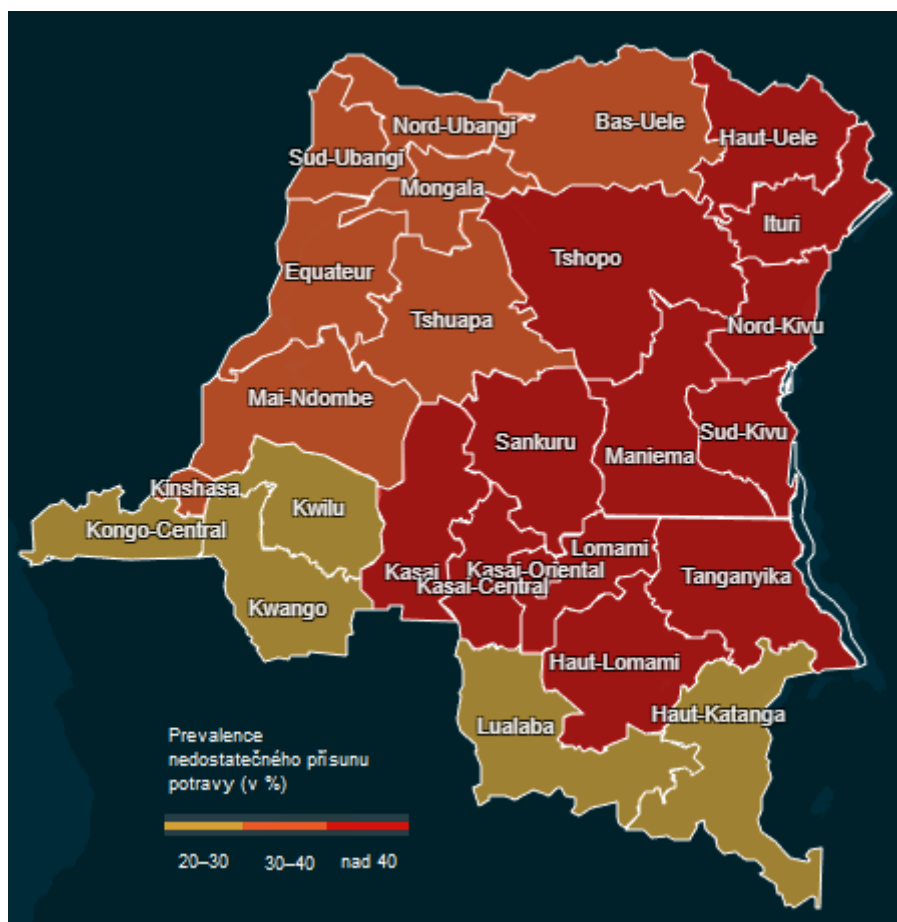
Obr. 9: Index hladu na území Afriky v roce 2020

Zdroj: Grebmer a kol. (2020)

Naopak zemi, která v průběhu sledovaných 12 let neprošla přílišným vývojem, znázorňuje ostrovní stát Komory. Komory jsou zemí, v níž je hlad důsledkem všudypřítomné chudoby, která je příčinou rozsáhlé nevzdělanosti obyvatelstva a nedostatečných znalostí, jak umě a ekonomicky nakládat se svým zemědělským majetkem představujícím pro většinu obyvatel Komor hlavní zdroj obživy. Young (2020) doplňuje, že této chudé ostrovní zemi se samotné příliš nedaří s přetrvávající chudobou a následným hladem příliš bojovat, naštěstí se ovšem nejen na území Komor angažuje nezisková organizace Heifer International, jež si klade za cíl edukovat nevzdělanou část populace o tom, jak lze využívat vlastněných prostředků za účelem redukce strádání. Organizace konkrétně dopomáhá farmářům například s nabízením produktů a zviditelnění jejich živností na trhu. A ačkoli se její činnost příliš nezrcadlí do hodnot GHI, představuje pro Komory klíčový prvek v pozitivním vývoji do budoucna.

Obr. 10: Regiony DRK dle prevalence nedostatečného příjmu potravy

Zdroj: World Food Programme (2023)

Výše přiložený obrázek ukazuje, jak v rámci států větší rozlohy jako jsou DRK či Tanzanie dochází k problému v podobě agregace dat, kdy Grebmer a kol. (2020) zveřejňují data za celý stát, ačkoli se v něm stále nachází mnoho dílčích regionů, v nichž hlad setrvává jako mnohem závažnější problém než na druhém konci země. Dokládají to data od World Food Programme (2023), která jsou sice aktuální ke konci roku 2022, ale nepopírají fakt, že východní regiony DRK trpí dlouhodobým strádáním obživy.

Tab. 5: Index změny v rámci GHI ve sledovaném období

Největší zlepšení				Nejmenší zlepšení			
Země	2000	2020	Změna (v %)	Země	2000	2020	Změna (v %)
Niger	52,5	*25	54	Čad	50,9	44,7	12
Zambie	52	*25	52	Gabon	21,1	18,2	14
Etiopie	53,7	26,2	51	Lesotho	36	30,7	15
Burkina Faso	45,7	22,6	51	Madagaskar	42,7	*36	16
Senegal	34,3	17,1	50	Botswana	28,2	22,4	21

Zdroj: Grebmer a kol. (2020)

Uvedená tabulka ukazuje mírný rozdíl oproti ostatním indexům, jelikož na území Afriky nedošlo během sledovaných 20 let k jedinému zhoršení v otázce problematiky hladu, proto druhá část tabulky zobrazuje nejmenší zlepšení, nikoli největší zhoršení. V rámci zlepšení v boji s touto závažnou výzvou si dle relevantních dat nejlépe vedla Etiopie, se zohledněním zprůměrovaných nepřesných dat vůbec největšího zlepšení dosáhl od roku 2000 Niger. Nejmenší změny, která indikuje, že se země stále potýká s řadou tristních faktorů problematiky hladu jako je dětská podvýživa či nedostatečné tělesné míry u dětí do 5 let věku, dosáhl Čad. Lifland (2012) dodává, že stále téměř neřešitelná problematika hladu v Čadu je zapříčiněna silnou perzistencí nomádkého způsobu života, který ve vyprahlé oblasti Sahelu znemožňuje pravidelný přísun potravy.

8 Bezpečnostní indexy

Ze všech kontinentů světa dochází na území Afriky k asi nejvýraznějšímu rozdílu mezi mírem a terorem, nejedna africká země se dlouhodobě snaží vymanit z negativního stínu a skrze vzájemnou spolupráci ale i zahraniční pomoc míří k nastolení klidu a s tím spjatého rozvoje. Bohužel se téměř všechny země sledovaného kontinentu potýkají se stále nevyřešenými rozkoly mezi rozdílnými etniky, kulturami či vírami, které rapidně narušují snahy o pozitivní vývoj. Proto byly pro tuto kapitolu zvoleny na první pohled zcela kontrastní, ale spíše se vzájemně doplňující indexy – index terorismu a index míru. Mezitímco index terorismu rozklíčuje dopad tohoto globálního problému na africký kontinent, index míru doplní další nešvary, které narušují mír v nejedné africké zemi.

Indexy jsou oba sledovány a publikovány australskou organizací Institute for Economics & Peace, která od roku 2011 pravidelně zveřejňuje výroční zprávu za index míru a od roku 2012 za index terorismu. Tento fakt znemožňuje zkoumat oba indexy již od roku 2000, ovšem ve výročních zprávách, s nimiž bude nadále pracováno, jsou uvedeny sumarizace vývoje sledovaného jevu již od počátku 21. století.

8.1 Index terorismu

Jak bylo naznačeno již v úvodu práce či v dalších vybraných kapitolách, fenomén terorismu patří mezi nejzávažnější výzvy, kterým od počátku tisíciletí čelí celý svět, rapidně sílících tendencí nabývá ovšem právě na území Afriky. Institute for Economics & Peace (2012) zmiňuje, že mezi lety 2002-2011 došlo ze 100 nejhorších teroristických útoků ke 12 na africkém kontinentu. Níže přiložený tabulkový výstup zobrazuje 10 nejzávažnějších teroristických útoků na území Afriky ve sledovaném období. Lze vypořádat, že nechvalné prvenství v tomto ohledu držela DRK, hned dva nejzávažnější útoky byly iniciovány organizací Lord's Resistance Army (LRA), jejíž název se do českého jazyka překládá jako Boží armáda odporu (Leonard, 2010). Mimo LRA tabulka vyobrazuje i další africké teroristické organizace, stojící za nejzávažnějšími útoky. Věhlasná Boko Haram bude rozebírána níže na konkrétním příkladu vývoje terorismu v Nigérii a okolních zemích, za zmínku zde stojí i JEM (Justice and Equality Movement), tedy Hnutí za spravedlnost a rovnost, která se především před vyhlášením nezávislosti Jižního Súdánu na Súdánu angažovala v mnoha konfliktních situacích mezi příslušníky dvou znesvářených etnik, což zapříčinilo osamostatnění Jižního Súdánu.

Zkratkou FDLR (Democratic Forces for Liberation of Rwanda) se zde rozumí hnutí, které dlouhodobě operuje na území DRK, zejména proti tamnímu popírání lidských práv ze strany vládních autorit. Se sousední Rwandou je spojena historicky skrze etnickou skupinu tzv. Hutuů, kteří byli násilně vysídleni z oblasti Rwandy během občanské války v roce 1994 (Nagar & Nganje, 2016). Poslední významnou organizaci představuje Al-Qa'ida in the Land of Islamic Maghreb, jež zastupuje jakousi západní odnož světoznámé blízkovýchodní teroristické organizace Al Qa'ida.

Tab. 6: Největší teroristické útoky dle počtu obětí na území Afriky v období let 2002-2011

Dějiště útoku	Datum útoku	Zodpovědná organizace	Počet obětí	Způsob útoku
Nigérie	27.07.2009	Boko Haram	304	neznámý
Súdán	05.10.2008	JEM	134	střelba
DRK	08.06.2009	LRA	100	neznámý
Egypt	23.07.2005	Abdullah Azzam Brigades	91	bombový útok
DRK	26.12.2008	LRA	89	střelba
DRK	05.09.2009	FDLR	86	tlačnice
Súdán	20.11.2006	neznámý	80	střelba
Alžírsko	12.11.2007	AQLIM	77	bombový útok
Uganda	07.11.2010	Al-Shabaab	75	bombový útok
Nigérie	11.04.2011	Boko Haram	63	bombový útok

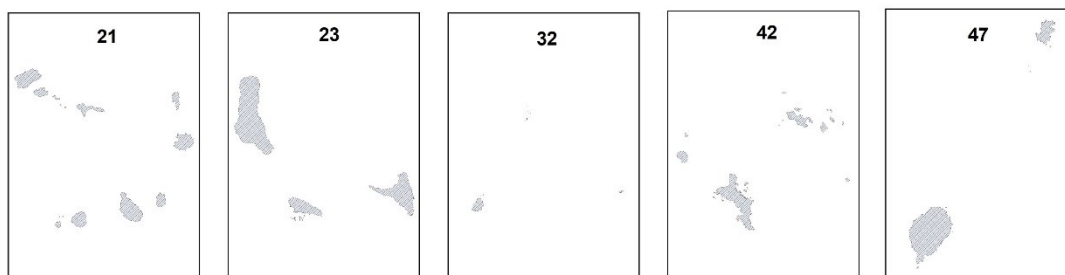
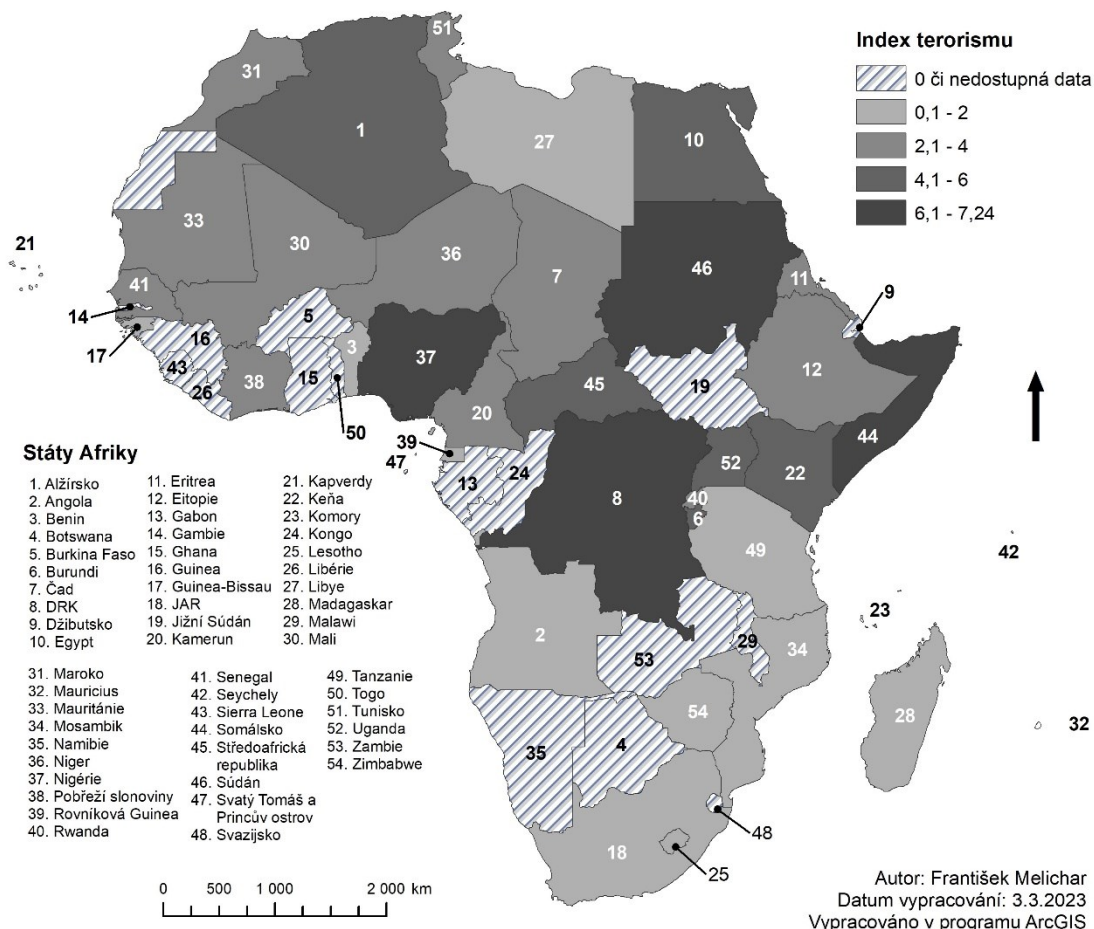
Zdroj: Institute for Economics & Peace (2012); vlastní zpracování

Aby bylo nadále možné pracovat s pojmem terorismus, je příhodné jej definovat. Institute for Economics & Peace (2012, s. 6) vymezuje pojem jako: „vyhrožování nebo skutečné použití nezákonné síly a násilí ze strany nestátního aktéra za účelem dosažení politického, ekonomického, náboženského nebo sociálního cíle prostřednictvím strachu, nátlaku či zastrašování". Tato definice tedy určuje, že veškeré teroristické akty, které budou dále zkoumány, se odehrály bez jakéhokoli zapojení státních činitelů, ačkoli mnoho organizací stojících za těmito činy často cílí na samotné autority a jejich způsob vládnutí.

Samotný globální index terorismu (dále jen GTI – Global Terrorism Index) představuje faktor, kterým lze měřit dopad teroristických činů ve více než 150 zemích světa. Institute for Economics & Peace (2012) vychází z dat Globální databáze terorismu (GTD), která jen za rok 2011 vycházela ze 104 000 globálně zaznamenaných teroristických činů. Metodologicky je GTI stavěn na základě čtyř určujících faktorů: počtu teroristických činů v daném roce, počtu obětí teroristických činů v daném roce,

počtu zraněných v rámci teroristických činů v daném roce a zprůměrovaného finančního vyjádření škod na majetku způsobených teroristickými činy v daném roce. Následující řádky, věnující se srovnání GTI za dva různé roky, rozeberou další příčiny teroristických aktů v rámci afrického kontinentu, okomentují změny k lepšímu či horšimu a zhodnotí vývoj tohoto neblahého fenoménu ve sledované oblasti.

Obr. 11: Index terorismu na území Afriky v roce 2011

Zdroj: Institute for Economics & Peace (2012)

Příložený mapový výstup zobrazující data GTI za rok 2011 ukazuje, že v tomto období se s problematikou terorismu prozatím mnoho afrických zemí nepotýkalo či jen skrze nahodilé incidenty, které neměly na vývoj země a pohled vnějšího světa na ni samotnou přílišný vliv. Některé země nebudou v rámci GTI sledovány ani v následujícím období – jmenovitě jde o Botswanu, Gambii, Namibii a Togo.

V celkovém měřítku lze konstatovat, že s mírným vlivem terorismu se ve sledovaném období potýkal region jihovýchodní Afriky, naopak vůbec nejvíce zasaženým regionem byla oblast Sahelu, která se již po desetiletí potýká s četnými válečnými konflikty vlivem výše diskutovaných rozkolů mezi muslimskou a křesťanskou komunitou. A právě sílící islamizace této oblasti odstartovala činnost četných teroristických organizací, jejichž akty činí v posledních letech zejména Nigérii, Čad či Niger nejnebezpečnějšími státy světa⁸. Niger je dle Záhořika a kol. (2022) zemí, která se vlivem svého statutu coby státu s velmi nízkou životní úrovní (viz kapitola o indexu lidského rozvoje) potýká s výraznou nevzdělaností obyvatelstva a častou inklinací mladistvých k radikálním islamistickým skupinám, jelikož selhávající vláda je není schopna zaopatřit. Ačkoli Niger není na výše uvedeném kartogramu v alarmujících číslech, jeho bezprostřední geografická blízkost k Nigérii a tamní činnosti největší africké teroristické organizace Boko Haram jej činí další zemí, již fenomén terorismu ovlivní minimálně v pohledu vnějšího světa.

Teroristické uskupení Boko Haram, jehož popularita narůstá mezi vůbec nejchudší a nejfrustrovanější částí obyvatelstva regionů severní Nigérie, jak podotýkají Záhořík a kol. (2022), se podílí na tom, že právě Nigérie vykazovala za rok 2011 na celém území Afriky vůbec nejvyšší GTI (7,24). Autoři uvádějí, že se název skupiny dá volně vyložit jako „západní civilizace je zakázána“, čímž se její vedení i ostatní členové odvolávají na nenávist vůči celému západnímu světu a radikálně bojují proti všem hodnotám, které jsou s ním spjaty. Jak podotýká Alvi (2019), organizace Boko Haram vznikla v Nigérii v roce 2002 na popud sílících ekonomických disparit a vysoké politické korupce. Založil ji tehdejší muslimský duchovní Muhammed Yusuf s cílem utvořit pevný islámský stát stojící pouze na striktním výkladu muslimského práva *šaría*. Boko Haram se i po Yusufově smrti a vládě následovníka Abubakara Shekau stala původcem

⁸ V roce 2012 se v rámci terorismu dle Institute for Economics and Peace (2012) klasifikovaly jako více nebezpečné již jen asijské země Irák (index terorismu 9,556), Pákistán (9,049), Afghánistán (8,669), Indie (8,471) a Jemen (7,305).

nejryzejších forem teroru, začala páchat násilné zločiny na chudém civilním obyvatelstvu a nabyla statutu akutní mezinárodní hrozby (Alvi, 2019). Již jen vlivem těchto aspektů nelze popřít, že minimálně ve sledovaném roce 2011 představovala Nigérie nejnebezpečnější zemi v celé Africe.

Druhou, terorismem nejvíce ovlivněnou zemí Afriky v roce 2011, je bezpochyby Somálsko, stát ležící na samotném východu kontinentu v oblasti tzv. Afrického rohu. Hrozba terorismu je na území Somálska podporována zejména od roku 2006, kdy vznikla teroristická organizace s názvem Al-Shabaab, proti jejímž radikálním aktům dlouhodobě bojuje samotná AU ve spolupráci s americkými vojsky (Alvi, 2019). Na území rozvráceného Somálska se rovněž angažuje organizace s názvem AMISON⁹, jež sdružuje vojenskou pomoc z pěti okolních zemí: Burundi, Džibutska, Etiopie, Keni a Ugandy. Poslední zmíněná země se začleňuje především proto, aby předešla dalším tragickým událostem, jako představoval bombový útok iniciovaný právě organizací Al-Shabaab na restauraci v hlavním městě Kampala v roce 2010, jak uvádí Alvi (2019). Zahynulo při něm 75 civilistů, viz tabulka zobrazená v úvodu kapitoly.

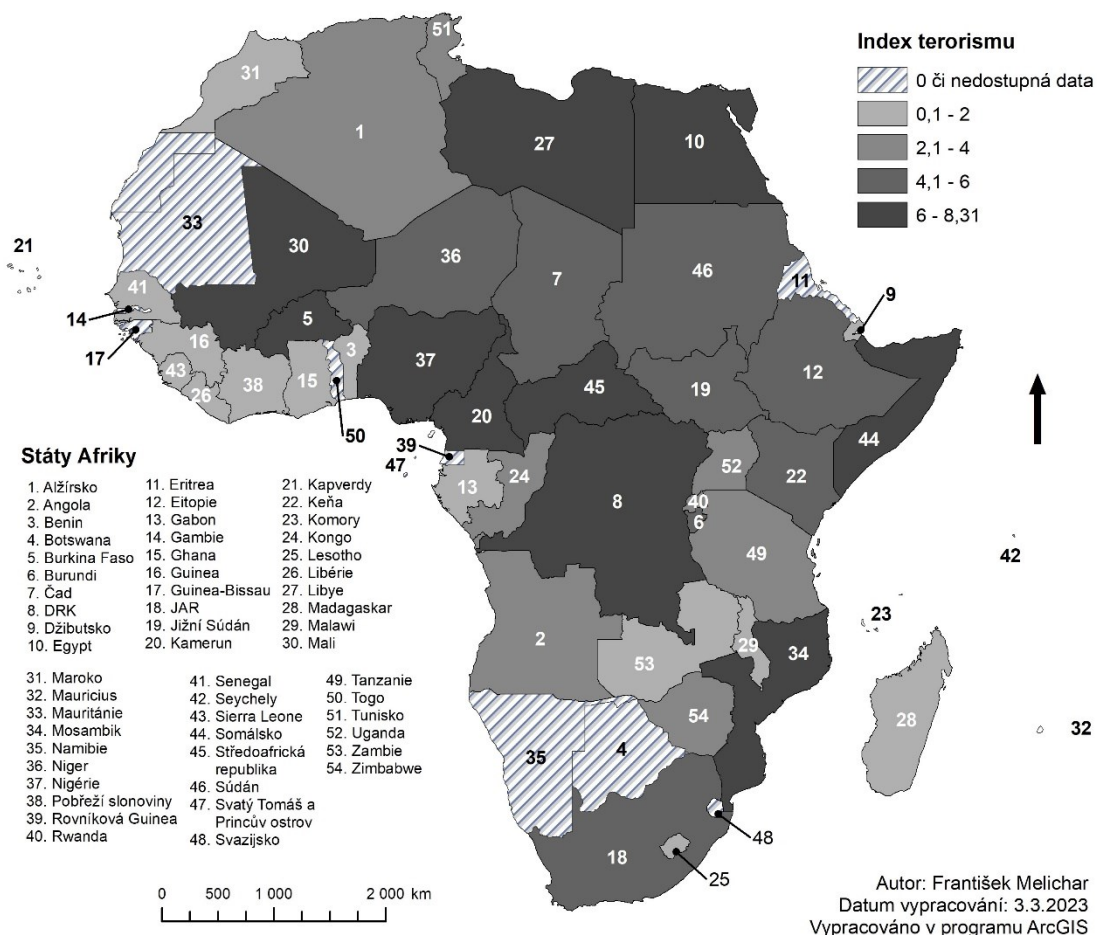
Dále sledovaný rok 2019¹⁰, který je vizualizován na níže uvedeném mapovém výstupu, ukazuje, že došlo k mírnému poklesu indexu v již diskutované Nigérii, která vlivem činů teroristické organizace Boko Haram držela prvenství v GTI na území Afriky. Institute for Economics & Peace (2020a) uvádí, že ve srovnání s rokem 2014 se počet obětí terorismu na území Nigérie snížil až o 83 %. Tuto změnu je nutno připisovat i sílící konkurenci Boko Haram v podobě expanze organizace Islámský stát na území Afriky. Ta se dle Kubíka (2020) po úpadu své moci v regionu Blízkého východu rozhodla upnout na podporovatele islámských tradic a hodnot ve východním DRK, své největší pole působnosti našla ovšem především v severovýchodním Mosambiku.

⁹ AMISON = African Union Mission in Somalia

¹⁰ Rok 2020 je uváděn v sumarizaci s rokem 2021, proto byl, stejně jako v případě HDI, pro tuto práci zvolen rok 2019.

K nejvýraznější negativní proměně došlo mezi sledovanými roky 2011 a 2019 státy západního Sahelu Mali a Burkina Faso. Ještě v roce 2011 vykazovala Burkina Faso nulový impakt terorismu, ovšem výše zmíněné rozptýlení působnosti organizace Islámský stát se neprojevovalo pouze v oblasti jihovýchodní Afriky, skrze organizaci ISGS (Islamic State of Greater Sahara) se lze potýkat s činností Islámského státu i právě na území Burkina Faso a severně sousedícího Mali, které nabývá nejednoho negativního aspektu socioekonomického vývoje již od

Obr. 12: Index terorismu na území Afriky v roce 2019

Zdroj: Institute for Economics & Peace (2020a)

vypuknutí občanské války v roce 2012 (Záhořík a kol. 2022). Zásadou tohoto konfliktu dochází k migraci obyvatel na území Burkiný Faso, s tím se přelévá i šíření teroristických činů, vlivem čehož se meziroční rozdíl obětí terorismu zvýšil o neuvěřitelných 593 % (Institute for Economics & Peace, 2020a).

Tab. 7: Index změny v rámci GTI ve sledovaném období

Největší zlepšení				Největší propad			
Země	2011	2019	Změna (v %)	Země	2011	2019	Změna (v %)
Senegal	3,86	0,39	90	JAR	0,05	4,36	7970
Maroko	3,60	0,57	84	Mosambik	0,20	6,40	3052
Alžírsko	5,83	2,70	54	Tanzanie	0,12	3,11	2515
Pobřeží slonoviny	3,99	1,95	51	Benin	0,03	0,66	2110
Uganda	4,49	3,28	27	Libye	0,35	6,25	1706

Zdroj: Institute for Economics and Peace (2012); (2020a)

Na tabulce indexu změn v rámci GTI je ze všech sledovaných indexů nejvíce patrné, jak se mohou měřené jevy rapidně změnit v poměrně krátkém časovém intervalu. A právě proto lze na problematice terorismu nejvíce upozorovat, jak se africký kontinent mění opravdu dynamicky. Není to patrné pouze v pozitivním ohledu na příkladu Senegalu, z něž se terorismus v průběhu sledovaných devíti let téměř vymýtil, ale především v protichůdných hodnotách v rámci zemí, v nichž došlo k rapidnímu nárůstu teroristických aktů či samotné činnosti různorodých teroristických organizací. Na příkladu JAR či Mosambiku lze spatřit, jak se v roce 2011 stále dařilo izolovat region jižní Afriky od tohoto nechvalného fenoménu. A jak se k roku 2019 přelila hlavně na území Mosambiku činnost organizace Islámský stát, jak již bylo uvedeno výše dle autora Kubíka (2020).

8.2 Index míru

Index míru představuje v této práci jakési doplnění předcházejícího indexu terorismu, jelikož je možné se na základě proměn jeho hodnot u jednotlivých afrických zemí pozastavit nad vícero aspekty, které ovlivňují mír a bezpečí v daném státě. Ačkoli se tato práce zabývá obdobím let 2000-2020, k oficiálnímu měření globálního indexu míru (Global Index of Peace – dále jen GPI) dochází, stejně jako v případě GTI, až od roku 2011 skrze výroční zprávy vydávané organizací Institute for Economics & Peace (2011).

Definovat samotný mír nepředstavuje tak zřejmou záležitost jako v případě terorismu, Institute for Economics & Peace (2011) uvádí zjednodušenou verzi, v níž za mír ve státě považuje stav harmonie, jež nenarušuje žádná válka ani jiná forma konfliktu. To by ovšem znamenalo, že by jakýkoli stát, který není momentálně sužován válečným konfliktem, mohl být považován za klidný, s nejlepší hodnotou GPI. Samotný GPI je ovšem mnohem komplexnější, je měřen na základě 23 různých indikátorů z několika provázaných odvětví, na jejichž základě již lze konstatovat, zda na území sledované země můžeme mluvit o míru či nikoli. Indikátory jsou rozděleny do třech hlavních kategorií, jak znázorňuje přiložená tabulka.

Tab. 8: Indikátory pro výpočet indexu míru

Vnitřní či mezinárodní konflikt	Sociální bezpečí		Militarizace	
počet interních či externích konfliktů	vnímání kriminality ve společnosti	počet vražd na 100 000 obyv.	procentuální vyjádření válečných výdajů na HDP	celkový počet těžkých zbraní na 100 000 obyv.
odhadovaný počet obětí externích konfliktů	procentuální zastoupení uprchlíků na celkové populaci	stupnice násilných zločinů	počet armádních příslušníků na 100 000 obyv.	přístup civilních obyv. k ručním palným zbraním
počet obětí interních konfliktů	politická nestabilita	pravděpodobnost násilných demonstrací	objem dovozu základních vojenských zbraní na 100 000 obyv.	armádní bojeschopnost
úroveň organizovaného konfliktu	stupnice politického teroru	počet vězňů na 100 000 obyv.	objem vývozu základních vojenských zbraní na 100 000 obyv.	
vztahy s okolními zeměmi	tendence k terorismu	počet příslušníků bezpečnostních složek	finanční podpora mírových misí OSN	

Zdroj: Institute for Economics & Peace (2011); vlastní zpracování

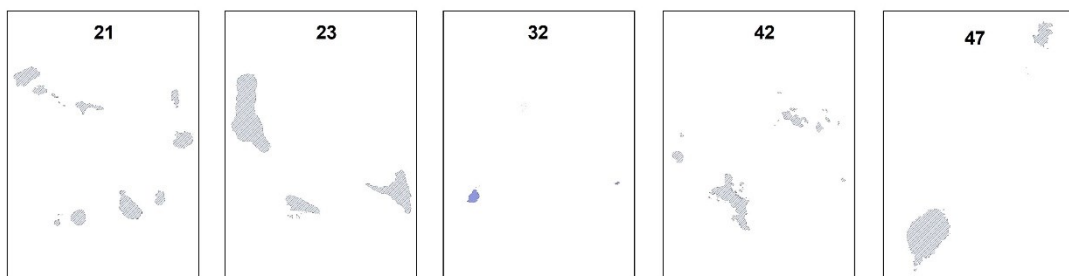
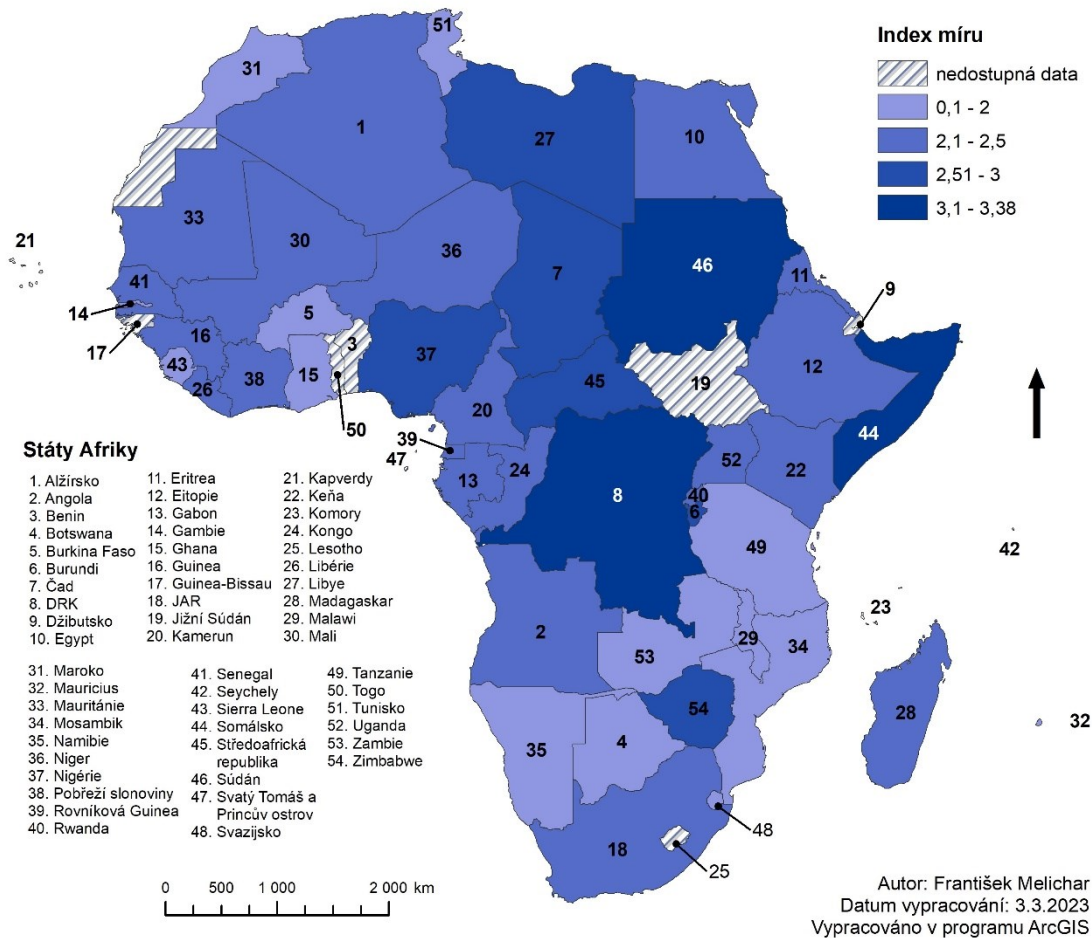
Jak je z tabulkového výstupu patrné, měření indexu míru je velmi komplexní záležitostí, nebude tedy možné na následujících řádcích obsáhnout veškeré ukazatele, na jejichž základě se GPI stanovuje. Mnoho z nich ovšem poslouží jako opora pro komentování proměny několika afrických zemí, v nichž ve sledovaném období došlo k největším změnám.

Ač to může být ve srovnání s výše zkoumaným GTI matoucí, GPI se opět měří na škále do 1 do 10, přičemž i tentokrát nižší hodnota indikuje pozitivní vývoj. Státy s nejvyšší hodnotou indexu míru jsou na tom tedy z hlediska míru na svém území zcela nejhůře. Zástupci nejvyšších hodnot jsou opět, jako v případě GTI, DRK, Somálsko či severoafrický Súdán. V souvislosti s ním došlo k razantní meziroční změně indexu míru v sousedním Čadu, do něhož se dlouhá léta přelévaly důsledky drtivého konfliktu v západosúdánském regionu Dárfúr. Trebaže oficiální report o GPI vychází až od roku 2011, měřen byl v daleko méně komplexním měřítku i v předešlých letech a Institute for Economics & Peace (2011) zmiňuje, že v Čadu došlo ve sledovaném roce ke zlepšení

zejména indikátoru vztahu se sousedními státy, kdy se vlivem podepsání mírové dohody v Dauhá z roku 2009 musely z území Čadu stáhnout veškeré súdánské vojenské složky.

S mírem se na území Afriky zdaleka nejvíce skloňují mírové mise OSN, které jsou jedním z výše diskutovaných indikátorů GPI. Bariagaber (2008) podotýká, že od roku 1992, tedy od konce Studené války, došlo na africkém kontinentu k celkem 18 mírovým misím OSN, z toho v této práci sledovaném období šlo jmenovitě o zásah v občanské válce v Sierra Leone na počátku tisíciletí, v DRK během tzv. Druhé války v Kongu v roce

Obr. 13: Index míru na území Afriky v roce 2011

Zdroj: Institute for Economics & Peace (2011)

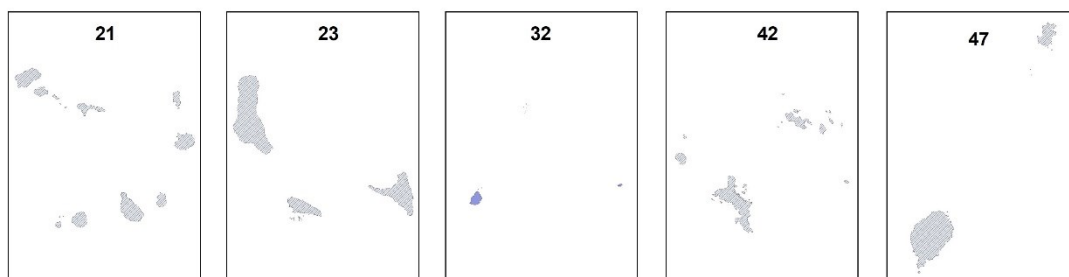
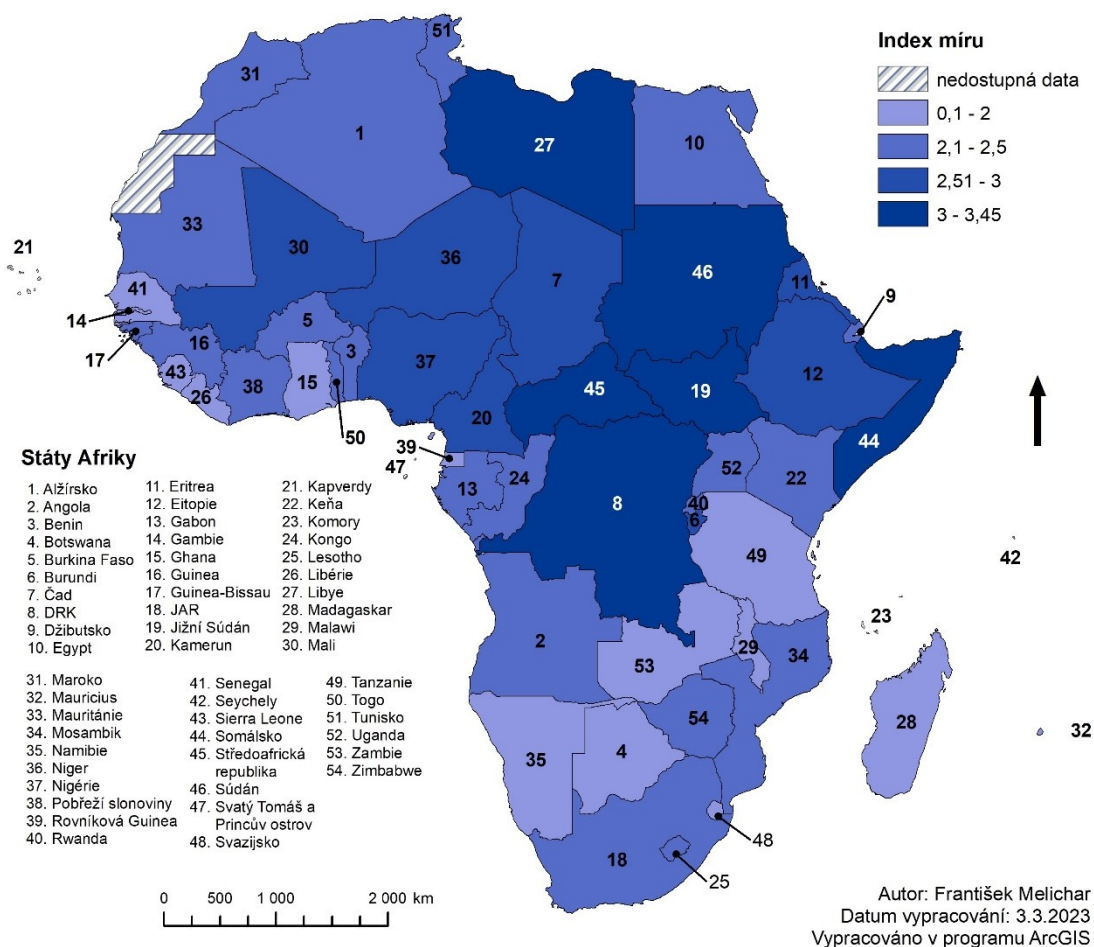
2003, v rámci občanské války v Burundi v roce 2005, při etiopsko-eritrejském konfliktu v roce 2007 či během výše zmíněného rozkolu v provincii Dárfúr na pomezí Súdánu a Čadu (Bariagaber, 2008). Na výše přiloženém kartogramu se v rámci jinak v roce 2011 klidné oblasti Guinejského zálivu jasně odráží status Pobřeží slonoviny, na jehož území probíhala občanská válka až do roku 2017. Lze tedy shrnout, že hlavním narušitelem míru, a tedy faktorem nejvíce ovlivňujícím následnou hodnotu GPI, je již od počátku dekolonizace v Africe existence občanských válek.

S nejsytější barvou na výše přiloženém mapovém výstupu vyčnívá i v rámci GTI již diskutované Somálsko, jedna z afrických zemí, v níž již bohužel mnoho desetiletí nelze mluvit o sebemenším stupni míru. Somálsko představuje zemi, která se dlouhá léta potýká s nevyřešenými spory mezi islamizovanou arabskou menšinou a křesťanskými černošskými obyvateli, rapidně sílící desertifikací a s tím spojeným nedostatkem prostředků k základní esenciální obživě či v neposlední řadě narůstající síle terorismu, viz uvedená činnost organizace Al-Shabaab. Ovšem faktorem, který Somálsko staví do pozice jedné z nejméně atraktivních zemí celého světa, je beze sporu problematika pirátství. Lucas (2013) uvádí, že právě rok 2011 se zapsal do historie jako vrchol pirátských činů ve východním Indickém oceánu, který je účinkem činnosti somálských pirátů označován za nejméně bezpečné vody světa. Dle Záhořika (2012) se počátek pirátství právě v tomto regionu datuje do období po konci Studené války, během níž bylo na území států Afrického rohu skladováno vojenské vybavení tehdejší armády SSSR. Toho se později zmocnily nejrůznější somálské elity a začaly jej zneužívat při útocích na zahraniční námořní transfery. Nejvíce výnosné se pirátským skupinám začaly jevit akty vyjednávání, kdy mohly na výkupném za vězněné pasažéry či ilegální držení dovezeného zboží získat až milionové částky (Lucas, 2013).

Nevykazují to jen rozdíly ve dvou porovnávaných kartogramech, ale třeba i zmínka o intervenci vojsk OSN na území Afriky v průběhu 21. století. Řeč je o proměně GPI na území západoafrického Mali, v němž byla v roce 2012 zažehnutá občanská válka mezi černošskou komunitou obývající jih země a severským etnikem tzv. Tuaregů. Tento střet opět demonstroval problematiku celého Sahelu, která byla přiblížena již na příkladu Súdánu nebo Somálska, kdy se rozporem mezi dvěma odlišnými civilizacemi ocitl administrativně vymezený státní celek ve válečné konfrontaci (Záhořík a kol., 2022). Jedinou odlišností od výše zmíněných příkladů je otázka víry, na území Mali dle Hashima (2013) žije 90 % obyvatelstva muslimského vyznání, původ občanské války nebyl tedy

religiózního, nýbrž etnického charakteru. Občanská válka v Mali vyústila v roce 2012 v separatistické hnutí Tuaregů a dalších arabských kmenů s cílem založení samostatného státu Azawad. Ačkoli se zásluhou intervencí vojsk OSN (viz výše zmíněné mírové mise) a samotné Francie podařilo potlačit konsolidaci Azawadu a utlumit tím dopady války, Mali bohužel zdaleka nelze označit ve sledovaných letech za zemi míru (Hashim, 2013). GPI v Mali je značně narušováno i již rozebíranými teroristickými tendencemi v sousedním státu Burkina Faso.

Obr. 14: Index míru na území Afriky v roce 2020

Zdroj: Institute for Economics & Peace (2020b)

Vysoká spojitost mezi fenoménem terorismu a intenzivním narušováním míru ve státě lze na přiloženém mapovém výstupu zpozorovat i na příkladu státu Kamerun. Tento stát se dle dat Institute for Economics & Peace (2020b) ocitl ve sledovaném roce na pozici 9. nejméně mírumilovné země Afriky, což zapříčinila tzv. anglofonní krize, jak popisuje Okereke (2018). Kamerun představuje jednu ze zemí, která v současné době stále trpí násilným vymezením území z dob kolonialismu, kdy se i po vyhlášení nezávislosti na Francii v roce 1961 území nesloučilo v jeden homogenní celek, ale v průběhu dalších desetiletí byla utvářena nejedna snaha konsolidovat dva různé státní útvary vlivem existence anglofonního regionu Jižní Kamerun na západě země v rozporu s frankofonním zbytkem území. Tyto rozpory nabraly na intenzitě v roce 2016 formou četných demonstrací anglicky mluvících menšin a napětí v zemi přetrvává dodnes. Konstantnímu zhoršování situace v zemi přispívá sílící terorismus v sousední Nigérii (Okereke, 2018).

Negativní proměny GPI v průběhu let nabylo i Kongo. Zejména díky neklidným situacím na jihozápadě země na hranicích s DRK a exklávou státu Angola jménem Cabinda. V této oblasti se nalézají jedno z největších světových zásobišť ropy a dle autora Roque (2017) je právě kvůli tomu region ohniskem napětí již řadu let. Nepokoje v oblasti zesílily ve sledovaném období především zásluhou činnosti hnutí Fronta za osvobození exklávy Cabinda, která v regionu začala sabotovat důležité obchody mezi Kongem, DRK a Angolou.

Aby nebylo v rámci míru poukazováno pouze na záporné faktory, nutno uvést příklad i několika afrických zemí, které dlouhodobě vykazují indikátor míru s velmi nízkými hodnotami. Nejen v probíraném roce 2020, ale v dlouhodobém měřítku autoři jako Záhořík (2012) mluví o stabilním stavu míru na ostrovním státě Mauricius, jenž je zářným příkladem vyspělé africké ekonomiky. Tomuto statutu s největší pravděpodobností dosáhl v důsledku své izolovanosti od kontinentální Afriky ve vodách západního Indického oceánu, dle Záhoříka (2012) i dostupných dat za GPI to ovšem lze demonstrovat i na funkční demokratické vládě a snaze udržet prosperující systém hospodářství. To této ostrovní zemi, ale i například velmi vyspělým kontinentálním ekonomikám jako jsou Botswana nebo Ghana, dodává statut nejmírumilovnějších zemí Afriky.

Tab. 9: Index změny v rámci CPI ve sledovaném období

Největší zlepšení				Největší propad			
Země	2011	2020	Změna (v %)	Země	2011	2020	Změna (v %)
Madagaskar	2,24	1,91	15	Burkina Faso	1,83	2,32	26
Libérie	2,16	1,88	13	Kamerun	2,10	2,65	26
Senegal	2,05	1,82	11	Mali	2,19	2,73	25
Pobřeží slonoviny	2,42	2,17	10	Egypt	2,02	2,48	23
Zimbabwe	2,72	2,49	9	Tunisko	1,77	2,09	18

Zdroj: Institute for Economics & Peace (2011); (2020b)

Tabulkový výstup ukazuje, jak se mezi sledovanými roky proměnil GPI v Africe nejvýrazněji k lepšímu i k horšímu. Na příkladu Madagaskaru se projevily především politické události, jež jsou nadále přiblíženy v kapitole o indexu demokracie, v případě změny u Pobřeží slonoviny je na změně indexu znatelný konec občanské války, která byla již zmíněna. Libérie a Senegal se dostaly do lepších příček zejména vlivem posílení militarizace, coby jednoho z faktorů GPI, jak uvádí Institute for Economics & Peace (2020b). Negativní proměny v Kamerunu či Mali byly rovněž již komentovány, ostatní uvedené země s největším propadem GPI této statistice vděčí zejména neklidným politickým situacím, kterým přispěl i již diskutovaný rozmach terorismu.

9 Politické indexy

Poslední kategorii představují dva velmi určující faktory v rámci socioekonomického vývoje na africkém kontinentu. Od politického systému, vládnoucích autorit a nastoleného (či chybějícího) právního řádu se odvíjí vývoj všech dalších ukazatelů, které byly již rozebírány, proto je třeba věnovat zrovna indexu demokracie velkou pozornost. A s ním úzce spjatou problematikou korupce bude pozoruhodné vysledovat, jak se jednotlivé země Afriky proměnily v průběhu prvních dvou dekád 21. století.

9.1 Index demokracie

Jednou z nejdůležitějších proměn afrických zemí nejen počátku 21. století, ale celého období od postupného získávání nezávislosti, je všudypřítomná snaha o demokratizaci státu, která je jedním z klíčových kroků k dosažení lepší socioekonomické situace.

Jak uvádí Kekic (2007) ve výroční zprávě o indexu demokracie (dále jen DI), kterou pravidelně vydává organizace The Economist Intelligence Unit, samotný pojem demokracie nelze zcela jednoznačně definovat, stejně tak jako jej nelze zcela jasně změřit. Ačkoli se počátky měření DI datují již do počátku 70. let minulého století, do dnešních dnů není stanovena pevná definice ani samotného pojmu demokracie. Vzhledem k jejímu častému nepřesnému zaměňování s pojmem svoboda a neupřesněním specifických kritérií, je samotný DI tvořen na základě 5 určujících faktorů, které zároveň představují podmínky pro fungování demokracie¹¹.

Jak bude uvedeno dále na příkladech konkrétních afrických zemí, bohužel ne po celém africkém kontinentu jsou níže vyjmenované faktory přítomny. Jejich absence poté vede k neúspěchu mnoha států o snahu svrhnout dlouholetý autoritativní režim a nastolit kýženou demokracii. Zároveň je DI ve výročních zprávách sledován až od roku 2006, nebude tedy sledován již od roku 2000 jako jiné zkoumané indexy.

¹¹ Jmenovitě jde o: existenci volebního systému a pluralismu (tj. v zemi musí být zastoupeny minimálně dvě politické strany, které se mohou přít o vládní post), občanskou svobodu, funkční vládu, politickou účast lidu a politickou kulturu (tj. nepsaný etický kodex, který by měl být dodržován vládními příslušníky)

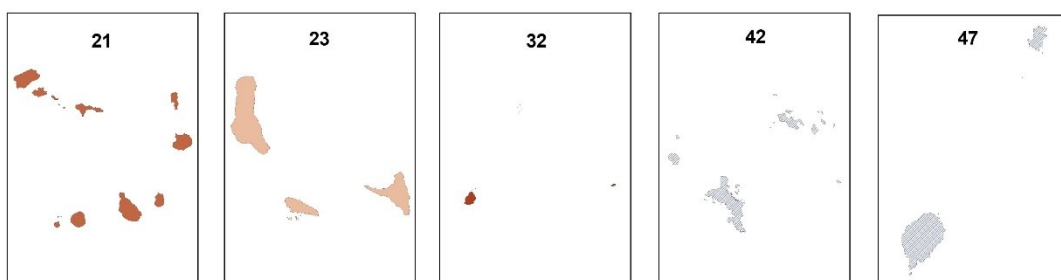
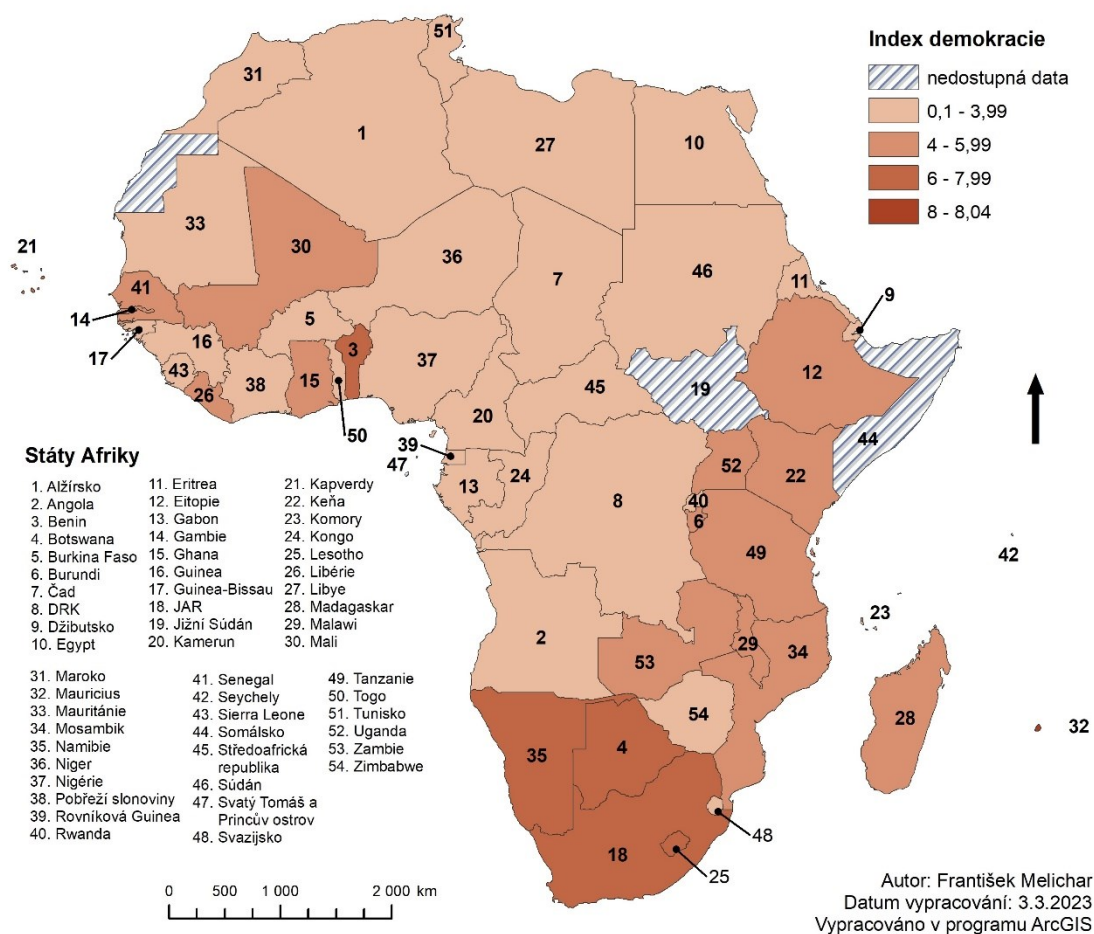
Kekic (2007) se ve své publikaci nezaobírá pouze demokracií, pohlíží na problematiku rozporů a rozdílů mezi demokracií a autokracií v obecném měřítku, a proto rozděluje jednotlivé státy světa do čtyř různých kategorií na základě toho, v jaké míře země disponuje níže vypsány faktory demokracie. Jedná se o následující kategorie:

- a) úplné demokracie = země, v nichž jsou respektovány základní lidské svobody a práva a skrze vládní instituce je dbáno na to, aby nebyly nikterak porušovány (na škále indexu 8 indexových bodů)
- b) demokracie „s nedostatky“ = země, v nichž jsou dodržovány spravedlivé volby a respektována základní lidská práva, ale může docházet k nedostatkům ze strany vlády či vládní opozice (na škále indexu nad 6 indexových bodů)
- c) přechodné režimy = země, v nichž se mísí prvky fungující demokracie a nestabilní autokracie, kde mohou být porušovány základní lidské svobody a praktikován zásah vlády do veřejného života (na škále indexu nad 4 indexové body)
- d) autoritářské režimy = země, v nichž panuje neměnná vláda jedné strany (či panovníka), který určuje chod společnosti pouze na základě svých vlastních cílů a potřeb a porušuje mnohá lidská práva a svobody (na škále indexu do 4 indexových bodů)

V roce 2006 se na území Afriky nacházel pouze jeden stát s úplnou demokracií – Mauricius, hybridním režimem disponoval Benin a jihoafrické země Botswana, JAR, Lesotho a Namibie. Lesotho a Namibie vykazovaly v daném roce především vysoké hodnoty občanské svobody ve srovnání s hodnotami zcela opačného charakteru u zemí jako Čad či Togo, kde kromě téměř neexistující občanské svobody zcela nefungoval volební proces a pluralismus, jak uvádí Kekic (2007).

Z prvního mapového výstupu k této tématice lze vyčíst, že na valné většině území Afriky v roce 2006 stále převládaly striktní autoritářské režimy, jejichž vláda byla zakořeněna v neústupném přesvědčení vládnoucích autorit, že pouze oni mohou dovést zemi do potřebného vývoje s konstantním odmítáním znaků demokracie jako je právě možnost lidu rozhodovat o chodu systému, v němž žijí. Ovšem právě systém, v němž vládne jeden člověk dlouhé dekády až do své smrti (či případného svržení) brzdí africké země v případném rozvoji, dokazuje to Joseph (2011) na faktu, že na území Kamerunu se od získání nezávislosti v roce 1960 vystřídali pouze dvě hlavy státu.

Obr. 15: Index demokracie na území Afriky v roce 2006

Zdroj: Kekic (2007)

Tato problematika znatelně zasáhla hlavně Zimbabwe, stát, který se dle Howarda-Hassmana (2010) pyšnil ještě před přelomem tisíciletí statutem velmi vyspělé země, jelikož svou stabilní hospodářskou politikou, zaměřenou na masivní zemědělství, zdařile zásobovala celý region jihovýchodní Afriky. Zimbabwe se ovšem již od konce 80. let nacházelo pod autoritativní vládou prezidenta Roberta Mugabeho, který už od počátku svého mandátu nesouhlasil s přítomností bělošské minority na území své země. Jeho nenávisť začala eskalovat po roce 2000, kdy se obával občanských nepokojů a sílící

opozice a inicioval násilná zabavení majetku bělošských farmářů, čímž v průběhu let způsobil rapidní úbytek zemědělské produkce v celé zemi a následnou ekonomickou recesi. K útokům došlo v průběhu let 2000-2009 několikrát, mnoho farmářů bylo zavražděno či ohrožováno na životě (Howard-Hassman, 2010). Nezměrný úbytek zemědělské výroby zapříčinil masivní strádání obživy pro většinu obyvatel země a vlivem Mugabeho činů se v zemi rozmohl hladomor.

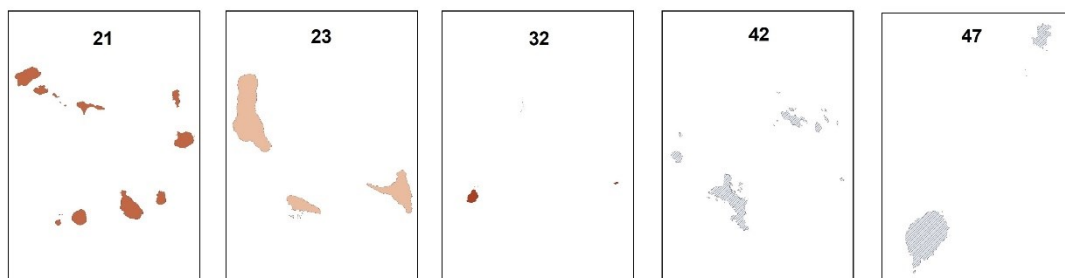
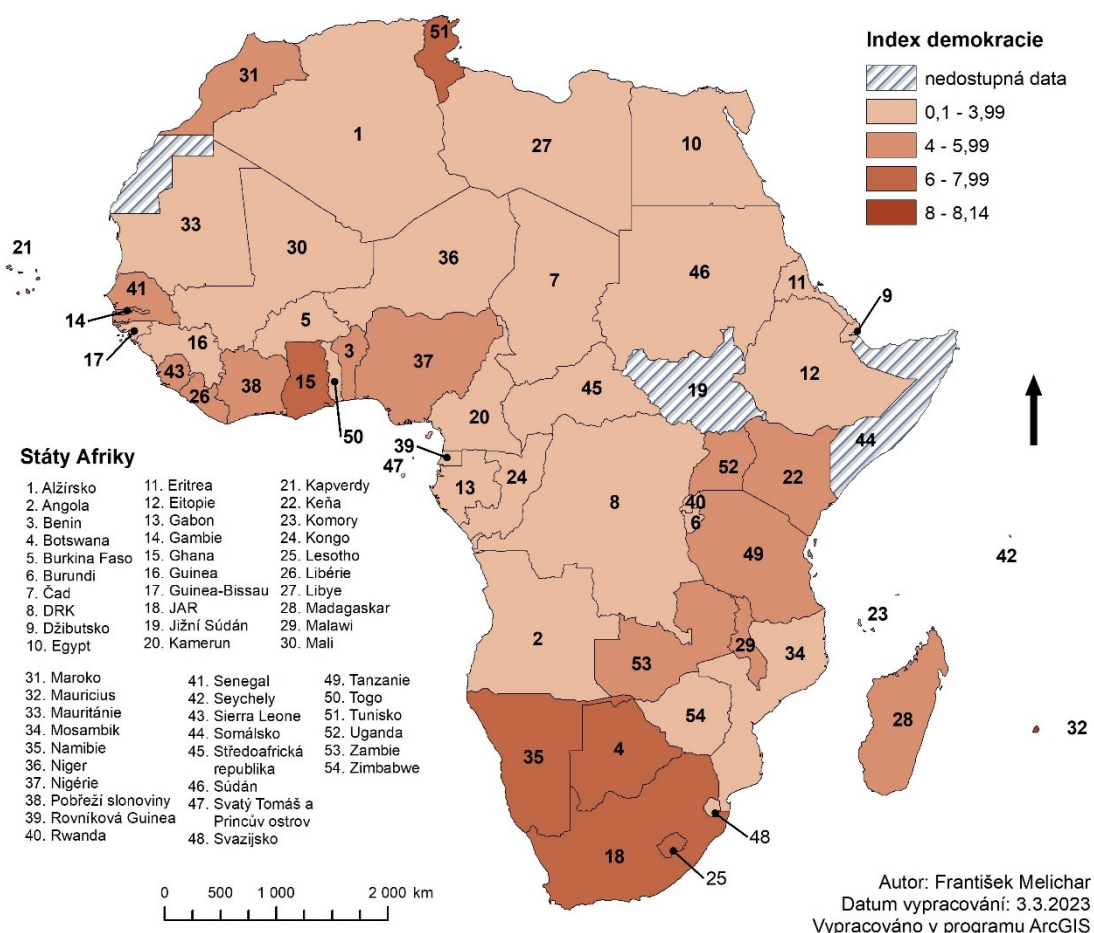
Ačkoli na výše přiloženém kartogramu nevykazuje jedny z nejvyšších hodnot, specifický příklad bouřlivé cesty ke kýžené demokracii zastupuje Madagaskar. Tento ostrovní stát se dle Institute for Economics & Peace (2011) dostal již v roce 2009 do kolotoče silné politické a ekonomické krize po svržení tehdejšího prezidenta Marca Ravalomanana, během jehož sedmileté vlády od roku 2002 se Madagaskar sice jevil být stabilním státem, sílící chudoba mezi nejnižší třídou obyvatelstva zapříčinila růst nenávisť vůči současné vládě a po řadě protestů a demonstrací, v nichž se začaly zapojovat i složky AU a SADC¹², byl Ravalomanana donucen odstoupit (Girardeau, 2012). Novým prezidentem byl zvolen iniciátor politického puče proti svému předchůdci Andry Rajoelina, jehož vláda ovšem nedokázala vymanit Madagaskar ze sílící chudoby a podnítila tím nejen ekonomický, ale i bezpečnostní propad. Madagaskar se zásluhou těchto událostí stal zářnou ukázkou důležitosti úmluv organizací jako AU, jejíž deklarace z tožského Lomé z roku 2000 o demokratickém způsobu stanovení nových vlád byla v Madagaskaru roku 2009 zcela ignorována (Girardeau, 2012).

Carcasson (2018) se opírá o důležitou myšlenku, že konsenzu o tom, zda překlenout k jinému politickému systému coby důležité změně pro celý stát, se dá pouze v případě země, která je domovem nejlépe pouze jednoho homogenního národu. A jak bylo již uvedeno výše, mnoho afrických států je tvořeno stovkami či tisíci různorodých etnik, mezi nimiž panují propastní rozdíly, které i v případě svobodných voleb znemožňují jasný výsledek. I z tohoto důvodu se rozsáhlé státní celky jako DRK či Súdán stále zmítají pod autokratickou nadvládou, jelikož mezi rozdílnými skupinami obyvatel panují zcela odlišné názory a ti nejchudší a nejméně vzdělaní jsou současnou vládou snadno ovlivnitelní.

¹² SADC představuje organizaci Jihoafrické rozvojové společenství (z anglického Southern African Development Community), jež slučuje do integrace za cílem užší spolupráce státy jižní Afriky a vybrané země východní Afriky.

Dle níže uvedeného kartogramu lze vypožorovat, že vůbec největší proměny v průběhu sledovaných let dosáhlo severoafrické Tunisko, a to zejména zásluhou už nastíněné vlny protivládních protestů s názvem Arabské jaro, ke kterým došlo v průběhu roku 2011 v regionu MENA. Záhořík a kol. (2022) uvádějí, že kromě Tuniska se vlivem Arabského jara zdařilo zvrátit politický systém i v Egyptě a Libyi, v Alžírsku a Maroku setrval předchozí autoritářský režim s přijetím několika politických reforem, které posílily některá občanská práva a svobody. Jak již bylo nastíněno v kapitole o EFI,

Obr. 16: Index demokracie na území Afriky v roce 2020

Zdroj: The Economist Intelligence Unit (2021)

Tunisko dosáhlo statutu demokracie s nedostatky, viz příložená tabulka, která jej uvádí jako zemi s největším zlepšením indexu demokracie od roku 2006.

Z hlediska propadu indexu demokracie vyčnívá na porovnávaných kartogramech Etiopie, která ještě v roce 2006 disponovala statutem hybridního režimu, k roku 2020 se ovšem propadla do ryze autokratického režimu. Etiopie sice tvoří společně s Libérií jediné dvě africké země, které nikdy nebyly kolonizovány, jak již bylo podotknuto v úvodu práce, ovšem vzhledem k rozkolům mezi hlavními etiopskými etniky Oromy a Tigrajci docházelo v průběhu let k četným konfliktům, jež se po roce 2018 začaly promítat i do vládního systému, kdy byl zvolen do postu etiopského premiéra příslušník oromského etnika, ačkoli Etiopii dlouhodobě vládli pouze Tigrajové (Záhořík a kol.,

Tab. 10: Index změny v rámci DI ve sledovaném období

Největší zlepšení				Největší propad			
Země	2006	2020	Změna (v %)	Země	2006	2020	Změna (v %)
Tunisko	3,06	6,59	115	DRK	2,76	1,13	59
Togo	1,75	2,8	60	Burundi	4,51	2,14	53
Guinea	2,02	3,08	53	Mali	5,99	3,93	34
Angola	2,41	3,66	52	Mosambik	5,28	3,51	34
Sierra Leone	3,57	4,86	36	Etiopie	4,72	3,38	28

Zdroj: Kekic (2007); The Economist Intelligence Unit (2021)

2022). DI byl narušen zejména skrze porušování ústavních práv ze strany Tigrajců, kteří v září 2020 vyhlásily vlastní parlamentní volby se zárukou jasného vítězství.

Nejprogresivnější pozitivní změny dosáhlo mezi sledovanými roky již diskutované Tunisko, následované státem Sierra Leone, jenž se z autoritářského režimu dostal do režimu hybridního s nejlepším zlepšením ve faktoru politické kultury. Pozitivní změny dosáhlo ve sledovaném období Togo, které ještě v roce 2006 vykazoval jeden z nejnižších indexů demokracie na území Afriky. Naopak rapidní propad DI zasáhl Burundi, v němž byly v průběhu sledovaného období několikrát narušovány ústavní předpisy, největší nepokoje vyvolal již třetí mandát prezidenta Pierre Nkurunzizy v rozporu se zákonem, kdy může burundský prezident sloužit pouze dvě období, jak uvádí International Crisis Group (2015).

9.2 Index vnímání korupce

Korupce představuje jednu z vysoce závažných přítěží současného světa, jelikož její intenzita narušuje veškeré aspekty společenského života. Transparency International (2023) ji definuje jako „zneužití svěřené moci k osobnímu prospěchu“ a dodává, že rozmach tohoto nešvaru ve vládě dané země narušuje důvěru civilního obyvatelstva, brzdí ekonomický rozvoj a způsobuje prohlubování rozdílů mezi chudými a prosperujícími regiony. Vlivem toho je korupce na území mnoha afrických zemí příčinou chudoby, hladu a s tím spojených četných konfliktních situací. A jak podotýká již předchozí kapitola, korupce ztělesňuje pro Afriku jednu z hlavních brzd ve snaze o demokratizaci kontinentu.

Hodnota indexu vnímání korupce (dále jen CPI z anglického Corruption Perception Index) vykazuje, jak moc je mezi civilním obyvatelstvem vnímáno zneužívání moci vládnoucími autoritami spojené s častým úplatkářstvím či nesprávným nakládáním se státními financemi. Mnohdy jsou skrze rozšířenou korupci nechvalně ovlivňovány i prezidentské či parlamentní volby, proto byl CPI zařazen mezi politické indexy.

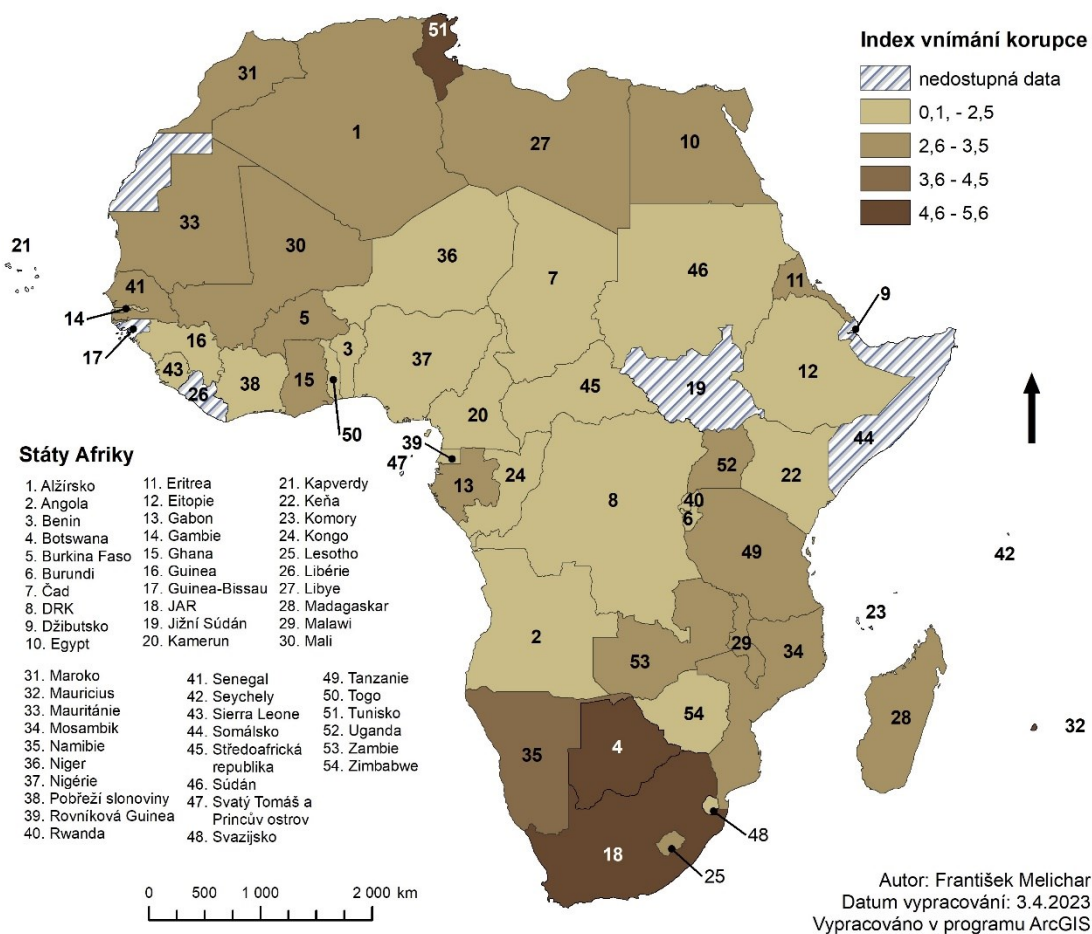
CPI je sledován mezinárodní neziskovou organizací Transparency International, která data vydává za každý jednotlivý rok již od roku 1995. Ovšem i k roku 2000 byla data dostupná pouze za několik afrických zemí, proto byl ke komparaci zvolen až rok 2006. V průběhu let se výzkumy zlepšily a k roku 2020 byly změřeny hodnoty již za 180 zemí po celém světě, ve výčtu států Afriky v tomto roce v rámci CPI tudíž nechybí ani Jižní Súdán či Somálsko, země, jež u většiny ostatních indexů disponují nedostupnými daty.

Na přiloženém kartogramu s CPI za rok 2006 lze konstatovat, že největšího vnímání korupce dosáhly státy s charakterem vyspělosti nejen v ekonomické, ale i politické rovině, ačkoli v Tunisku v roce 2006 ještě vládl striktní autoritativní režim. Ovšem Botswana a JAR na tom byly ve zvoleném roce zcela nejlépe, Botswana v CPI na území Afriky dokonce dominovala i nad ve všech ostatních indexech vedoucím Mauriciem. Za několikero zemí nebyla v roce 2006 stále dostupná data, zcela nejnižší hodnoty tudíž vykazovala Guinea, kterou až do roku 2008 sužovala vláda armádního generála Lansana Contého, který využíval moci v armádě na posilování moci ve vládě, jak uvádí Bangoura (2015).

Závažnost rozsáhlé korupce byla nastíněna již v kapitole o indexu terorismu na území Nigérie, kde bylo zmíněno šíření činnosti největší africké teroristické organizace Boko Haram

právě v souvislosti s všudypřítomnou korupcí. Tím je demonstrováno, jak lze snadno využít neúčinné či snadno ovlivnitelné vládnoucí autority k ilegálním činům. K těm se detailněji vyjadřuje Záhořík (2012), který korupci váže k termínu tzv. kriminalizace státu, pod níž si lze představit souhrn nejzávažnějších činů, skrze které je nejen samotná vláda, ale přímo celý stát charakteristický. I z tohoto důvodu je zářným příkladem diskutovaného fenoménu právě Nigérie, význačná zejména v otázce nezákonných obchodů s narkotiky.

Obr. 17: Index vnímání korupce na území Afriky v roce 2006

Zdroj: Transparency International (2023)

Jedné z nejnižších hodnot CPI dosahovala k roku 2006 Rovnicková Guinea. Na rozsáhlé korupci v této malé západoafrické zemi se nejvíce podílí dlouhodobé obchodní a politické styky s Čínou, na kterých lpí striktně autoritářská vláda prezidenta Teodora Obianga, jenž vládne Rovnickové Guineji již od roku 1979 skrze svou politickou stranu PDGE (ze španělského Partido Democrático de Guinea Ecuatorial, tedy Demokratická strana Rovnickového Guineji) dle Estebana (2009). Ta je v nemalé míře podporována právě čínskou vládou, za jejíž pomoci bojuje proti vzniku jakékoli opozice a která se výměnou za tyto činy podílí ve velké míře na těžbě ropy na území Rovnickové Guineji.

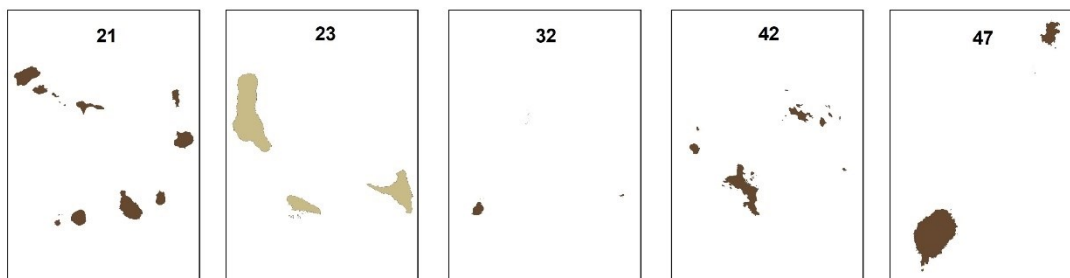
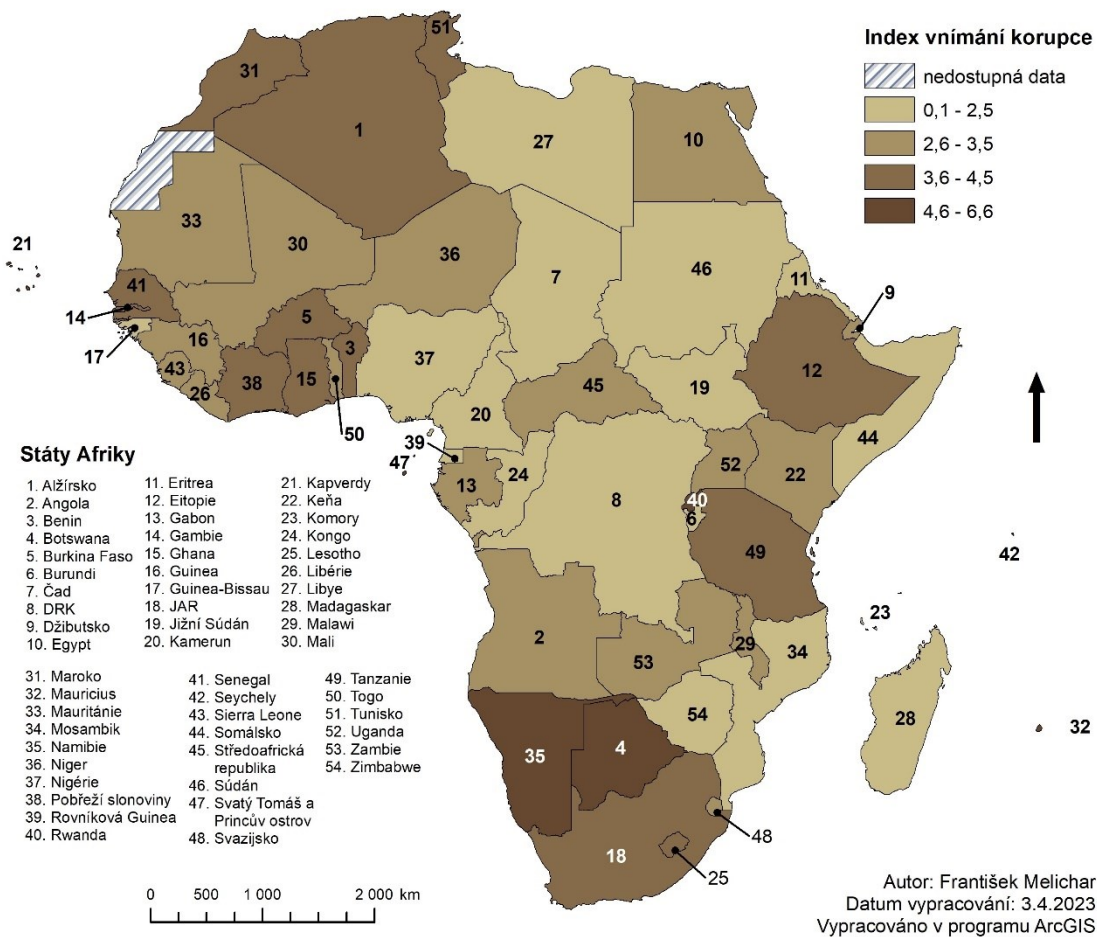
Specifickým případem pro výzkum korupce na území Afriky představovaly ještě v roce 2006 Seychely. Ostrovní stát, který lze na základě ostatních zkoumaných indexů klasifikovat jako jednu z nejlépe rozvinutých afrických zemí, se již koncem dvacátého století potýkal s nejedním ožehavým faktorem rozsáhlé korupce, jelikož disponoval strategickou polohou v Indickém oceánu mezi tehdejším Sovětským svazem a jihoafrickým hegemonem Jihoafrickou republikou. A jak dodává Das (2019), ani k roku 2006 (a i roky poté) korupce z území Seychel nevymizela, pouze nekalé obchodní praktiky jako úplatkářství převzaly po rozpadu Sovětského svazu vzrůstající velmoc Čína a zejména Indie, jejíž vláda se ujala přesvědčení, že si musí v obchodním měřítku podmanit všemi možnými prostředky oceán, který nese její jméno.

V rámci proměn vnímání korupce na území Afriky ve sledovaném období čtrnácti let lze opět vypozařovat neměnnou souvislost s perzistencí striktních autoritářských režimů, v nichž prvky korupce přetrvávaly i v roce 2020. Lze to zřetelně vypozařovat na příkladu Rovnickové Guineji, kde se CPI oproti roku 2006 i propadl o několik bodů, velmi slabé hodnoty vykazovaly i obdobně politicky vedené země jako Guinea-Bissau či například Eritrea, jak uvádí Transparency International (2023).

Přesto lze na první pohled z komparovaných kartogramů poznat, že se dal k roku 2020 změřit CPI na území všech sledovaných států, mnoho z nich i v ohledu této problematiky nabylo pozitivního vývoje. Z možných 10 bodů, které udává škála vnímání korupce se nad hranici 4 indexových bodů dostalo v roce 2020 již 15 afrických zemí, v roce 2006 tohoto statutu dosahovalo pouze 5 států. Jedněmi z nejpozitivnějších hodnot CPI disponoval například ostrovní stát Svatý Tomáš a Princův ostrov, za nějž se v obecném měřítku hůře získávají relevantní data, proto mu byla doposud věnována zcela nejmenší pozornost. Autoři Baaye & Hale (2018) doplňují, že se právě tato malá ostrovní země vyšplhala na příčku 7. nejlepšího afrického státu v rámci vnímání korupce. Uvádí zdrcující informace, že si

obyvatelé Svätého Tomáše a Princova ostrova nekalých praktik ve vládní sféře všímají ve velké míře, ovlivňování moci skrze finanční prostředky ovšem většina z nich nehlásí, jelikož se obává možných následků.

Obr. 18: Index vnímání korupce na území Afriky v roce 2020

Zdroj: Transparency International (2023)

S jednou z naopak nejnižších hodnot CPI se dlouhodobě potýká DRK, africká země, která se vlivem mnoha špatně nastavených společensko-politických faktorů zmítá v četných krizích, mezi nimiž kromě občanských konfliktů neschází ani výskyt závažných onemocnění, jako je kupříkladu již výše komentovaná ebola. Ta je v rámci korupce komentována zejména

proto, že boj proti této nemoci je na území nejednoho regionu DRK ošemetný především kvůli odmítavému postoji civilního obyvatelstva k vládě své země, v níž ztrácejí vlivem porušování základních lidských práv a svobod důvěru a nevěří distribuci léčiv, která mají dopomoci bojovat nejen proti ebolě (Feldman a kol., 2020). A ačkoli by se skrze toto tvrzení mohlo zdát, že je tedy přítomnost korupce vnímána na území DRK ve větší míře, stále je její enormní rozpětí po celém DRK jednou z hlavních příčin nestability a stagnace v rámci jakéhokoli rozvoje. Podobnou problematiku lze v současnosti pozorovat u jinak ekonomicky stabilního Mosambiku, kde přítomnosti korupce ve vládních složkách zneužívá i nárůst terorismu, jak již bylo komentováno výše a podrobněji to ve své publikaci přibližuje Kubík (2020).

Tab. 11: Index změny v rámci CPI ve sledovaném období

Největší zlepšení				Největší propad			
Země	2006	2020	Změna (v %)	Země	2006	2020	Změna (v %)
Rwanda	2,5	5,4	116	Libye	2,7	1,7	37
Seychely	3,6	6,6	83	Eritrea	2,9	2,1	28
Pobřeží slonoviny	2,1	3,6	71	Rovníková Guinea	2,1	1,6	24
Benin	2,5	4,1	64	Burundi	2,4	1,9	21
Etiopie	2,4	3,8	58	Súdán	2	1,6	20

Zdroj: Transparency International (2023)

Nejpatrnější změny se ve studiu CPI objevily především v pozitivním ohledu, a to zejména na příkladu Rwandy, která byla již výše diskutována jako jedna ze zemí, jíž se daří konstantně zlepšovat v mnoha socioekonomických aspektech. Dle Hronové (2023) je současná rwandská vláda natolik soustředěná na blahobyt země a svých obyvatel (oproti mnoha korupcí protkaným okolním zemím), že se nejen na území hlavního města Kigali dokonce začíná dbát i na pořádek a otázka životního prostředí dostává v očích rwandské vlády zcela nový rozměr. Autorka tento důležitý krok v potřebném rozvoji komentuje na příkladu zákazu igelitových sáčků, které jsou postupně nahrazovány pouze papírovými. (Hronová, 2023).

Naopak největší propad v rámci přítomnosti vládní korupce je patrný v Libyi či Eritree, kde opět lze tento faktor komentovat na tamní vládní nestabilitě, v naprostém kontrastu s prosperující Rwandou či vystupujícím Pobřežním slonoviny. Zejména na území Eritrey si připisuje již od konce 20. století značný vliv Čína, která si tamní vládní činitele podmaňuje nepřetržitým zásobováním státu armádní výbavou, nejinak tomu je dlouhodobě i v případě Etiopie či Rovnickové Guineji, jak podotýká Young (2015).

Závěr

Cílem této práce bylo zmapování všech 54 suverénních zemí afrického kontinentu ve vytyčeném období prvních 20 let 21. století, které bylo zvoleno zejména proto, že jej mnozí autoři považují za století, v němž se může Afrika již zcela vymanit ze stále přetrvávajících pozůstatků nechvalného koloniálního období a stát se kontinentem, jež bude moci v mnoha sférách konkurovat vnějšímu světu.

Celý výzkum byl prováděn na základě dostupných dat za 8 vybraných indexů z různých odvětví socioekonomické sféry, bylo tak poukázáno na problematiku nejen v Africe stále ožehavé bezpečnosti skrze sílící teroristické tendence, ale i neustálá ohniska napětí mezi znesvářenými etniky, jež se velmi často přetavují do stavu občanské války. Dále byl kladen důraz na ryze ekonomický stav nejedné africké země, v této kapitole byl zkoumán zejména rozvoj moderních technologií na území Afriky, který je v 21. století primárním klíčem k hospodářskému růstu a velmi obtížně se bez jeho rozmachu může kterákoli země vymanit ze stavu chudoby. Právě ta v případě četného množství afrických zemí stále přetrvává jako nejdiskutovanější problém, a proto na ni bylo pohlíženo skrze jeden z nejčastěji používaných ukazatelů tohoto faktoru – index lidského rozvoje. V rámci tohoto indexu byla očekávána alespoň patrná změna, ve většině zemí Afriky došlo ovšem pouze k mírnému vývoji a bude do budoucna záležet na mnoha specifických faktorech, aby se především ty vůbec nejchudší země nejen Afriky (nýbrž celého světa) jako Niger, Čad či Středoafriká republika vymanily nikoliv pouze ze společenských, ale kupříkladu i environmentálních problémů, které představují nejzásadnější brzdy v potřebné proměně.

Jedním z ryze negativních faktorů, k němuž došel výzkum v této práci, je již nastíněná problematika terorismu, která v následujících letech může sehrávat velmi významnou roli v prostředí početného množství afrických zemí, jelikož se tento fenomén šíří značnou rychlostí a z regionu severní Afriky, kam se přelil z oblasti jihozápadní Asie, se neusídlil jen v Nigérii či Somálsku, které práce klasifikovala jako terorismem nejvíce zasažené země, v průběhu sledovaných let se záznamy o teroristických aktech objevily již i v donedávna poklidném regionu jižní Afriky. Tato nechvalná problematika značně ovlivňuje zejména odvětví cestovního ruchu, které je nejen pro poslední zmíněnou oblast klíčové.

V otázce bezpečnosti se práce zaměřila i na stále nedosažitelný mír na území nejednoho státního celku v Africe, což lze připsat množství faktorů, jež konflikty podněcují. Na výzkumu indexu míru bylo prokázáno, že k nejméně častým rozkolům, mnohdy vedoucím do stavu válečného střetu, dochází především na území ostrovních zemí, kam se zcela nejobtížněji šíří i již diskutovaný terorismus. Práce ovšem nestanovila za nejmírumilovnější země Afriky zákonitě pouze Mauricius, Seychely či Kapverdy, ve stavu bez závažnějších nesvárů se v průběhu sledovaných let ocitly i ty země, které dokázaly dosáhnout stabilního politického režimu a s tím mnohdy úzce spjaté vyvážené ekonomické situace. Proto se ukazatel indexu míru téměř neměnil (a už vůbec nikoli v záporném slova smyslu) v případech dlouhodobě stabilních státních útvarů jako je Botswana, Ghana či Namibie. Oproti tomu se od roku 2000 diskutovalo v zahraničních médiích o nejednom africkém regionu jakožto o ohnisku naprostého chaosu a válečné vřavy. Práce tuto situaci spojovala zejména s neutichajícím napětím na území Jižního Súdánu, v průběhu sledovaného období mnoha mír narušujícími faktory disponovaly i další země, které se ještě na počátku roku 2000 jevily jako obstojně fungující ekonomiky, jmenovitě například Libye či Mali.

Práce neopomenula ani závažnou problematiku, kterou si s územím Afriky pojí celý okolní svět – boj s nedostatkem potravy a následným hladem. Na základě dat srovnávajících roky 2000 a 2020 bylo zjištěno, že se v průběhu těchto 20 let rázně snížil počet lidí trpících hladem na území všech sledovaných afrických zemí, nejedna z nich ovšem přetrvává ve stavu, v němž nedostatečným příjmem potravy stále trpí značná část populace. A pokud není příčinou lidské zavinění, jako tomu bylo ještě počátkem tisíciletí například v Sierra Leone, hlad nadále zůstává v několika afrických zemích hlavní překážkou v boji s chudobou vlivem přírodních faktorů, které vyžadují intervenci vnějších aktérů, ať již v podobě samotných zemí či různorodých organizací.

Posledním velkým tématem, jemuž bylo zapotřebí se věnovat a které ve své proměně může rapidně ovlivnit zbylé řešené sféry společenského života, je otázka politického režimu v dané zemi. Na výzkumu indexu demokracie v průřezu celým africkým kontinentem bylo demonstrováno, jak podstatným krokem vpřed může být odklon od striktního autoritářského režimu směrem k demokracii. A ačkoli se mnoho afrických zemí v tomto ohledu příliš neproměnilo, nejedna signifikantní transformace do svobodnějšího režimu (například na ukázce Tuniska) znázornila, že skrze demokratizaci státu lze dosáhnout pozitivního vývoje i v dalších socioekonomických odvětvích.

V kontextu celé Afriky lze tedy shrnout, že k proměně v mnoha socioekonomických sférách od přelomu tisíciletí dochází, ačkoli v některých regionech v menší, v jiných ve větší míře. Bohužel ne vždy lze tuto transformaci považovat za kladnou, stále celý kontinent čelí výzvám, s nimiž je zapotřebí bojovat a záleží nejen na lidech samotných, ale i na mnohdy nevyzpytatelných přírodních a klimatických podmínkách, na nichž je nejedna africká země zcela závislá.

Co se využití pro další výzkum týče, práce se zaobírá natolik komplexním tématem, že se v ní nedostalo dostatečného prostoru zkoumat veškeré potřebné faktory proměny Afriky na příkladu všech stanovených zemí, proto by bylo příhodné se kupříkladu v navazující diplomové práci důkladněji věnovat obdobné tematice v kontextu těch afrických zemí, v nichž dochází k vůbec nejrazantnějším změnám v diskutovaných tématech.

Seznam použitých zdrojů

- Alden, C., & Soko, M. (2005). South Africa's Economic Relations with Africa: Hegemony and Its Discontents. *The Journal of Modern African Studies*, 43(3), 367–392. <http://www.jstor.org/stable/3876060>
- Alvi, H. (2019). Terrorism in Africa: The Rise of Islamist Extremism and Jihadism. *Insight Turkey*, 21(1), 111–132. <https://www.jstor.org/stable/26776050>
- African Union. (2022). *About the African Union*. Dostupné 19. 12. 2022 z <https://au.int/en/overview>
- Bah, A. B., Davidheiser, M., Hultin, N., & Hepner, T. R. (2011). Introduction to ACPR: African Conflict in Global Perspective. *African Conflict and Peacebuilding Review*, 1(1), 1–7. <https://doi.org/10.2979/africonfpeacrevi.1.1.1>
- Bangoura, D. (2015). Transitioning to Democratic Governance in Guinea. In A. Bryden & F. Chappuis (Eds.), *Learning from West African Experiences in Security Sector Governance* (pp. 37–60). Ubiquity Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctv3t5qk2.9>
- Bariagaber, A. (2008). United Nations Peace Missions in Africa: Transformations and Determinants. *Journal of Black Studies*, 38(6), 830–849. <http://www.jstor.org/stable/40035026>
- Baaye, S. A. & Hayle, T. (2018, 23. dubna). *AD2000: Weak public trust, perceptions of corruption mark São Tomé and Príncipe institutions*. <https://www.afrobarometer.org/publication/ad200-weak-public-trust-perceptions-corruption-mark-sao-tome-and-principe-institutions/>
- Carcasson, M. (2018). Why Process Matters: Democracy and Human Nature. *National Civic Review*, 107(1), 36–39. <https://www.jstor.org/stable/10.1002/naticivirevi.107.1.0036>
- Das, C. (2019). India's Maritime Diplomacy in South West Indian Ocean: Evaluating strategic partnerships. *Journal of Strategic Security*, 12(2), 42–59. <https://www.jstor.org/stable/26696259>
- Esteban, M. (2009). The Chinese Amigo: Implications for the Development of Equatorial Guinea. *The China Quarterly*, 199, 667–685. <http://www.jstor.org/stable/27756496>
- Food and Agriculture Organization of United Nations (2023). *Hunger and food insecurity*. Dostupné 25. 1. 2023 z <https://www.fao.org/hunger/en/>
- Feldman, H., Geisbert, T. W. & Sprecher A. (2020). Ebola. *The New England Journal of Medicine*, 382(19), 1832–1842. DOI: 10.1056/NEJMra1901594
- Fitzgerald, M. (2020). Terrorist groups in Libya. In *Mitigating the Impact of Media Reporting of Terrorism: Libya case study* (s. 5–6). International Centre for Counter-Terrorism. <http://www.jstor.org/stable/resrep29494.6>
- Girardeau, N. A. (2012). Unconstitutional Changes of Government in Africa: the Case of Madagascar. *Journal of African Union Studies*, 1(2/3), 77–98. <https://www.jstor.org/stable/26893801>
- Gray, C. (1994). Who Does Historical Research in Gabon? Obstacles to the Development of a Scholarly Tradition. *History in Africa*, 21, 413–433. <https://doi.org/10.2307/3171899>

- Grebmer, von K., Bernstein, J., Wiemers, M., Acheampong, K., Hasano, A., Higgins, B., Chéilleachair, R. N., Foley, C., Gitter, S., Ekstrom, K. & Fritschel, H. (2020). *Global Hunger Index: One Decade to Zero Hunger – Linking Health and Sustainable Food Systems*. <https://www.globalhungerindex.org/pdf/en/2020.pdf>
- Grosz-Ngaté, M. L., Hanson, J. H. & O'Meara, P. (2014). *Africa (Fourth)*. Indiana University Press
- Gruzd, S., & Lalbahadur, A. (2020). Zimbabwe's key international relationships. In *How can Zimbabwe successfully reintegrate into the international community?* (pp. 26–39). Konrad Adenauer Stiftung. <http://www.jstor.org/stable/resrep25351.8>
- Hashim, A. S. (2013). The War in Mali: Islamists, Tuaregs and French Intervention. *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 5(2), 2–8. <http://www.jstor.org/stable/26351123>
- Helliwell, J. F., Layard, R. & Sachs, J. (2013). *World Happiness Report 2013*. https://s3.amazonaws.com/happiness-report/2013/WorldHappinessReport2013_online.pdf
- Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J., De-Neve, J-E., Aknin, L. B. & Wang, S. (2021). *World Happiness Report 2021*. <https://happiness-report.s3.amazonaws.com/2021/WHR+21.pdf>
- Howard-Hassmann, R. E. (2010). Mugabe's Zimbabwe, 2000–2009: Massive Human Rights Violations and the Failure to Protect. *Human Rights Quarterly*, 32(4), 898–920. <http://www.jstor.org/stable/40930339>
- Hronová, T. (2023, 25. února). *Existuje země bez odpadků, korupce a zločinu? Budete překvapeni, která to je*. Lidé a Země. <https://www.reflex.cz/clanek/lide-a-zeme-afrika/117112/existuje-zeme-bez-odpadku-korupce-a-zlocinu-budete-prekvapeni-ktera-to-je.html>
- Iqbal, Z., & Zorn, C. (2010). Violent Conflict and the Spread of HIV/AIDS in Africa. *The Journal of Politics*, 72(1), 149–162. <https://doi.org/10.1017/s0022381609990533>
- Institute for Economics & Peace (2011). *Global Peace Index 2011: Methodology, Results and Findings*. <https://reliefweb.int/report/world/global-peace-index-2011-methodology-results-and-findings>
- Institute for Economics & Peace (2012). *2012 Global Terrorism Index: Capturing the Impact of Terrorism from 2002–2011*. <https://reliefweb.int/report/world/2012-global-terrorism-index-capturing-impact-terrorism-2002-2011>
- Institute for Economics & Peace (2020a). *Global Terrorism Index 2020: Measuring the Impact of Terrorism*. <https://visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2020/11/GTI-2020-web-1.pdf>
- Institute for Economics & Peace (2020b). *Global Peace Index 2020*. <https://reliefweb.int/report/world/global-peace-index-2020>
- International Crisis Group. (2015). *Burundi: Peace Sacrificed?* International Crisis Group. <http://www.jstor.org/stable/resrep31837>
- Jelen, L. & Kabrda, J. (2011). Konflikty v Africe – stručný rozbor pěti příkladů. *Geografické rozhledy*, 20(4), 12–15. <https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/34>
- Joseph, R. (2011). Democracy and Reconfigured Power in Africa. *Current History*, 110(739), 324–330. <http://www.jstor.org/stable/45319065>

- Keita, L. (2018). Models of Economic Growth and Development in the Context of Human Capital Investment: The Way Forward for Africa. *Africa Development / Afrique et Développement*, 43(3), 159–184. <https://www.jstor.org/stable/26645585>
- Kekic, L. (2007). The Economist Intelligence Unit's index of democracy. *The Economist*. https://dataspace.princeton.edu/bitstream/88435/dsp011544br56f/1/DEMOCRACY_INDEX_2007_v3.pdf
- Konadu-Agyemang, K. & Panford, K. (2006). *Africa's Development in the Twenty-first Century: Pertinent Socio-Economic and Development Issues*. Ashgate
- Kubík, T. (2020, 24. března). *Džihádistské povstání v Mosambiku: vzestup Islámského státu v jihovýchodní Africe?* Security Outlines. <https://www.securityoutlines.cz/dzihadisticke-povstani-v-mosambiku-vzestup-islamskeho-statu-v-jihovychodni-africe/>
- Leonard, E. (2010). The Lord's Resistance Army: an African Terrorist Group? *Perspectives on Terrorism*, 4(6), 20–30. <http://www.jstor.org/stable/26298492>
- Lifland, A. (2012). Starvation in the Sahel: Food Security in Africa. *Harvard International Review*, 34(1), 6–7. <http://www.jstor.org/stable/43746543>
- Lucas, E. R. (2013). Somalia's "Pirate Cycle": The Three Phases of Somali Piracy. *Journal of Strategic Security*, 6(1), 55–63. <http://www.jstor.org/stable/26466489>
- Manacorda, M., & Tesei, A. (2020). Liberation Technology: Mobile Phones and Political Mobilization in Africa. *Econometrica*, 88(2), 533–567. <https://www.jstor.org/stable/48584192>
- Meade, M. S. & Emch, M. (2010). *Medical Geography (Third Edition)*. The Guilford Press
- Nagar, D., & Nganje, F. (2016). *War and Peace in the Great Lakes Region*. (A. Adebajo & J. Cook, Eds.). Centre for Conflict Resolution. <http://www.jstor.org/stable/resrep05131>
- Novotný, J. (2018). Strukturální proměny Afriky. *Geografické rozhledy*, 27(3), 8–11. <https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/clanek/2712>
- Okereke, C. N.-E. (2018). Analysing Cameroon's Anglophone Crisis. *Counter Terrorist Trends and Analyses*, 10(3), 8–12. <http://www.jstor.org/stable/26380430>
- Oyugi, B. (2022, 7. září). *How African Countries coordinated the response to COVID-19: lessons for public health*. Gavi. https://www.gavi.org/vaccineswork/how-african-countries-coordinated-response-covid-19-lessons-public-health?gclid=CjwKCAjwrJ-hBhB7EiwAuyBVXWsZNaK_RxXHULAmFYhir8uBvJaPnzy_a3gbLaHBJfJ1yoUTn4eqDBoCXMIQAvD_BwE
- Ott, J. C. (2011). Government and Happiness in 130 Nations: Good Governance Fosters Higher Level and More Equality of Happiness. *Social Indicators Research*, 102(1), 3–22. <http://www.jstor.org/stable/41476461>
- Paul, C., Clarke, C. P., & Serena, C. C. (2014). Angola (1992–2010). In *Mexico Is Not Colombia: Alternative Historical Analogies for Responding to the Challenge of Violent Drug-Trafficking Organizations, Supporting Case Studies* (pp. 167–182). RAND Corporation. <http://www.jstor.org/stable/10.7249/j.ctt7zvzd.14>
- Pham, P. J. (2021). Africa Isn't an Island: An Emerging Continent and the Geopolitics of the 21st Century. *Elsevier*, 65(3), 420–431. <https://doi.org/10.1016/j.orbis.2021.06.006>

- Piknerová, L. (2013). *Africký (mikro) regionalismus – Jihoafrická zkušenost*. Barrister & Principal.
- Roque, P. C. (2017). Democratic Republic of Congo and Republic of Congo: National Security Interests. In *Angola's Africa Policy* (pp. 11–15). Egmont Institute. <http://www.jstor.org/stable/resrep06651.6>
- Sekera, J. C. (2018). Dopady HIV infekce na populační dynamiku subsaharské Afriky. *Geografické rozhledy*, 27(3). 30-33. <https://www.geograficke-rozhledy.cz/archiv/139>
- The Economist Intelligence Unit (2021). *Democracy Index 2020 In Sickness and Health?* https://www.fundes.org.gt/content/files/publicaciones/democracy-index-2020_indice_de_democracia_The_Economist.pdf
- The Heritage Foundation (2023). *Index of Economic Freedom*. Dostupné 3. 3. 2023 z <https://www.heritage.org/index/explore?view=by-region-country-year>
- Transparency International (2023a). *Corruption Perception Index*. Dostupné 3. 4. 2023 z <https://www.transparency.org/en/cpi/2006>
- Transparency International (2023b). *Corruption Perception Index*. Dostupné 3. 4. 2023 z <https://www.transparency.org/en/cpi/2020>
- Turianskyi, Y. (2018). *Balancing Cyber Security And Internet Freedom in Africa*. South African Institute of International Affairs. <http://www.jstor.org/stable/resrep25912>
- United Nations (2022). *Geographic Regions*. <https://unstats.un.org/unsd/methodology/m49/>
- United Nations (n.d.). *New Partnership's for Africa's Development – NEPAD*. <https://www.un.org/development/desa/socialperspectiveondevelopment/issues/new-partnership-for-africas-development-nepad.html>
- United Nations Development Programme (2002). *Human Development Report 2002: Deepening Democracy in a Fragmented World*. <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2002>
- United Nations Development Programme (2020). *Human Development Report 2020: The Next Frontier: Human Development and the Anthropocene*. <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2020>
- Vodafone Group (2023). M-Pesa. Dostupné 1. 4. 2023 z <https://www.vodafone.com/about-vodafone/what-we-do/consumer-products-and-services/m-pesa>
- Walk Free (2023). *Global Slavery Index*. Dostupné 15. 4. 2023 z <https://www.walkfree.org/global-slavery-index/>
- Webb, J. L. A. (2013). Historical Epidemiology And Infectious Disease Processes in Africa. *The Journal of African History*, 54(1), 3–10. <http://www.jstor.org/stable/43305077>
- World Bank (2023a). *Life expectancy at birth, total (years) – Rwanda*. Dostupné 18. 3. 2023 z <https://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.LE00.IN?end=2020&locations=RW&start=2000>
- World Bank (2023b). *Prevalence of HIV, female (% ages 15-24) – Botswana, Lesotho, Eswatini*. Dostupné 27. 3. 2023 z <https://data.worldbank.org/indicator/SH.HIV.1524.FE.ZS?end=2020&locations=BW-LS-SZ&start=2000>

World Bank (2023c). *Incidence of malaria (per 1,000 population at risk) – Guinea, Togo*. Dostupné 27. 3. 2023 z <https://data.worldbank.org/indicator/SH.MLR.INCD.P3?end=2020&locations=GN-TG&start=2000>

World Bank (2023d). *Population, total – Ethiopia*. Dostupné 15. 3. 2023 z <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?contextual=default&end=2021&locations=ET&start=1960&view=chart>

World Food Programme (2023). *HungerMap*. Dostupné 9. 4. 2023 z <https://hungermap.wfp.org/>

World Health Organization (2016, 1. května). *Mapping the Risk and Distribution of Epidemics in the WHO African Region: a technical report*. https://reliefweb.int/report/world/mapping-risk-and-distribution-epidemics-who-african-region-technical-report?gclid=Cj0KCQiA8t2eBhDeARIsAAVEga36BFIR_r12d4MNiaLMwbO-04NKevPuRxRsXyfH1cGpgRYEdXwhj2UaAnChEALw_wcB

World Health Organization (2021, 23. února). *Ebola virus disease*. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ebola-virus-disease?gclid=CjwKCAiAleOeBhBdEiwAfgmXfwjv4J6-He_BYpKStUpCurmthjQT7FH1zC7vngWLnF2KdMkKPP8a1RoCEXQQAvD_BwE

World Health Organization (2022, 6. července). *UN Report: Global hunger numbers rose to as many as 828 milion in 2021*. <https://www.who.int/news/item/06-07-2022-un-report--global-hunger-numbers-rose-to-as-many-as-828-million-in-2021>

World Health Organization (2022, 8. prosince). *Malaria*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/malaria>

Young, B. (2020, 18. září). *Hunger in Comoros: A Brief Introduction*. <https://borgenproject.org/hunger-in-comoros/>

Young, T. (2015). *Readings in the International Relations of Africa*. Indiana University Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctt19dzd3j>

Záhořík, J. (2012). *Ohniska napětí v postkoloniální Africe*. Karolinum

Záhořík, J., Bakóová, V., Hrubec, M., Lumembu Kasanda, A., Mwongela Kavua, M., Sobotková, V. & Šiška, J. (2022). *Africké století*. Vyšehrad

Seznam tabulek

Tab. 1: Kategorizace indexů	9
Tab. 2: Index změny v rámci HDI ve sledovaném období	27
Tab. 3: Index změny v rámci EFI ve sledovaném období	33
Tab. 4: Index změny v rámci GNHI ve sledovaném období	38
Tab. 5: Index změny v rámci GHI ve sledovaném období	44
Tab. 6: Největší teroristické útoky dle počtu obětí na území Afriky v období let 2002-2011	46
Tab. 7: Index změny v rámci GTI ve sledovaném období.....	51
Tab. 8: Indikátory pro výpočet indexu míru	52
Tab. 9: Index změny v rámci CPI ve sledovaném období	57
Tab. 10: Index změny v rámci DI ve sledovaném období	63
Tab. 11: Index změny v rámci CPI ve sledovaném období.....	68

Seznam obrázků

Obr. 1: Vymezení makroregionů Afriky.....	14
Obr. 2: Index lidského rozvoje na území Afriky v roce 2000	23
Obr. 3: Index lidského rozvoje na území Afriky v roce 2019	25
Obr. 4: Index ekonomické svobody na území Afriky v roce 2000.....	30
Obr. 5: Index ekonomické svobody na území Afriky v roce 2020.....	32
Obr. 6: Index štěstí na území Afriky mezi lety 2010-2012	35
Obr. 7: Index štěstí na území Afriky mezi lety 2018-2020	37
Obr. 8: Index hladu na území Afriky v roce 2000	40
Obr. 9: Index hladu na území Afriky v roce 2020	42
Obr. 10: Regiony DRK dle prevalence nedostatečného příjmu potravy	43
Obr. 11: Index terorismu na území Afriky v roce 2011.....	47
Obr. 12: Index terorismu na území Afriky v roce 2019.....	50
Obr. 13: Index míru na území Afriky v roce 2011	53
Obr. 14: Index míru na území Afriky v roce 2020	55
Obr. 15: Index demokracie na území Afriky v roce 2006	60
Obr. 16: Index demokracie na území Afriky v roce 2020	62
Obr. 17: Index vnímání korupce na území Afriky v roce 2006.....	65
Obr. 18: Index vnímání korupce na území Afriky v roce 2020.....	67

Seznam použitých zkratk

AIDS	Aquired Immune Deficiency Syndrome; Syndrom získaného selhání imunity
AMISON	African Union Mission in Somalia; Mise Africké unie v Somálsku
CPI	Corruption Perception Index; Index vnímání korupce
DRK	Demokratická republika Kongo
ECOWAS	Economic Community for West African States; Hospodářské společenství západoafrických států
EFI	Economic Freedom Index; Index ekonomické svobody
FDI	Foreign Direct Investment; Přímé zahraniční investice
GHI	Global Hunger Index; Index hladu
GNHI	Gross National Happiness Index; Index štěstí
GTI	Global Terrorism Index; Index terorismu
GPI	Global Peace Index; Index míru
HDP	Hrubý domácí produkt
HDI	Human Development Index; Index lidského rozvoje
HIV	Human Immunodeficiency Virus; Virus nedostatku lidské imunity
JAR	Republika Jižní Afrika (dříve Jihoafrická republika)
MENA	Middle East and North Africa; Blízký východ a Severní Afrika
NEPAD	New Partnership for Africa's Development; Nové partnerství pro ekonomický rozvoj Afriky
OSN	Organizace spojených národů
PDGE	Partido Democrático de Guinea Ecuatorial; Demokratická strana Rovníkové Guineji
WHO	World Health Organization; Světová zdravotní organizace
ZDERA	Zimbabwe Democracy and Economic Recovery Act

Seznam příloh

Příloha A: Ekonomické indexy

Příloha B: Sociální indexy

Příloha C: Bezpečnostní indexy

Příloha D: Politické indexy

Příloha A: Ekonomické indexy

Index lidského rozvoje (HDI)				Index ekonomické svobody (EFI)			
2000		2019		2000		2020	
Země	Index	Země	Index	Země	Index	Země	Index
Mauritius	0,804	Mauritius	0,814	Mauritius	67,2	Mauritius	74,9
JAR	0,791	Kapverdy	0,765	Namibie	66,7	Rwanda	70,9
Botswana	0,760	Botswana	0,762	Botswana	65,8	Botswana	69,6
Kapverdy	0,743	JAR	0,705	JAR	63,7	Seychelly	64,3
Namibie	0,654	Tunisko	0,659	Maroko	63,2	Kapverdy	63,6
Lesotho	0,648	Namibie	0,652	Zambie	62,8	Maroko	63,3
Benin	0,616	Ghana	0,65	Svazijsko	62,6	Tanzanie	61,7
Mali	0,599	Lesotho	0,63	Benin	61,5	Namibie	60,9
Madagaskar	0,582	Malawi	0,574	Tunisko	61,3	Madagaskar	60,5
Senegal	0,537	Madagaskar	0,57	Mali	60,3	Pobřeží slonoviny	59,7
Ghana	0,535	Senegal	0,567	Keňa	59,7	Uganda	59,5
Mozambik	0,528	Libérie	0,532	Senegal	58,9	Ghana	59,4
Zambie	0,525	Tanzanie	0,51	Gabon	58,2	JAR	58,8
Libérie	0,522	Keňa	0,505	Guinea	58,2	Senegal	58
Tanzanie	0,518	Maroko	0,504	Uganda	58,2	Nigérie	57,2
Uganda	0,514	Uganda	0,494	Ghana	58,1	Burkina Faso	56,7
Keňa	0,508	Zambie	0,486	Malawi	57,4	Gabon	56,7
Malawi	0,497	Sierra Leone	0,486	Alžírsko	56,8	Guinea	56,5
Etiopie	0,472	Benin	0,458	Tanzanie	56	Svatý Tomáš a Princův ostrov	56,2
Burundi	0,451	Gambie	0,449	Burkina Faso	55,7	Mali	55,9
Gambie	0,439	Pobřeží slonoviny	0,411	Džibutsko	55,1	Tunisko	55,8
Egypt	0,39	Nigérie	0,41	Madagaskar	54,4	Keňa	55,3
Komory	0,39	Mali	0,393	Nigérie	53,1	Mauritánie	55,3
Maroko	0,39	Mauritánie	0,392	Mozambik	52,2	Svazijsko	55,3
Rwanda	0,382	Alžírsko	0,377	Kapverdy	51,9	Benin	55,2
Burkina Faso	0,372	Burkina Faso	0,373	Egypt	51,7	Niger	54,7
Sierra Leone	0,357	Angola	0,366	Etiopie	50,2	Lesotho	54,5
Niger	0,354	Gabon	0,354	Pobřeží slonoviny	50,2	Togo	54,1
Nigérie	0,352	Mozambik	0,351	Kamerun	49,9	Komory	53,7
Pobřeží slonoviny	0,338	Etiopie	0,338	Zimbabwe	48,7	Etiopie	53,6
Kamerun	0,327	Niger	0,329	Lesotho	48,4	Kamerun	53,6
Kongo	0,319	Zimbabwe	0,316	Súdán	47,2	Zambie	53,5
Alžírsko	0,317	Kongo	0,311	Čad	46,8	Guinea-Bissau	53,3
Mauritánie	0,312	Rwanda	0,31	Togo	46,4	Džibutsko	52,9
Tunisko	0,306	Komory	0,309	Mauritánie	46	Malawi	52,8
Svazijsko	0,293	Svazijsko	0,308	Niger	45,9	Angola	52,2
Súdán	0,29	Guinea	0,308	Rovníková Guinea	45,6	Středoafrická republika	50,7
DRK	0,276	Egypt	0,293	Sierra Leone	44,2	Mozambik	50,5
Gabon	0,272	Togo	0,28	Burundi	42,6	Čad	50,2
Zimbabwe	0,262	Kamerun	0,277	Rwanda	42,3	DRK	49,5
Angola	0,241	Džibutsko	0,271	Kongo	40,6	Burundi	49
Džibutsko	0,237	Guinea-Bissau	0,263	DRK	34,8	Libérie	49
Eritrea	0,231	Súdán	0,254	Guinea-Bissau	34,7	Egypt	48,5
Rovníková Guinea	0,209	Eritrea	0,215	Libye	34,7	Rovníková Guinea	48,3
Guinea	0,202	Burundi	0,214	Angola	24,3	Sierra Leone	48
Guinea-Bissau	0,2	Libye	0,195	Eritrea	0	Alžírsko	46,9
Libye	0,184	Rovníková Guinea	0,192	Gambie	0	Súdán	45
Togo	0,175	Čad	0,155	Jižní Súdán	0	Zimbabwe	43,1
Čad	0,165	Středoafrická republika	0,132	Komory	0	Kongo	41,8
Středoafrická republika	0,161	DRK	0,113	Libérie	0	Eritrea	38,5
Jižní Súdán	0	Jižní Súdán	0,0	Seychelly	0	Gambie	0
Seychelly	0	Seychelly	0,0	Somálsko	0	Jižní Súdán	0
Somálsko	0	Somálsko	0,0	Středoafrická republika	0	Libye	0
Svatý Tomáš a Princův ostrov	0	Svatý Tomáš a Princův ostrov	0,0	Svatý Tomáš a Princův ostrov	0	Somálsko	0

Zdroj: United Nations Development Programme (2002); (2020)

Zdroj: The Heritage Foundation (2023)

Příloha B: Sociální indexy

Index štěstí (WHI)				Index hladu (GHI)			
2010-2012		2018-2020		2000		2020	
Země	Index	Země	Index	Země	Index	Země	Index
Alžírsko	5,59	Mauritius	6,05	Angola	64,9	Čad	44,7
Angola	5,42	Libye	5,41	Sierra Leone	58,3	Středoafriická republika	*36
Mauritius	5,48	Kongo	5,34	Etiopie	53,7	Madagaskar	*36
Libye	5,34	Pobřeží slonoviny	5,31	Niger	52,5	Somálsko	*36
Nigérie	5,25	Kamerun	5,14	Zambie	52	Mozambik	33,1
Ghana	5,09	Senegal	5,13	Čad	50,9	Libérie	31,4
Zambie	5,01	Ghana	5,09	Středoafriická republika	50,5	Sierra Leone	30,9
Mozambik	4,97	Niger	5,07	Rwanda	49,7	Lesotho	30,7
JAR	4,96	Gambie	5,05	Mozambik	48,1	Nigérie	29,2
Lesotho	4,90	Benin	5,05	Libérie	48	Rwanda	28,3
Maroko	4,89	Guinea	4,98	Džibutsko	46,7	Súdán	27,2
Svazijsko	4,87	JAR	4,96	Burkina Faso	45,7	Angola	26,8
Zimbabwe	4,83	Maroko	4,92	Guinea	43,7	Etiopie	26,2
Tunisko	4,83	Alžírsko	4,89	Malawi	43,2	Kongo	26
Mauritánie	4,76	Gabon	4,85	Madagaskar	42,7	Burkina Faso	25,8
Džibutsko	4,69	Burkina Faso	4,83	Guinea-Bissau	42,4	Niger	*25
DRK	4,58	Mozambik	4,79	Mali	41,9	Zambie	*25
Etiopie	4,56	Nigérie	4,76	Uganda	41,2	Guinea	*25
Uganda	4,44	Mali	4,72	Tanzanie	40,8	Guinea-Bissau	*25
Kamerun	4,42	Uganda	4,64	Nigérie	40,6	Uganda	*25
Keňa	4,40	Libérie	4,63	Togo	39,3	Tanzanie	*25
Súdán	4,40	Keňa	4,61	Zimbabwe	38,7	Zimbabwe	*25
Sierra Leone	4,32	Tunisko	4,60	Keňa	37,4	Pobřeží slonoviny	24,5
Kongo	4,30	Namibie	4,57	Kamerun	36,4	Togo	24,1
Egypt	4,27	Čad	4,36	Burundi	*36	Mauritánie	24
Burkina Faso	4,26	Svazijsko	4,31	DRK	*36	Keňa	23,7
Mali	4,25	Komory	4,29	Lesotho	*36	Mali	22,9
Libérie	4,20	Egypt	4,28	Somálsko	*36	Malawi	22,6
Niger	4,15	Etiopie	4,28	Súdán	*36	Botswana	22,6
Gabon	4,11	Mauritánie	4,23	Senegal	34,3	Benin	22,4
Malawi	4,11	Madagaskar	4,21	Benin	34,1	Svazijsko	20,3
Čad	4,06	Togo	4,11	Kongo	33,8	Kamerun	19,1
Botswana	3,97	Zambie	4,07	Pobřeží slonoviny	33,6	Namibie	19,1
Madagaskar	3,97	Sierra Leone	3,85	Mauritánie	32	Gabon	18,2
Senegal	3,96	Burundi	3,78	Gambie	29,2	Gambie	17,8
Komory	3,85	Tanzanie	3,62	Ghana	28,5	Senegal	17,1
Guinea	3,85	Malawi	3,60	Botswana	28,2	Ghana	15,2
Tanzanie	3,77	Lesotho	3,51	Svazijsko	26,1	JAR	13,5
Rwanda	3,72	Botswana	3,47	Namibie	25,3	Egypt	11,9
Burundi	3,71	Rwanda	3,42	Gabon	21,1	Mauritius	9,3
Středoafriická republika	3,62	Zimbabwe	3,15	JAR	18,4	Alžírsko	9
Benin	3,53	Angola	0	Egypt	16,4	Maroko	8,9
Togo	2,94	DRK	0	Maroko	15,5	Tunisko	5,7
Eritrea	0	Džibutsko	0	Mauritius	15	Burundi	0
Gambie	0	Eritrea	0	Alžírsko	14,5	DRK	0
Guinea-Bissau	0	Guinea-Bissau	0	Tunisko	10,3	Džibutsko	0
Jižní Súdán	0	Jižní Súdán	0	Eritrea	0	Eritrea	0
Kapverdy	0	Kapverdy	0	Jižní Súdán	0	Jižní Súdán	0
Namibie	0	Rovníková Guinea	0	Kapverdy	0	Kapverdy	0
Pobřeží slonoviny	0	Seychely	0	Komory	0	Komory	0
Rovníková Guinea	0	Somálsko	0	Libye	0	Libye	0
Seychely	0	Středoafriická republika	0	Rovníková Guinea	0	Rovníková Guinea	0
Somálsko	0	Súdán	0	Seychely	0	Seychely	0
Svatý Tomáš a Princův ostrov	0	Svatý Tomáš a Princův ostrov	0	Svatý Tomáš a Princův ostrov	0	Svatý Tomáš a Princův ostrov	0
Zdroj: Helliwell a kol. (2013); (2021)				Zdroj: Grebmer a kol. (2020)			

Příloha C: Bezpečnostní indexy

Index terorismu (GTI)				Index míru (GPI)			
2011		2019		2011		2020	
Země	Index	Země	Index	Země	Index	Země	Index
Somálsko	7,24	Nigérie	8,31	Mauritius	1,61	Mauritius	1,54
Nigérie	7,24	Somálsko	7,65	Botswana	1,70	Botswana	1,69
Súdán	6,30	DRK	7,18	Malawi	1,74	Ghana	1,78
DRK	6,18	Mali	7,05	Ghana	1,75	Zambie	1,79
Alžírsko	5,83	Burkina Faso	6,76	Tunisko	1,77	Sierra Leone	1,82
Keňa	5,27	Kamerun	6,63	Mozambik	1,81	Senegal	1,82
Burundi	4,90	Egypt	6,42	Burkina Faso	1,83	Tanzanie	1,85
Středoafriická republika	4,84	Mozambik	6,40	Zambie	1,83	Namibie	1,86
Egypt	4,58	Libye	6,25	Namibie	1,85	Libérie	1,88
Uganda	4,49	Středoafriická republika	6,24	Tanzanie	1,86	Malawi	1,89
Pobřeží slonoviny	3,99	Jižní Súdán	5,73	Maroko	1,89	Rovníková Guinea	1,89
Eritrea	3,92	Keňa	5,64	Sierra Leone	1,90	Gambie	1,89
Senegal	3,86	Niger	5,62	Gambie	1,91	Madagaskar	1,91
Etiopie	3,73	Súdán	5,40	Svazijsko	2,00	Svazijsko	1,93
Rwanda	3,73	Etiopie	5,31	Egypt	2,02	Rwanda	2,05
Maroko	3,60	Čad	4,83	Rovníková Guinea	2,04	Maroko	2,06
Mali	3,39	Burundi	4,70	Senegal	2,05	Guinea	2,08
Niger	3,27	JAR	4,36	Gabon	2,06	Angola	2,09
Čad	3,01	Tunisko	3,86	Kamerun	2,10	Tunisko	2,09
Kamerun	2,63	Rwanda	3,75	Angola	2,11	Gabon	2,12
Tunisko	2,36	Angola	3,43	Guinea	2,13	Lesotho	2,13
Mauritánie	2,18	Uganda	3,28	Kongo	2,15	Mozambik	2,14
Angola	1,70	Tanzanie	3,11	Uganda	2,16	Guinea-Bissau	2,16
Zimbabwe	1,36	Alžírsko	2,70	Libérie	2,16	Pobřeží slonoviny	2,17
Madagaskar	0,44	Zimbabwe	2,44	Komory	2,17	Benin	2,18
Libye	0,35	Kongo	2,04	Rwanda	2,19	Togo	2,20
Rovníková Guinea	0,22	Pobřeží slonoviny	1,95	Mali	2,19	Uganda	2,20
Mozambik	0,20	Ghana	1,74	Eritrea	2,23	Džibutsko	2,22
Guinea-Bissau	0,16	Malawi	1,64	Madagaskar	2,24	Mauritánie	2,29
Tanzanie	0,12	Gabon	1,43	Keňa	2,28	Alžírsko	2,29
JAR	0,05	Madagaskar	1,19	JAR	2,35	Burkina Faso	2,32
Lesotho	0,04	Benin	0,66	Niger	2,36	JAR	2,32
Benin	0,03	Maroko	0,57	Pobřeží slonoviny	2,42	Kongo	2,34
Botswana	0	Guinea	0,41	Mauritánie	2,43	Keňa	2,38
Burkina Faso	0	Senegal	0,39	Alžírsko	2,43	Egypt	2,48
Džibutsko	0	Sierra Leone	0,23	Etiopie	2,47	Zimbabwe	2,49
Gabon	0	Libérie	0,19	Burundi	2,53	Burundi	2,51
Gambie	0	Zambie	0,15	Zimbabwe	2,72	Etiopie	2,53
Ghana	0	Lesotho	0,05	Čad	2,74	Čad	2,54
Guinea	0	Džibutsko	0,04	Nigérie	2,74	Eritrea	2,57
Jižní Súdán	0	Botswana	0	Libye	2,82	Niger	2,61
Kapverdy	0	Eritrea	0	Středoafriická republika	2,87	Kamerun	2,65
Komory	0	Gambie	0	DRK	3,02	Mali	2,73
Kongo	0	Guinea-Bissau	0	Súdán	3,22	Nigérie	2,87
Libérie	0	Kapverdy	0	Somálsko	3,38	Súdán	3,04
Malawi	0	Komory	0	Benin	0	DRK	3,23
Mauritius	0	Mauritánie	0	Džibutsko	0	Středoafriická republika	3,24
Namibie	0	Mauritius	0	Guinea-Bissau	0	Libye	3,26
Seychelly	0	Namibie	0	Jižní Súdán	0	Somálsko	3,30
Sierra Leone	0	Rovníková Guinea	0	Kapverdy	0	Jižní Súdán	3,45
Svatý Tomáš a Princův ostrov	0	Seychelly	0	Lesotho	0	Kapverdy	0
Svazijsko	0	Svatý Tomáš a Princův ostrov	0	Seychelly	0	Komory	0
Togo	0	Svazijsko	0	Svatý Tomáš a Princův ostrov	0	Seychelly	0
Zambie	0	Togo	0	Togo	0	Svatý Tomáš a Princův ostrov	0

Zdroj: Institute for Economics & Peace (2012); (2020a)

Zdroj: Institute for Economics & Peace (2011); (2020b)

Příloha D: Politické indexy

Index demokracie (DI)				Index vnímání korupce (CPI)			
2006		2020		2006		2020	
Země	Index	Země	Index	Země	Index	Země	Index
Mauritius	8,04	Mauritius	8,14	Botswana	5,6	Seychelly	6,6
JAR	7,91	Kapverdy	7,65	Mauritius	5,1	Botswana	6
Botswana	7,6	Botswana	7,62	JAR	4,6	Kapverdy	5,8
Kapverdy	7,43	JAR	7,05	Tunisko	4,6	Rwanda	5,4
Namibie	6,54	Tunisko	6,59	Namibie	4,1	Mauritius	5,3
Lesotho	6,48	Namibie	6,52	Seychelly	3,6	Namibie	5,1
Benin	6,16	Ghana	6,5	Egypt	3,3	Svatý Tomáš a Princův ostrov	4,7
Mali	5,99	Lesotho	6,3	Ghana	3,3	Senegal	4,5
Madagaskar	5,82	Malawi	5,74	Senegal	3,3	Tunisko	4,4
Senegal	5,37	Madagaskar	5,7	Burkina Faso	3,2	JAR	4,4
Ghana	5,35	Senegal	5,67	Lesotho	3,2	Ghana	4,3
Mozambik	5,28	Libérie	5,32	Maroko	3,2	Lesotho	4,1
Zambie	5,25	Tanzanie	5,1	Alžírsko	3,1	Benin	4,1
Libérie	5,22	Keňa	5,05	Madagaskar	3,1	Maroko	4
Tanzanie	5,18	Maroko	5,04	Mauritánie	3,1	Burkina Faso	4
Uganda	5,14	Uganda	4,94	Gabon	3	Tanzanie	3,8
Keňa	5,08	Zambie	4,86	Eritrea	2,9	Etiopie	3,8
Malawi	4,97	Sierra Leone	4,86	Tanzanie	2,9	Gambie	3,7
Etiopie	4,72	Benin	4,58	Mali	2,8	Alžírsko	3,6
Burundi	4,51	Gambie	4,49	Mozambik	2,8	Pobřeží slonoviny	3,6
Gambie	4,39	Pobřeží slonoviny	4,11	Libye	2,7	Zambie	3,3
Maroko	3,9	Mauritánie	3,92	Malawi	2,7	Svazjsko	3,3
Komory	3,9	Mali	3,93	Uganda	2,7	Egypt	3,3
Egypt	3,9	Nigérie	4,1	Zambie	2,6	Sierra Leone	3,3
Rwanda	3,82	Alžírsko	3,77	Benin	2,5	Niger	3,2
Burkina Faso	3,72	Burkina Faso	3,73	Gambie	2,5	Keňa	3,1
Sierra Leone	3,57	Angola	3,66	Rwanda	2,5	Gabon	3
Niger	3,54	Gabon	3,54	Svazjsko	2,5	Mali	3
Nigérie	3,52	Mozambik	3,51	Burundi	2,4	Malawi	3
Pobřeží slonoviny	3,38	Etiopie	3,38	Etiopie	2,4	Mauritánie	2,9
Kamerun	3,27	Niger	3,29	Středoafrická republika	2,4	Togo	2,9
Kongo	3,19	Zimbabwe	3,16	Togo	2,4	Libérie	2,8
Alžírsko	3,17	Kongo	3,11	Zimbabwe	2,4	Guinea	2,8
Mauritánie	3,12	Rwanda	3,1	Kamerun	2,3	Džibutsko	2,7
Tunisko	3,06	Komory	3,09	Niger	2,3	Uganda	2,7
Svazjsko	2,93	Guinea	3,08	Angola	2,2	Angola	2,7
Súdán	2,9	Svazjsko	3,08	Keňa	2,2	Středoafrická republika	2,6
DRK	2,76	Egypt	2,93	Kongo	2,2	Kamerun	2,5
Gabon	2,72	Togo	2,8	Nigérie	2,2	Nigérie	2,5
Zimbabwe	2,62	Kamerun	2,77	Sierra Leone	2,2	Mozambik	2,5
Angola	2,41	Džibutsko	2,71	Pobřeží slonoviny	2,1	Madagaskar	2,5
Džibutsko	2,37	Guinea-Bissau	2,63	Rovníková Guinea	2,1	Zimbabwe	2,4
Eritrea	2,31	Súdán	2,54	Čad	2	Komory	2,1
Rovníková Guinea	2,09	Eritrea	2,15	DRK	2	Čad	2,1
Guinea	2,02	Burundi	2,14	Súdán	2	Eritrea	2,1
Guinea-Bissau	2	Libye	1,95	Guinea	1,9	Guinea-Bissau	1,9
Libye	1,84	Rovníková Guinea	1,92	Džibutsko	0	Kongo	1,9
Togo	1,75	Čad	1,55	Guinea-Bissau	0	Burundi	1,9
Čad	1,65	Středoafrická republika	1,32	Jižní Súdán	0	DRK	1,8
Středoafrická republika	1,61	DRK	1,13	Kapverdy	0	Libye	1,7
Jižní Súdán	0	Jižní Súdán	0	Komory	0	Rovníková Guinea	1,6
Seychelly	0	Seychelly	0	Libérie	0	Súdán	1,6
Somálsko	0	Somálsko	0	Somálsko	0	Jižní Súdán	1,2
Svatý Tomáš a Princův ostrov	0	Svatý Tomáš a Princův ostrov	0	Svatý Tomáš a Princův ostrov	0	Somálsko	1,2

Zdroj: Kekic (2007); The Economist Intelligence Unit (2021)

Zdroj: Transparency International (2023)

Abstrakt

Melichar, F. (2023). *Proměna afrických zemí na základě indexů sociálního vývoje a ekonomických indexů v období let 2000-2020*. [Bakalářská práce, Západočeská univerzita v Plzni].

Klíčová slova: Afrika, index, bezpečnost, demokracie, hlad, nemoci, ekonomická situace

Předložená práce se zaměřuje na vývoj všech suverénních afrických zemí na základě vybraných socioekonomických indexů, které mapují jednotlivé dílčí sféry v oblasti bezpečnosti, politiky, ekonomické situace či vnímání sociálních hodnot. Práce sleduje společensko-hospodářské postavení sledovaných zemí Afrického kontinentu a umožňuje jejich srovnání nejen v čase, ale i mezi sebou, případně v globálním měřítku. Skrze mapové a tabulkové vizualizace práce zobrazuje největší proměny na území Afriky a podrobně komentuje příčiny takto významných změn ve sledovaném období.

Abstract

Melichar, F. (2023). *Transformation of African countries based on social development indices and economic indices in the period 2000-2020*. [Bachelor Thesis, University of West Bohemia].

Key words: Africa, indice, security, democracy, hunger, diseases, economic situation

The presented work focuses on the development of all sovereign African countries based on selected social and economic indices that map various sub-spheres within security, politics, economic situation or perception of social values. The thesis tracks the social and economic status of monitored African countries and allows for comparison not only over time, but also among themselves or on global scale. The paperwork displays biggest changes in the African territory through map and table visualizations and comments in detail on the causes of such significant changes within the designated period.